

DIALOG

2013
4

23. ROČNÍK

EVROPA XXI

REVUE KŘESŤANSKÉ ORIENTACE PRO VĚDU A KULTURU

Cyrlometodějská tradice

▲ Interiér kostela

◀ Kostel Nanebevzetí P. M. Neratov - vstupní portál (Foto: Karel Rechlík)

Obsah

NAŠE TÉMA:

Cyrlometodějská tradice

Pavel Ambros

Existuje nová vize cyrlometodějské tradice? 3

Vladimír Smékal

Předávání cyrlometodějské tradice a její význam 11

Vladimír Vavřínek

Cyril a Metoděj mezi Konstantinopolí a Římem 18

Vladimír Matoušek

Sousoší svatých Cyrila a Metoděje v Brně na Petrově 30

Martina Pavlíková

Prostřednictvím umění k poznávání a oživení cyrlometodějského odkazu 32

Oldřich Selucký

Na počátku byl Konstantin aneb komentovaný apokryf ze života filozofa 42

Martina Pavlíková

Pěší pouť za umělce a setkání u studny 48

STUDIE:

Kristýna Bařinová

Obecní samosprávy v Olomouci v první republice 50

editorial

Milý čtenáři, členové MSKA a odběratelé časopisu *Dialog Evropa XXI*, toto číslo našeho časopisu je krátkým průřezem činnosti MSKA v uplynulém období a také za rokem, kdy jsme si připomínali 1150 let od příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu.

Pohled nazpět je povětšinou hodnotící a lze konstatovat, že i když se podařilo založit další pobočku ve Šlapanicích, která zdárně rozvíjí svoji činnost, přesto počet členů naší organizace zůstává konstantní, čemuž i odpovídá konstantní činnost jednotlivých regionálních poboček. Snaha o oživení jde ruku v ruce s odhodláním členů MSKA najít si čas a ten věnovat akademii. MSKA má být místem, kde všichni členové mohou naplňovat své křesťanské a lidské poslání. MSKA se dle Nového občanského zákoníku ČR transformuje z občanského sdružení ve spolek, to spojující a společně by měla být akademická kultura, empatie a korektnost. Budoucí rozvoj naší organizace je spjat s těmito tématy, jak je budeme brát vážně a jakými podněty budeme obohacovat akademické prostředí i společnost.

K cyrlometodějskému jubileu jsme uspořádali 8. Moravsko-slezské akademické dny, které se konaly 13.–14. prosince 2013 v Brně. Tématem této konference byl význam tradice v předávání kulturních a duchovních hodnot v dnešní společnosti. První příspěvek přednesl prof. Pavel Ambros z olomoucké teologické fakulty, ve kterém pojednal o cyrlometodějské tradici v životě současné církve. Na tuto přednášku navázal prof. Vladimír Smékal, který hovořil o významu

Dialog Evropa XXI. - revue pro křesťanskou orientaci ve vědě a kultuře, 23. ročník, číslo 4 / 2013

Vydavatel: Moravsko-slezská křesťanská akademie (MSKA), 602 00 Brno,

Smetanova 14 - tel.: 537 021 342 - číslo účtu: 134 235 7389/0800

E-mail: mksa@mksa.biz - www.mksa.biz

Registrováno na Ministerstvu kultury ČR pod číslem MK ČR E 5224

Šéfredaktor: Ing. ThDr. Pavel Kopeček Th.D.

Odpovědný redaktor: prof. PhDr. Vladimír Smékal CSc.

Redakční rada: PhDr. Karel Rechlík, PhDr. Jiřina Štouračová,

prof. MUDr. Květoslav Šjpr, CSc., Mgr. František Černín, Bc. Zuzana Bartošíková

Sazba a tisk: Protiis, spol. s r. o., Podolí 115, 664 03, tel.: 544 228 378

Distribuce: sekretariát MSKA, 602 00 Brno, Smetanova 14

Objednávky předplatného: viz MSKA

Cena tohoto čísla je 75,- Kč / 3,- Euro

/pokračování.../

B | R | N | O

Časopis vychází s podporou Statutárního města Brna, Olomouckého kraje a Jihomoravského kraje.

Obsah

RECENZE:

VELENA MAZOCHOVÁ

Ctirad Václav Pospíšil: Zápolení
o naději a lidskou důstojnost 65

PAVEL KOPEČEK

Stanislav Balík - Jiří Hanuš: Letnice
dvacátého století 66

JÍŘINA ŠTOURAČOVÁ

Petr Fiala: Politika jaká nemá být 68

JÍŘINA ŠTOURAČOVÁ

Václav Junek: Emil Hácha 70

LUKÁŠ PRŮŠA

Jakub Deml v zrcadle své
korespondence 72

LUKÁŠ PRŮŠA

Vladimír Binar: Čin a slovo 76

ZPRÁVY:

Občanská sdružení po nabytí
účinnosti NOZ 82

Zprávy ze světa 83

AKTUALITY:

Zprávy z poboček MSKA 91

Hana Polívková

Na křídlech andělů 94

Obrazový materiál, dokumentuje proměny zničeného kostela Nanebevzetí Panny Marie v Neratově v Orlických horách. Diecézní muzeum v Brně připomnělo toto obnovující se poutní místo fotografickou výstavou, kterou bylo možno navštívit do 15. března 2014.

tradice z pohledu psychologického a spirituálního. Dr. Vladimír Vavřínek nás seznámil s novými pohledy na Byzantskou misi, které vycházely z posledních archeologických výzkumů na území Velké Moravy a Panonie. Tyto své poznatky prezentoval v nedávno vydané knize Cyril a Metoděj mezi Konstantinopolí a Římem.

Brněnský sochař Vladimír Matoušek hovořil o významu a symbolice sousoší soluňských bratří, které vytvořil a spolu s architektem Radimem Horákem osadil v blízkosti katedrály svatých Petra a Pavla v Brně. Uvádíme i článek Mg. Martiny Pavlíkové, která několik let organizuje poutě umělců a ta poslední byla směřována na Velehrad, místo oslav cyrilometodějského jubilea.

V kapitole Studie uvádíme část magisterské práce Kristýny Bařinové, posluchačky archivnictví na FF MU v Brně, která pojednává o Obecní samosprávě města Olomouce v období po roce 1918. Tato práce odkrývá zajímavá společensko-politická témata, která ovlivňovala život města Olomouce v období mezi dvěma světovými válkami.

V tomto čísle také upozorňujeme na významné publikace, které vyšly v nedávné době a neměly by uniknout naší pozornosti. Předně je to kniha prof. Ctirada V. Pospíšila z olomoucké teologické fakulty, která pojednává o vztahu české katolické teologie a přírodních věd v 19. a 20. století. Upozorňujeme i na knihu Stanislava Balíka a Jiřího Hanuše o průběhu Druhého vatikánského koncilu z pohledu bývalého Československa a Petra Fialy o tom, jaká by měla být politika. S životním příběhem prezidenta Háchy nás seznamuje publikace historika Václava Junka. Poslední dvě recenze nás seznamují s dílem básníka Jakuba Demla. V závěru tohoto čísla vás seznamujeme s prací RK a Předsednictva MSKA na stanovách naší organizace, které budou schvalovány na letošním valném shromáždění, úprava stanov souvisí s vydáním nového občanského zákoníku. Zprávy z poboček reflektují činnost naší organizace v moravských univerzitních městech.

Závěrečný příspěvek Hany Polívkové přibližuje průběh oprav i další záměry o zvelebení poutního kostela v Neratově. Jedná se o pozoruhodnou snahu o duchovní i lidské oživení místa, které je jedním z mnoha postupně mizících významných kulturních a náboženských míst českého i moravského pohraničí.

Vaše redakce

EXISTUJE NOVÁ VIZE CYRILOMETODĚJSKÉ TRADICE?

Na okraj současné diskuze v české společnosti o jejím významu¹

PAVEL AMBROS

1. Tradice a úcta ke svatým

Úcta ke svatým, která zakládá církevní povahu cyrilometodějské tradice, je nabitá silnou emotivní dynamikou. Přístup ke svatým jako historickým postavám je tím zastřen závojem. Rouška symbolu provází jejich přítomnost formou národních tradic i tradic církevních. Paradoxně nám občas brání přiblížit se k nim jako živým postavám. Naopak setkání se svatými, k nimž se člověk obrací se svoji prosbou, se nás začne bezprostředně dotýkat s novou, zájem podněcující intenzitou tehdy, když připustíme jistou míru nepřekonatelné *cizosti* mezi minulým a přítomným. Současně přítom rozpoznáváme *sounáležitost* mezi minulostí a přítomností vstupující do naší *přítomné doby* především v okamžicích rozhodování, v nichž člověk tvoří zodpovědně svou novou společenskou i kulturní budoucnost.² Podle Bernarda Lonergana je nutné v tradici rozlišovat sociální skutečnost od kulturní. Sociální je pro něj

*způsob života, v němž lidé žijí společně uspořádaným a předvídatelným způsobem. Tato uspořádanost je dodržována v rodině a zvycích, ve společnosti se svými třídami a elitou, ve výchově a právu, hospodářství a technologii, církvích i sektách.*³

Kulturní je pro něj ona nadřazená struktura, která formuje tento sociální život:

souhrn mínění a hodnot formující běžný způsob života. Existuje proto tolik kultur, kolik je možno rozlišit souhrnů mínění a hodnot.⁴ Kultura se má k sociálnímu uspořádání jako duše k tělu.⁵

Porozumění dynamice vztahu sociálního a kulturního charakteru úcty ke svatým cestu k historickému i teologickému posouzení úcty ke světcům vyjádřených v různých tradicích následně otevírá. Povaha kulturní formy úcty ke svatým vytváří její měnící se sociální roli. Například pocit moderního člověka je poznamenán osobitou dvojznačností

- 1 Text tohoto příspěvku zazněl na 8. Moravskoslezských akadem. dnech konaných 13.–14. 12. 2013 v Brně.
- 2 Podrobněji srv. LONERGAN, B., *Method in Theology?*, Darton – Longman and Todd, London 1972, s. 181–184; k teologickému vymezení přítomné doby srv. AMBROS, P., *Návrat k pramenům a postavení křesťana v moderním světě*, in HANUŠ, J., *Eseje o povaze církevních dějin*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2012, s. 9–24;
- 3 LONERGAN, B., *The Absence of God*, in RYAN, W. – TYRRELL, B., (ed.), *A Second Collection. Papers by Bernard J. F. Lonergan, S. J.*, Darton – Longman and Todd, London 1974, s. 102.
- 4 LONERGAN, B., *Method in Theology*, Darton – Longman and Todd, London 1972, s. 301.
- 5 Srv. LONERGAN, B., *Belief: Today's Issue*, in RYAN, W. – TYRRELL, B., (ed.), *A Second Collection. Papers by Bernard J. F. Lonergan, S. J.*, Darton – Longman and Todd, London 1974, s. 90–91; LONERGAN, B., *The Absence of God*, in RYAN, W. – TYRRELL, B., (ed.), *A Second Collection. Papers by Bernard J. F. Lonergan, S. J.*, Darton – Longman and Todd, London 1974, s. 101–103.115; LONERGAN, B., *The Response of the Jesuit as Priest and Apostle in the Modern World*, in RYAN, W. – TYRRELL, B., (ed.), *A Second Collection. Papers by Bernard J. F. Lonergan, S. J.*, Darton – Longman and Todd, London 1974, s. 183.

kolísající mezi zvláštní nejistotou, až bezradností a mezi vřelým přilnutím, které katolík nebo pravoslavný křesťan, husita i český bratr nemůže nevnímat například při zpěvu svatováclavského chorálu. Úcta ke svatým je zahalena atmosférou posvátné bázně, nepřístupné svrchovanosti a tajemství vzbuzující chvění (*mysterium tremendum*), ale rovněž chvěním probouzejícím úžas (*mysterium fascinans*), tušení jejich oblažujícího a požehnaní přinášejícího tajemství, *energii posvátna*, nový typ náboženského voluntarismu, který je třeba v případě olomouckého (či moravského) cyrilometodějství jednoznačně odlišit od *austroslavismu* či *panslavismu*.⁶ Tento význam *smyslu tradice úcty svatých* není odvozen ze subjektivního pocitu jednotlivců, který ji doprovází (pozitivně či negativně). Zakládá jej hodnota úmyslu, na který při přechodu z předkritického ke kritickému dějepisu odkazuje, můžeme říci kulturnost člověka. Tradice přináší k historickému poznání (*erklären, verstehen* „wie es eigentlich gewesen“)⁷ i k historické zkušenosti tvořící spolupůsobení minulého a přítomného (*Weltanschauung, Fragestellung, Standpunkt*).⁸

Tradice staví vzrůstající historickou znalost před jinou skutečnost než *kritický dějepis*. Postupně narůstající proces vhledu do daných historických souvislostí, otázek, domněnek, představ a formálních důkazů se v tradici přeměňuje do pochopení historických důsledků v historické paměti lidí.⁹ Navíc, selektivní, konstruktivní a kritický proces tradice směřuje k vytvoření kritérií, které pomáhají člověku rozlišovat a rozhodovat se v dějinném kontextu. „Minulost je vždy poučná, ale ne normativní. To, co je normativní, je tradice.“¹⁰ Dějiny jsou tím zakotveny v „oživující přítomnosti tradic, jejíž bohatství se přelévá do praxe a do života věřící a modlící se církve.“¹¹ A to je i součástí cyrilometodějské tradice. Karel Skalický tento zorný úhel tradice nazývá *pastorálností* (nárok dějinnosti před eschatologickou věčností). Tato podoba tradice chrání společenství církve před *klerikalizací* (mocenskou idealizací věčnosti v dějinách).¹² *Summum bonum* v lidském příběhu světců se stává v pohledu křes-

6 SRV. HROMJAK, L., Leone XIII, il movimento slavo e le origini del Bohemum, in PARMA, T. (ed.), *Dal Bohemum al Nepomuceno. La cultura ceca e la formazione sacerdotale in un contesto di scontri nazionalisti e di coesistenza*, Università Palackého v Olomouci, Roma – Olomouc 2011, s. 17; podobně HRABOVEC, E., La Slovacchia e la Santa Sede nell'arco della storia, in DRAVEČKÝ, J. – BARTKO, M., (ed.), *Slovacchia e la Santa Sede nel XX. secolo. Atti del Convegno promosso dall'Ambasciata della Repubblica Slovacca presso la Santa Sede in occasione del V anniversario della firma dell'Accordo Base tra la Repubblica Slovacca e la Santa Sede*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2008, s. 233–234.

7 RANKE, L. VON, *Geschichte der romanischen und germanischen Völker von 1494–1514. Zur Kritik neuerer Geschichtsschreiber*, Duncker & Humblot, Leipzig 1885, s. VII (= Leopold von Ranke's *Sämtliche Werke*, 33/34); VIERHAUS, R., Rankes Begriff der historischen Objektivität, in KOSELLECK, R. – MOMMSEN, W.J. – RÜSEN, J. (ed.), *Objektivität und Parteilichkeit in der Geschichtswissenschaft*, Deutscher Taschenbuch Verlag, München 1977, s. 63–76; BECKER, C., Reviv of Maurice Mendelbaum's *The Problem of Historical Knowledge*, in *Philosophic Review*, 49 (1940), s. 363; SMITH, C.W., *Carl Becker: On History and the Climate of Opinion*, Cornell University Press, Ithaca 1956, s. 97; ROTHACKER, E., Logik und Systematik der Geisteswissenschaften, in BAEUMLER, A. – SCHRÖTER, M., *Handbuch der Philosophie*, R. Oldenbourg, München – Berlin 1927, s. 144; HEUSI, K., *Die Krisis des Historismus*, Mohr, Tübingen 1932, s. 63.

8 LONERGAN, B., *Method in Theology?*, Herder and Herder, New York 1973, s. 195–196.

9 Maxima francouzského historika Fureta to vyjadřuje slovy: „platí, že čím závažnější důsledky má určitá událost, tím nesnadnější lze tyto důsledky odvodit z jejich příčin.“ (cit. dle HALAS, F., *Neklidné vztahy. K jednomu aspektu výročí 28. října 1918*, Trinitas, Svitavy 1998, s. 7).

10 SRV. TAFT, R., *Život z liturgie. Tradice Východu i Západu*, Refugium, Olomouc 2008, s. 114.

11 *Dei Verbum*, 8.

12 Podrobně sr. SKALICKÝ, K., „Skok vpřed“ v perspektivě revolucí nového tisíciletí. Před půl stoletím byl zahájen Druhý vatikánský koncil, in *Listy*, 42/3 (2012), s. 42–45.

řana nárokem dějinné existence člověka i jeho odpovědnosti před budoucí – k nám „přicházející“ – novou epochou. „Uvědomění si minulosti tak může vyvolat novou budoucnost.“¹³ Kultivace tradice úcty ke světcům v tomto smyslu však nevylučuje, jako ukazují Carl Becker, Erich Rothacker, Karl Heussi i Rudolf Bultmann, že „existují postupy, jenž *caeteris paribus*, vedou k historické znalosti“.¹⁴

Z teologického hlediska úcta ke svatým není dána v první řadě úctou k mravní velikosti jednotlivců, nýbrž je projevem eschatologického vítězství milosti Boží v dějinách. Předmětem úcty je Boží působení v člověku tak, jak se projevuje navenek. Širší dějinná zkušenost přítomnosti svatosti je programově vyjádřena biblickým vyznáním: „Nesmírné je množství těch, kteří se na nás dívají!“ (Žd 12,1) Církev svatých je z tohoto hlediska vnímána jako *signum levatum in nationes*¹⁵. Tvoří *empirickou cestu* k tomu, aby člověk všech dob měl v ní i pro sebe přístup ke zdroji svatosti. Úcta ke světcům je tudíž pozitivní zkušeností, ujištěním (slovy prvního vatikánského koncilu) o věrohodnosti víry, které se obrací k *admirabilis propagatio* (k podivuhodnému šíření křesťanství), *eximia sanctitas* (ke vše překonávající svatosti), *inexhausta in omnibus bonis foecunditas* (k nevyčerpatelné plodnosti v konání dobra), *catholica unitas* (ke katolické jednotě) a *invincta stabilitas* (k nezničitelné pevnosti).¹⁶ Tento étos nachází své bohaté vyjádření v kultu svatých, který se v samotném počátku projevuje slavením eucharistie na hrobech mučedníků (2. stol. na Východě; ve 3. stol. na Západě), úctou k ostatkům a obrazům svatých jako výraz radosti a oslavy, budováním kostelů, kaplí a oltářů k jejich počtě, přiřazením titulu *sanctus a beatus* (5. stol.), později v rozlišení různých typů svatosti (panna, vyznačič, biskup, mnich). Dává vzniknout vlastním mešním liturgickým textům a textům v breviáři, související se zařazením dotyčného světce do liturgického kalendáře. Svatý se stává patronem kaple, národa, země a proto je nejen uctíván jako světec, nýbrž se stává prostředníkem v prosbách lidí. K nim bylo možno putovat.

2. Lokální a univerzální úcta ke svatým a její politická pastorálnost

Ohniskem úcty se stává v první řadě hrob světce. Tato lokální geografická precizace není uzavřená, naopak se stává zřejmou až v pozoruhodné nadregionální síti, kdy určité místo se stane proslulým pro blízké i vzdálené okolí. Vytváření nové topografie posvátných míst Evropy navazovalo na pozdně antickou síť cest ke hrobům apoštolů a mučedníků. Klášter s ostatky jeho zakladatele se „podobal nebi na zemi“. Tak například Řehoř z Tourse († 594) ve svých *Libri octo miraculorum* zachycuje rozvoj úcty sv. Martina a podrobně popisuje vznik poutí ke sv. Martinovi. Důvodem je podle něho skutečnost, že se při nich projevuje síla Krista zmrtvýchvstalého. Ta se při pouti

13 MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, *Paměť a smíření: církev a viny minulosti*, Katolický týdeník, Praha 2000, s. 33.

14 LONERGAN, B., *Method in Theology?*, Herder and Herder, New York 1973, s. 196;

15 [znamení pozdvihnutým mezi národy] PIUS IX., Dogmatická konstituce *Dei Filius*, 4, in ASS, 5 (1869–1870), s. 481–493 (*Enchiridion delle encicliche*. 2. Gregorio XVI, Pio IX 1831–1878, EDB, Bologna, s. 1108–1109 [č. 840]; Antonín Ludvík Stříž překládá „ona jako korouhev vztyčená v národech“.

16 *Tamtéž*; [v překladu Stříže: „Ba i Církev sama sebou, svým totiž zázračným rozšířením, výbornou svatostí a nevyčerpatelnou ve všem dobrém plodností, katolickou jednotou, nezdolnou stálostí, mocný a trvalý skýtá důvod věrohodnosti a božského svého poslání svědectví nezvratné“]; pojem Salvadora Pié-Ninota *nová via empirica* do českého prostředí uvádí David Bouma (srv. BOUMA, D., Věrohodnost církve, in *Cesty katecheze*, 3 /2011/, s. 19–21).

stává na onom místě přítomná. Svátí mužové a ženy se stali novými apoštoly, osobně propojenými s daným místem.¹⁷ Předmětem pouti je ve skutečnosti ona universální Boží síla přítomná lokálním způsobem jako „hmatatelná přítomnost Boží“.¹⁸ Takový bezprostřední vjem svatosti se stal důležitým katalyzátorem poutní aktivity.¹⁹ Tu doprovází různé vnější okolnosti, dobové spirituální tendence, často i praktické důvody, které ji vtiskují konkrétní dějinnou podobu. Tento obecný model je dobře patrný i v cyrilometodějské tradici. Vznikající síť je tvořena synergií *universálního* a *lokálního* nahlížení na událost křesťanství z jeho ohnisek, v případě cyrilometodějské tradice se můžeme odvážit říci z bohatě rozvětvlující se sítě zahrnující latinskou civilizaci (Řím), byzantský *commonwealth* (Cařihrad) a slovanský svět (Olomouc, Velehrad, Nitra, Preslav, Preslav, Ochrid, Bělehrad, Sofie, Kyjev, Krakov).

Můžeme se opřít o dva základní prameny úcty, totiž že se jedno i druhé místo představují jako *místa úcty*, kde se uchovává tělo svěťce (ostatky či odkaz na hrob), a zároveň jsou nositeli *liturgické tradice* k jejich počtě (liturgické texty, kalendáře), totiž hrob sv. Cyrila v Římě a hrob sv. Metoděje na velkomoravském Velehradě. Tato síť je však bohatě rozšířena o další místa spojená s útekem Metodějových učedníků do exilu. Druhou otázkou zůstává přesná historická datace a rozřešení otázky trvalé kontinuity či etapovitě diskontinuity, popřípadě jejich vztah ke kulturním, politickým či spirituálním dobovým proudům.²⁰ Tradice úcty není v prvé řadě nesena ambicí uchovat dějinné povědomí, nýbrž je nesena jiným imperativem – výše zmíněnou *pastorálností*. Jinými slovy: *aktualizace* plní funkci nejen legitimacy (například politické), nýbrž i funkci duchovního rozlišování: nejdříve v privátním životě i v potomním rozhodování kupříkladu v politických okolnostech či dějinných kontextech. Nesmčluje a neskrývá v nich motivy odpovědnosti před Bohem, tak řečeno *sub specie aeternitatis*. Z tohoto hlediska jsou „vlny“ ožívání úcty ke sv. Cyrilu a Metoději kontinuálně přítomné mezi přímými žáky sv. Cyrila a Metoděje, v přemyslovské i lucemburské dynastii jako jedinými možnými *autoritami* tuto úctu zakládající a stvrzující jménem toho, co se teprve zrodí mnohem později jako *evropské národy*. Kontinuita tradice nespočívá v dokazování časové priority toho či onoho místa nebo nepřetržité časové posloupnosti ve striktním slova smyslu, nýbrž přítomností oné *autority* jako takové, která rozhoduje a tvoří závazné životní normy. Případné omyly historiografické nepodkovávají tradici v samé podstatě, staví ji před nový způsob normotvorného rozhodování. Dějiny v jejím pohledu jsou prostor, v němž historická paměť objevuje tutéž pravdu v duchu slavného výroku Vincence z Lérinsu, kterým se katolická tradice definuje:

Často se mě dotazují s velkou žádostí a pozorností mnozí vynikající svatí a učení muži, jak a s pomocí jakých prostředků jsem mohl s takovou jistotou, a jako by to bylo nějakým obecným a obyčejným způsobem, odlišit pravou katolickou víru od falešné here-

17 Srv. BITTON-ASHKELONY, B., Local versus Central Pilgrimage, in BITTON-ASHKELONY, B., *Encountering The Sacred: The Debate On Christian Pilgrimage In Late Antiquity. Transformation of the Classical Heritage*, University of California Press, Berkeley 2005, s. 184–206.

18 Srv. FLUSIN, B., Syméon et les philologues ou la mort du stylite, in JOLIVET-LÉVY, C. (ed.), *Les saints et leur sanctuaire à Byzance. Textes, images et monuments*. Byzantina Sorbonensia 11, Publications de la Sorbonne, Paris 1993, s. 1–17

19 *Vita Sabae*, 79,185; 81,186.15–187; *Vita Euthymii*, 42,61.

20 Srv. např. BÍLÝ, J., Osudy Církve moravské po smrti sv. Methoda až do zřízení biskupství v Holomouci, in *Casopis pro katolické duchovenstvo*, 25/ (1852), s. 129–140.

ze. Na tuto otázku jim všem zpravidla odpovídám, že ať už já nebo kdokoliv jiný touží najít omyly heretiků, které se každodenně objevují – a je třeba uniknout jejich léčkám a v bezpečí pokračovat ve zdravé víře – existují dva možné způsoby: jedním je Boží pomoc k ubránění a zachování jeho víry; tj. zaprvé autorita Božího zákona, zadruhé tradice katolické církve.²¹

V rámci katolické církve samotné silně zdůrazňujeme to, co platí a v co věří *všichni lidé všude a vždycky*: neboť to je vpravdě a řádně *katolické* (samotné slovo vyjadřuje sílu a povahu věci), co chápe všechny věci obecně univerzálním způsobem a co můžeme chápat až tehdy, jestliže sledujeme *univerzalitu, starobylost a konsenzus*. Univerzalitu budeme sledovat tak, že budeme hlásat tuto jednu víru jako pravdivou v celé církvi, tak jak ji uznává a vyznává celý svět. Starobylost budeme sledovat, když se neodchýlíme ani o píď od významu, který je prostý a srozumitelný, jak ho naši předchůdci a otcové hlásali. Konsenzus budeme stejně tak sledovat ve starobylosti, když se budeme přidržovat definic a názorů všech, nebo téměř většiny kněží a doktorů dohromady.²²

Úcta ke světcům je součástí mentality církevního společenství, v níž je *lokální* korigováno *univerzálním*. Z tohoto pohledu význam chrámu sv. Klimenta v Římě, jako *místa* uchovávaného hrobu sv. Cyrila, a Olomouc (Velehrad) jako *strážce* až do dnešní doby neobjeveného hrobu sv. Metoděje uchovávaní konkrétní vědomí sounáležitosti minulého a přítomného ve specifické *lokální úctě* svatých Cyrila a Metoděje. Ta se stává pro rozvoj cyrilometodějské tradice podstatná. V postavě českého krále a císaře římského Karla IV. je spojena – podobně, ale ve zcela jiných okolnostech nově se konstituujícího evropského uspořádání jako tomu bylo v samotném počátku – s papežstvím i přemyslovskou dynastií v českých zemích (a v očích Karla i mojmírovskou dynastií). Jím nastolené propojení bude pro její další, barokní i novověkou podobu jejího rozvoje na křesťanském Západě určující.

Olomouc jako regionální přemyslovské centrum je plodem základní střeoevropské politické ideje, kterou můžeme již rozpoznat v jednání Boleslava I. usilujícího o zřízení dvou biskupství, totiž moravského a pražského (v případě moravského jeho obnovy). Obdobnou roli hrál tento odkaz k cyrilometodějské tradici při utváření nových států ve střední Evropě, v Měškově Polsku (Hnězdo) či Štěpánově Uhersku (Stoličný Bělehrad/Székesfehérvár). Tento v hradské a služebnícké organizaci přežitý pozdně-antický model sociálního a kulturního uspořádání mezi nově příchozími slovanskými kmeny byl umožněn politickým aktem *darování země sv. Petru* knížetem Svatoplukem r. 880 a ustanovením moravského arcibiskupství. Role sv. Vojtěcha, prvního skutečného českého Evropana, v rozvoji této kulturně-politické kontinuity je nezastupitelná. Všechny tyto politické ideje by však nebyly myslitelné bez zakotvení v odvaze křesťanské tradice, opírající se o vnitřní motivy četby minulosti. Tou misijní poslání dvou soluňských bratří zůstávala, i když byla na dlouhou dobu vytlačena z kulturního povědomí na okraj a zachovala se nám jen jako postupně znovuobjevovaná, dnes v našem stavu poznání značně roztržštěná *historická skutečnost*, jíž se učíme s velkou námahou rozumět. Vzrůst Olomouce jako regionálního centra je spojen se situací, která vznikla na Moravě po zániku Velké Moravy:

Olomoucké centrum zůstalo zřejmě těmito událostmi netknuto, zároveň se zbavilo sil-

21 VINCENC Z LÉRINS, *Commonitoria*, 2, in PL, 50,640.

22 VINCENC Z LÉRINS, *Commonitoria*, 2, in PL, 50,641–642.

nějších útvarů na jihu a závislosti na nich. Tyto okolnosti rozhodujícím způsobem přispěly k tomu, že Olomouc nakonec zaujala mezi moravskými hradišti první místo. Její volba za hlavní sídlo moravského úředu po definitivním připojení Moravy k českému přemyslovskému státu kolem roku 1019 pak byla logickým důsledkem tohoto vývoje.²³

Podobně jako v době přemyslovské dynastie byl i v době Lucemburků rozvoj *lokální cyrilometodějské tradice* v Olomouci vázán na pražské centrum. Jeho rozsah a dopad na sociální a kulturní život české společnosti byl řádově nesrovnatelně větší, nesl totiž v sobě rozměr evropský. Důvod nemůžeme hledat v samotné cyrilometodějské úctě, nýbrž v *aktualizaci* (pastorálnosti) tradice probuzenou *autoritou* Karla IV., jehož pražský dvůr se stal významným evropským centrem. Založení Emauzského kláštera benediktýnů v Praze zvaného Na Slovanech v r. 1347 se nemohlo opírat o předchozí liturgickou domácí úctu (ta po zániku slovanského liturgického centra v sázavském klášteře v roce 1096 ztratila svého nositele a uchovala se pro budoucí věky v úctě svato-prokopské),²⁴ nýbrž neslo v sobě záměr jiný: *misijně-unijní* koncept založení několika obdobných klášterů v Evropě. Zároveň tím chtěl Karel IV. řešit situaci benediktinských klášterů slovansko-byzantského obřadu v Chorvatsku, Bosně, Srbsku a Dalmácii, které byly ohroženy osmanskou rozpínavostí. Ve své žádosti papeži Klimentu VI., svému bývalému francouzskému vychovateli opatu Petru Rogerovi de Rosiers, píše o svém záměru se slovanským klášteřem zasvěceným Panně Marii, sv. Jeronýmovi („který byl podle tehdejších názorů Slovan a přeložil prý Písmo sv. i do slovanského jazyka“),²⁵ sv. Cyrila a Metoděje, sv. Vojtěchu a sv. Prokopu v Praze. Zde již o nich hovoří jako o ochráncích (patronech) Českého království.²⁶ Ten je nejen azylem pro vyhoštěné mnichy, ale místem, kde se mohou připravovat misionáři pro slovanská území:

Jak se ve zprávě [Karla, markraběte moravského] dodává, v hranicích a po krajích Království českého, kde se mluví tímtež lidovým jazykem, je mnoho odpadlíků a nevěřících, kteří, když se jim svaté Písmo latinsky říká, vkládá nebo káže, jednak nechtějí rozumět, jednak ani nemohou být přiměřeným způsobem obrácení na křesťanskou víru, a odtud je zřejmé, že uvedení mniši a bratři [tzv. glagoláši], jsou v tomto království a v jeho hranicích, jakožto kazatelé v lidovém jazyce zachovávající onen ritus, naprosto nezbytní a velmi užiteční: aby tu chválili Boha a prohlubovali křesťanskou víru; proto nás onen markrabě pokorně poprosil, abychom uznali za hodné vydat těmto bratřím a řeholníkům na základě zvláštní milosti povolení, že si mohou v českém království a v jeho hranicích vybrat místo, kde by se usídlili, vykládali Slovo Boží, kázali a soužili mše podle ritu a zvyklosti svých krajin.²⁷

23 BYSTRICKÝ, J., Počátky hradu a města, in *Dějiny Olomouce*, 1, Statutární město Olomouc – Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2009, s. 89.

24 SRV. KADLEC, *Svatý Prokop, český strážce odkazu cyrilometodějského*, Benediktinské arcidiákonství Břevnov, Praha 2000.

25 RYNEŠ, V., Z dějin úcty slovanských apoštolů, in *Duchovní pastýř*, 3 (1963), s. 47.

26 Zakládací listina kláštera na Slovanech, in BLÁHOVÁ, M. – MAŠEK, R. (ed.), *Karel IV., Státnické dílo*, Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, Praha 2003, s. 66; SRV. PAULOVÁ, M., *L'idée Cyrillo-Methodienne dans la politique de Charles IV et la fondation du monastère Slave de Prague*, in *Byzantinoslavica*, 11 (1950), s. 174–186; POCHE, E. – KROFTA, J., *Na Slovanech. Stavební a umělecký vývoj pražského kláštera*, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1956.

27 Zakládací listina kláštera na Slovanech, in BLÁHOVÁ, M. – MAŠEK, R. (ed.), *Karel IV., Státnické dílo*, Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, Praha 2003, s. 64–65 (kritické vydání SRV. HELMLING, L. – HORČICKA, A. *Jedl., Das vollständige Register Slavorum*, Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen, Prag 1904, s. 11).

Karel IV. vědomě pěstoval svoji rodovou příslušnost k přemyslovskému rodu. Osobní postoj Karlův (sám byl totiž pokřtěn jako Václav) a silně akcentovaná myšlenka přenesení královské moci velkomoravských knížat na knížata česká spojila jeho zásluhou programově kult svatováclavský a cyrilometodějský. Toto propojení jako *novum* do liturgické úcty vnesl císař sám svou *Novou historií o svatém Václavu, mučedníku, českém vévodovi, sestavená panem Karlem, římským císařem a českým králem* (1355?), „která vznikla z jeho vnitřního přesvědčení i z politické potřeby“.²⁸ Karel IV. pracoval s prameny své doby: *Crescente fide Christiana* (přepracována ve 12. stol.), *Vita et passio sancti Wenceslai et sanctae Ludmilae, ave eis* (Kristiánova legenda z let episkopátu sv. Vojtěcha 992–994), s Kosmovou *Chronica Boemorum* († 1125) a Dalimilovou kronikou (jeho dějiny končí rokem 1314).²⁹ Dílo se stalo součástí breviáře pro samotný svátek sv. Václava, který připadal na 28. září a na 4. březen, kdy bylo liturgicky slaveno přenesení ostatků ze Staré Boleslavi do Prahy.³⁰ Přineslo nové východisko pro postupné osamostatnění liturgického slavení sv. Cyrila a Metoděje v českých zemích:

Přispěním Boží milosti se křesťanské náboženství rozmáhalo. Nejprve byl od blaženého Cyrila, moravského arcibiskupa, pokřtěn moravský král Svatopluk. Když potom Cyrila na arcibiskupském stolci vystřídal jeho bratr, blažený Metoděj, byl pokřtěn slavný Bořivoj, český kníže, a zároveň i jeho žena, blažená Ludmila mučednice. Pokřtil je právě onen blažený Metoděj arcibiskup, a to v hlavním moravském městě Velehradě, v kostele blaženého Víta.³¹

Hlubší zakotvení Karlovo v českém patriotismu, který v jeho osobě přerůstá v nové kulturní povědomí slovanské, obsírněji vysvětluje Zdeněk Kalista jako *širší slovanskou pospolitost*.³² Rozvíjející se kult sv. Jeronýma, sv. Cyrila a Metoděje i sv. Prokopa sleduje myšlenku obnovy křesťanské *christianitas*, v němž slovanské mnišství chápe jako „činnorodou sílu pro svoje země“.³³

3. Závěr

Když známý český spisovatel Jiří Stránský hovořil při CM dnech na olomoucké Univerzitě Palackého při besedním stole o svém vztahu k Cyrilu a Metoději jako světcům, připomněl svoji osobní zkušenost z komunistického žaláře. Byl na cele s knězem, který se vrátil z výslechu ve značně zuboženém stavu. Tento kněz si klekl přede všemi vězni na betonovou podlahu a potichu se modlil. V jednom okamžiku zesílil svůj hlas, takže jej mohli všichni dobře slyšet. V modlitbě řekl: „Svatý Metoději, který jsi byl nespravedlivě žalářován, vypros mi stejnou sílu k tomu, abych svým věznilům uměl od-

28 VIDMANOVÁ, A., Karel IV. jako spisovatel, in *Karel IV. Literární dílo*, Vyšehrad, Praha 2000, s. 13.

29 MMFH, I, s. 273.

30 SRV. SPĚVÁČEK, J., *Karel IV.*, Nakladatelství Svoboda, Praha 1980, s. 344–346.

31 KAREL IV., *Legenda o svatém Václavovi*, in *Karel IV. Literární dílo*, Vyšehrad, Praha 2000, s. 125 (kritická edice latinského textu BLASCHKA, A., *Die St. Wenzelslegende Kaiser Karls IV. Einleitung-Texte-Kommentar*, Deutsche Gesellschaft der Wissenschaften und Künste in Prag, Prag 1934, s. 61–80).

32 KALISTA, Z., *Karel IV. Jeho duchovní tvář*, Vyšehrad 1971, s. 164–171.

33 *Tamtéž*, pozn. 73, s. 245; podrobněji k pozici Kalistovců sr. KALISTA, Z., *Das cyrillomethodianische Motiv bei Karel IV.*, in *Cyrillo-Methodianische fragen Slavische Philologie und Altertumskunde. Acta Congressus historiae Slavicae Salisburgensis in memoriam SS. Cyrilli et Methodii anno 1963 celebrati*, O. Harrassowitz, Wiesbaden 1967, s. 138–158.

pustit.“ A Jiří Stránský poznamenal: „V té chvíli se pro mne stal Metoděj, spolu s jeho bratrem Konstantinem, blízkými. Patřili ke mně. Stali se mi životními průvodci.“

Před velehradskou poutí jsem četl v jedněch regionálních novinách rozhovor s pracovníkem muzea, který se značně skepticky vyjádřil k CM pouti na Velehradě: „Lépe než se na Velehradě modlit ke svatým by bylo, kdyby návštěvníci Velehradu vůbec něco o Konstantinu a Metodějovi věděli. Přece každý dnes již ví, že hledat zde Metodějův hrob je čirá mystifikace. Modlitba je soukromá záležitost, to, co potřebujeme, je poznání a osvětu. Ty posilují lásku k historii a ke státu.“

Různorodost interpretací ukazuje na různá východiska. Můžeme rozlišit:

– **konfesní přístup k cyrilometodějské tradici**, který klade důraz na posílení vlastní ekleziální identity;

– **lokální přístup k cyrilometodějské tradici**, který je spojen v českých zemích s olomouckou arcidiecézí a s jinými vybranými lokalitami v Čechách a na Moravě;

– **unionisticko-ekumenický přístup k cyrilometodějské tradici**, kterým se vnáší nová metodologická východiska, totiž priorita vzájemné komunikace poznání a sdílení partikularit;

– **irénický přístup k cyrilometodějské tradici jako odpovědnost ve službě společně budoucnosti** (například úcta ke sv. CM jako spolupatronům Evropy);

– **osvětové a vzdělávací snahy**, které si kladou za cíl spojit poznání cyrilometodějské tradice se základy české kultury, písemnictví, státnosti a právního řádu a rozšířit národní sebestřednost k širšímu horizontu dnešní Evropy;

– **budování ideje české státnosti** se po roce 1993 (od CM ideje jako základu společného státu Čechů a Slováků k její nové funkci.

Je možné spojit **sekulární přístupy k dějinám s náboženskou tradicí**, která je vyjádřena poutí a modlitbou? Na to můžeme říci: Tradice je událostí (fenomén obsahující dějinnou intencionalitu) s kultivovaně pěstovanou transcendentí v rovině liturgické i kulturní (propracovaný filosoficko-teologický koncept), ale i rozvíjenou praxí osobní úcty, meditace, modlitby, askeze, nábožensky motivovaného mravního i sociálního úsilí, včetně osobního předreflexního zaujetí tak typického pro lidovou zbožnost a předkritické pojetí historiografie. To však neznamená, že tradice není schopna evidence, očišťování od předpojatosti a nekriticky přijímaných interpretací. Je zrcadlem pro odpovědnost člověka v dějinách, proto i testem solidnosti historika.

Prof. Pavel Ambros SJ, Th.D. je ředitel Centra Aletti v Olomouci, profesor pastorální a spirituální teologie na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Patří mezi přední české teology zabývající se spiritualitou, pastorálkou, inkulturací a postavením církve v dnešním světě, zabývá se studiem křesťanských tradic, křesťanského Východu a cyrilometodějské tradice.

PŘEDÁVÁNÍ CYRILOMETODĚJSKÉ TRADICE A JEJÍ VÝZNAM¹

Potřebuje lidská společnost tradice pro svoji životaschopnost?

VLADIMÍR SMÉKAL

*Právem se můžeme domnívat, že budoucnost lidstva
je v rukou těch, kteří dokáží budoucím generacím
zprostředkovat hybné síly života a naději.²*

1. Význam tradice pro kvalitu života - základní poselství přednášky

Věrozvěstové sv. Cyril a sv. Metoděj přinesli na Velkou Moravu křesťanskou víru formulovanou jazykem, kterému obyvatelé Moravy a západního Slovenska rozuměli, a který pozvedl životní styl a duchovní kulturu obyvatel.

Vytvořili patrně i jistou obranu před germanizací, která s vírou zprostředkovanou z Německa hrozila. Svým dílem položili základy tradice, která trvá dodnes, kdy jsme konfrontováni s otázkou po významu tradice pro kvalitu života.

Duch dnešní doby přináší nové výzvy. Je třeba umět je rozpoznat a rozumět jim, a o to víc usilovat o sounáležitost, vzájemnost a lidskou důstojnost zakotvenou ve spiritualitě a cyriľometodějské tradici. Také nám lidem konce 20. století adresují solunští bratři ekumenické pozvání k budování společenství, v němž by bylo možno znovu najít viditelnou jednotu, která není a nemůže spočívat ve vstřebávání, ale jedině v setkávání v pravdě a lásce, které nám dává Duch svatý.

Proto dobře rozumějme prosbě sv. Cyrila:

*„Pane Bože, ...dej, ať se tvá církev hojně rozroste,
a až všechny shromáždíš v jednomyslnosti,
učíš je lidem vyvoleným,
stejně smýšlejícím o pravé tvé víře
a správném vyznání
a vdechne jim do srdce slovo své nauky!“³*

Z Proglasu:

Jak proroci již dříve předpověděli,
Kristus přichází shromáždit národy,
neboť je světlem celého tohoto světa.
To se stalo v tomto sedmém věku.
Neb oni řekli: Slepí prohlédnou,
hluší uslyší slovo Písma.

1 Text tohoto příspěvku zazněl na 8. Moravskoslezských akadem. dnech konaných 13.–14. 12. 2013 v Brně

2 DOKUMENTY II Vatikánského koncilu, *Gaudium et spes*, čl. 31, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 207. ISBN 80-7192-467-9.

3 Viz.: <http://veritas.evangelnet.cz/download/kruh.pdf>.

Je tedy třeba poznat Boha.
 Proto slyšte, Slované, toto:
 Dar ten je věru od Boha daný,
 dar Boží je to údělu na pravici,
 dar duším nikdy se nekazící,
 těm duším, které jej přijmou.
 Matouš, Marek, Lukáš a Jan
 učí všechen lid a praví:
 Vy všichni, kdož svých duší krásu
 vidíte a milujete a rádi byste
 temnotu hříchů zapudili
 a hniloby tohoto světa se zbavili
 a rajský život našli
 a unikli ohni horoucímu,
 slyšte nyní svým rozumem,
 slyšte všichni lidé slovanští,
 slyšte Slovo, od Boha přišlo,
 slovo, jež krmí lidské duše,
 slovo, jež sílí srdce i rozum,
 slovo to, jež vede k poznání Boha.⁴

Dej, ať všichni přispívají k utváření světa, aby odpovídal tvému plánu, a veď všechny, aby dobře chápali naléhavé požadavky dnešní doby.⁵

2. Co je tradice

Jeden z nejvýznamnějších sociologů 20. stol. klasik americké sociologie D. Riesman v díle *Osamělý dav* (1961) popisuje tři typy lidí podle toho, jak se staví k historii svého společenství a k tlakům přítomnosti či k volání budoucnosti. V souladu s tím rozlišuje lidi řízené zvenci, řízené zevnitř a řízené tradicí.

Lidé **vnější orientace** se řídí vnějšími hodnotami a víc podléhají vnějším požadavkům.

Kdežto **vnitřně orientovaný člověk** se řídí svými vlastními hodnotami a normami, je stabilnější a spolehlivější.

Lidé **orientovaní na tradici** respektují to, co je dáno normami společnosti, ve které žijí, historií, vyprávěními a obyčejí svého společenství.

Nejvíce okolnostem na pospas jsou vydaní **lidé vnějškově řízení**, kteří si vytvořili radar na zjištění toho, „co se zrovna nosí“, ale jsou to ti, o kterých existují rčení „třtina ve větru se klátící“ a „kam vítr, tam pláště“. Jejich zdánlivou předností je snadná přizpůsobivost a schopnost přežít různé sociální a politické poměry, ale nedostatkem je absence vůdčí linie života. Jsou to následovatelé, nikoliv „raziči“ nových cest.

Přechodným sociálním typem jsou **lidé vnitřně řízení**. Jejich předností je autono-

4 *Proglas. Sv. Konstantina-Cyrila předzpěv k slovanskému překladu Čtveroevangelia*, verš 2 – 27, citováno dle http://www.moraviamagna.cz/texty/t_progla.htm.

5 Denní modlitba církve.

mie, vnitřní kompas, ale jsou labilnější a méně jistí. Etiku nahrazují morálkou, která již nemá oporu ve vnější autoritě. A ti jsou často raziči nových cest.

Za nejstabilnější považují **osobnosti řízené tradicí**. Pro ně je charakteristické, že jsou identifikováni se svým společenstvím, jeho historií a kulturou. Jsou to lidé konzervativní, ale spolehliví. Rozhodujícími regulativy jsou pro ně etické principy a normy, jež jsou součástí tradice.

Jsou-li v souladu s tím, co formuloval blahoslavený kardinál J. H. Newman, když konstatoval, že „*Tradicí je nutné respektovat, ale v každé době je nutné ji nově interpretovat*“, pak tradici obohacují otevřeným, ale etickou a duchovní uvážlivostí řízeným vztahem k výzvám doby.

Tradicionalisté, kteří nedokáží hledat nové interpretace dané duchem doby, se stávají fundamentalisty a neoslovují hledající.

Novotáři – zvenčí řízení – se stávají snadno relativisty: „*Je ještě jedna pravda – ta třetí pravda, kterou já neznám*“.

Bez tradice je člověk nezakotvený, chybí mu občanská či profesní, náboženská, rodová, etnická či jiná identita.

Tradice jsou zdrojem sounáležitosti k určitému historicky vzniklému sociokulturnímu celku. Tradice vytvářející soudržné společenství, musí být živá, udržovaná i přes staletí v projevech politiků, v citacích myslitelů, kteří burcují národ k úctě k tradici, v příbězích prezentovaných médií atd. Tradice souvisí s vědomím národní, občanské, duchovní a etnické identity.

3. Úloha identity pro kvalitu života

Identita je v psychologii považovaná za základ vědomí osobnosti; uvědomujeme si ji, když víme, kdo jsme, kam patříme, o co v životě usilujeme. R. Rohr uvádí, že když se přeloží slovo ‚identita‘ do tibetského jazyka a pak se zpětně překládá do evropských jazyků, je vyjádřeno souslovím „vydržet ve svém já“. Mít živou identitu je nesmírně důležité zejména ve zlomových obdobích dějin i v osobních krizích.⁶

Rozvíjet a kultivovat osobní, rodovou a národní identitu je tedy velkou aktuální výzvou cyrilometodějského jubilea.

Biskupu Jednoty bratrské J. A. Komenskému je připisován výrok: „*Jsem Ninivan původem, Moravan srdcem a světoobčan údělem*“. V této větě jsou vyjádřeny tři základní občanské identity, které lze spojovat s cyrilometodějskou tradicí a které platí dodnes: Identita původu, identita regionu a globální identita.

- Hrdost na původ, etnický, národní, rodinný.
- Moravané jsou Keltové.
- Dobrosrdečnost.
- Etnicita, národopisné zvláštnosti jižní Moravy.
- Sociální reprezentace – archetypy, paradigmaty dějin.⁷

6 ROHR, R.: *Všechno má své místo - dar kontemplativní modlitby* Praha: Vyšehrad 2003, 119 s., ISBN 80-7021-584-4.

7 KREJČÍ, J.: *Postižitelné proudy dějin*. Praha: Slon 2002, 564 s., ISBN 80-86429-09-1.

4. Identita

- Identita osobní.
Vědět, kdo jsem, kam patřím, kým jsem.
- Identita participace znamená podílet se na životě společnosti a být s tím ztotožněný.
- Je i identita genderová, profesní, náboženská.

Člověk se cítí dobře, když si je vědom toho, že je součástí určitého společenství. Potřeba někam patřit je antropologickou univerzálií. Člověk je tvor společenský. Společnost je zdrojem identifikačních vzorů, a podnětů pro rozvoj. Potřeba sounáležitosti je rovněž základní potřebou – chceme být akceptováni, „zapadnout“ do své referenční skupiny. *„Prostředí, ve kterém se člověk zdržuje většinu dne, určuje jeho charakter.“*

Nemít identitu znamená být nezakotvený v dané oblasti a být nezakotvený znamená, že jsme *„tržina ve větru se klátící“*. *„Všichni na jednom jevišti velikého světa stojíme, a cokoliv se tu koná, všech se týče.“* To je Komenského výzva respektovat globální identitu, která vyžaduje kultivaci solidarity, sounáležitosti, vzájemnosti a i tato myšlenka je součástí cyrilometodějské tradice.

5. Solidarita jako součást a základ tradice

Motto: „Jen solidární svět může být spravedlivý a žít v míru“. Richard von Weizsäcker.

Solidarita je základem **tradice** křesťanských společenství, a o její nastolení usilovali věrozvěstové sv. Cyril a sv. Metoděj.

Pojem ‚solidarita‘ je termínem, který pro dnešní dobu snad vhodněji vystihuje to, co už přinesli solunští bratři jako jednu z výzev pro budování společenství založeného na ideálech lidské důstojnosti.

Solidarita znamená dobrovolnou společenskou soudržnost, ochotu pomáhat si, spolupracovat a podporovat skupiny či jedince, kteří podporu potřebují.

Člověk je solidární s nějakou skupinou, pokud je s ní identifikován, pokud ji podporuje a její úspěchy i neúspěchy pociťuje jako by se jej týkaly osobně.

Doba přináší nové výzvy a solidarita vyžaduje respektovat diverzitu – rozmanitost stylů života. Jde o solidaritu i s odlišnými a neprizpůsobivými, což je důležité, neboť se stáváme multikulturní zemí.

Tato solidarita vyžaduje toleranci, ale i tolerance má své hranice. Je třeba pěstovat ‚kulturu uznání‘.

Oba bratři za Soluně se stali živými modely pro církve a misionáře všech dob. Dokázali totiž včlenit evangelium do domácí kultury a tím ji zapojili do života obecné církve. Právě láska ke společenství obecné církve, ať na Východě či na Západě, a v ní k dílčí církvi, která se u Slovanů teprve vytvářela, charakterizuje oba bratry.⁸

Jak vést dobrý život v důstojnosti a vstřícnosti k potřebám druhých. Je to život zakotvený v tradici, která respektuje „zlaté pravidlo mravnosti“.

„Hledá Boha, kdo odkládá skutky temnoty.“⁹

8 Viz.: <http://veritas.evangelnet.cz/download/kruh.pdf>.

9 Z Denní modlitby církve.

„Už nastala hodina, kdy je třeba probrat se ze spánku. Noc *pokročila, den se přiblížil. Odložme tedy skutky temnoty a oblečme se do výzbroje světla. Vedme počestný život jako ve dne.*“¹⁰

6. Situace doby

Už ve staré Indii bylo konstatováno, že „*nejvíce zla v lidech a národech pochází z nevědomosti, strachu a sobectví*“.

Mezinárodní panel *Globální problémy a sociální kapitál (2001)* uvádí jako nejzávažnější tyto skutečnosti:

- (1) Nezáměr o potřeby budoucích generací.
- (2) Starání se o blaho jedné skupiny či jednoho národa.
- (3) Korupce představitelů rozhodovací sféry (politiků).
- (4) Plýtvání.
- (5) Nenasytnost a sobeckost.¹¹

Jeden z největších světových historiků Edward Gibbon (1737-1794) uvádí následujících *pět hlavních příčin rozkladu a pádu římské civilizace*:

- (1) Zhroucení rodinné struktury.
- (2) Oslabení smyslu pro osobní zodpovědnost.
- (3) Nadměrné daně, striktní řízení a vládní intervence.
- (4) Vyhledávání takových zábav, které se stávaly stále více hedonistickými, násilnými a nemorálními.
- (5) Úpadek náboženství.¹²

M. Gándhí pranýřoval *sedm moderních sociálních hříchů*

- (1) Politiku bez principů.
- (2) Podnikání bez morálky.
- (3) Bohatství bez práce.
- (4) Výchovu bez charakteru.
- (5) Vědu bez lidskosti.
- (6) Požitek bez svědomí.
- (7) Náboženství bez sebekázně.¹³

Osm smrtelných hříchů podle Lorenze

- (1) Přelidnění země.
- (2) Pustošení našeho přírodního prostředí.
- (3) Závod člověka se sebou samým.
- (4) Mizení všech silných citů způsobené změkčilostí.
- (5) Genetický úpadek.
- (6) Rozchod s tradicí.

¹⁰ Řím 13, 11b. 12-13a.

¹¹ *Globální problémy a sociální kapitál*. In: GLENN, J.C., GORDON, J.T. (eds.): *Budoucnost světa, vybrané kapitoly z let 1999 - 2001*. Olomouc: Universita Palackého 2002, 117 s., ISBN 80-2440-407-9.

¹² GIBBON, E.: *Úpadek a pád římské říše (výbor)*. Praha: Odeon 1983, 404 s.

¹³ Viz.: KÜNG, H.: *Po stopách světových náboženství*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2006, 306 s. ISBN 80-7325-059-4

- (7) Rostoucí poddajnost lidstva vůči doktrínám.
- (8) Vyzbrojení lidstva nukleárními zbraněmi.¹⁴

7. Závěrečné poselství

Hodnota úsměvu

Úsměv nic nestojí a má velkou cenu.

Obohatí toho, kdo ho dostane, a neochudí toho, kdo ho dává.

Trvá jen okamžik, ale vzpomínka na něj může být věčná.

Nikdo není tak bohatý, aby se bez něj mohl obejít.

Nikdo není tak chudý, aby ho nemohl dát.

*Přináší štěstí do domu, podpírá při práci
a je viditelným znamením hlubokého přátelství.*

Úsměv dá odpočinout od únavy,

obnovuje odvahu demoralizovaným,

ve smutku je útěchou,

pomáhá od každé starosti.

Ale je dobře, že se nedá koupit ani půjčit, ani ukrást,

protože jeho hodnota je v okamžiku, kdy je věnován.

A když potkáte někoho, kdo se na vás neusměje,

buďte štědrí a usmějte se vy,

protože nikdo nepotřebuje víc úsměv než ten,

kdo ho sám dát neumí.¹⁵

Paradoxní přikázání – Jak nalézt smysl života v bláznivém světě.¹⁶

Lidé jsou pošetilí sobci. *Přesto je mějte rádi.*

Když konáte dobro, lidé vás obviní ze skrytých sobeckých motivů. *Přesto konejte dobro.*

Když máte úspěch, získáte falešné přátele a skutečné nepřátele. *Přesto usilujte o úspěch.*

Na dobro, které vykonáte dnes, se zítra zapomene. *Přesto konejte dobro.*

Upřímnost a otevřenost z vás dělá snadný terč. *Přesto buďte upřímní a otevření.*

Největší lidé s největšími myšlenkami bývají sestřeleni nejmenšími lidmi s nejmenšími myšlenkami. *Přesto myslte ve velkém.*

Lidé mají rády outsidersy, ale následují jenom vůdce. *Přesto bojujte i za outsidersy.*

Co stavíte léta, může být zničeno přes noc. *Přesto stavějte.*

Když nabídnete pomocnou ruku, můžete se dočkat nevděku. *Přesto lidem pomáhejte.*

Dejte ze sebe světu to nejlepší – a dostanete do zubů. *Přesto světu dávejte to nejlepší.*

14 LORENZ, K.: Osm smrtelných hříchů člověka. Praha: Academia 1990, 94 s., ISBN 978-80-2000-842-8.

15 Autorem textu je Sv. Pio z Pietrelciny, viz.: <http://pro-pohlazeni-duse.udzoudyho.cz/?m=201309>.

16 KEITH, M. K., *Paradoxní přikázání – Jak nalézt smysl života v bláznivém světě* Praha: Ikar 2003, s. 112, ISBN 80-249-0138-2.

Sv. František z Assisi Prosebná modlitba k proměně charakteru, jednání a vědomí

*Pane, učiň nás nástrojem svého Pokoje!
 Tam, kde panuje nenávisť, ať přinášíme Lásku;
 kde bylo ublíženo, ať přinášíme Odpuštění;
 kde vládne pochybnosti, ať přinášíme Víru;
 kde je jen zoufalství, ať přinášíme Naději;
 kde se rozkládá temnota, ať přinášíme Světlo;
 kde se rozhostil smutek, ať přinášíme Radost.
 Pane, učiň, abychom
 ne tolik útěchu hledali, jako útěchu dávali;
 ne tolik chtěli být pochopeni, jako chápali;
 ne tolik chtěli být milováni, jako milovali.
 Neboť skrze svoji štědrost jsme obdarováni;
 tím, že odpouštíme, je nám odpuštěno;
 skonem našeho já, rodíme se k životu věčnému.*

Prof. PhDr. Vladimír Smékal, CSc. je jedním z předních českých psychologů a působí jako emeritní profesor Masarykovy univerzity. Zabývá se psychologíí osobnosti, metodologií psychologie, psychologíí náboženství a psychodiagnostikou.

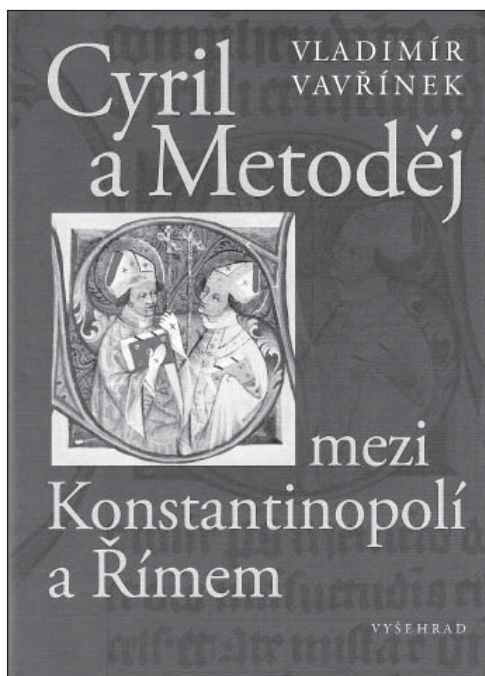

Poutní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově – 90. léta (foto archiv)

CYRIL A METODĚJ MEZI KONSTANTINOPOLÍ A ŘÍMEM¹

VLADIMÍR VAVŘÍNEK

1. Příchod soluňských bratří do Říma

Konstantin a Metoděj přišli se svými žáky do svatého města koncem prosince 867 anebo až v prvních dnech ledna 868. Datum jejich příchodu je dáno tím, že je přivítal Hadrián II. už jako vysvěcený papež, mohlo k tomu tedy dojít nejdříve někdy v druhé polovině prosince. Bylo to slavné přivítání. Zpráva o tom, že oba byzantští misionáři přinášejí ostatky sv. Klimenta, jednoho z prvních biskupů uctívaného jako mučedníka, o nichž se po staletí nevědělo a jež jeden z nich nedávno objevil na dalekém pobřeží Černého moře, se v Římě nepochybně rozšířila už před jejich příchodem a vzbudila ohromné vzrušení. Pro právě začínající pontifikát nového papeže to byla neobyčejně příznivá událost.

Dnešní člověk se těžko vžije do pocitů, s nimiž jeho středověký předchůdce přistupoval k ostatkům světců, nadto

pak světce tak významného: projevem úcty k nim si věřící sliboval přístup k světci, od něhož si chtěl vyprosit a očekával přímluvu u Boha či přímou pomoc anebo dokonce zázrak v jeho prospěch. Jedním z mnoha dokladů toho, jaký význam byl přítomnosti ostatků významných světců přičítán, je například historka o tom, jak se ostatky evangelisty Marka dostaly do Benátek. Podle tradice svatý Marek, žák apoštolů Petra a Pavla, který se později stal prvním biskupem v Alexandrii, údajně cestou z Říma do Egypta po nějakou dobu hlásal evangelium také v Akvileji. Benátčané ho proto považovali za svého svatého patrona. A protože sami v městě žádného významnějšího světce neměli, dohodli se roku 828 s nějakými lodníky, aby pro ně v Alexandrii ukradli ostatky svatého Marka. Ty pak v Benátkách slavnostně přivítali a v 10. století tam pak pro ně dali vystavět podle chrámu Svatých apoštolů v Konstantinopoli nádherný chrám.

1 Bohužel se nám nepodařilo zajistit přepis přednášky významného autora. Proto přebíráme kapitolku z rozsáhlé publikace autora, kterou vydal u příležitosti jubilea příchodu slovanských věrozvěstů. Vavřínek, Vladimír: *Cyril a Metoděj mezi Konstantinopolí a Římem*. Praha, Vyšehrad 2013, 384 s. (Vybrané kapitoly: Příchod soluňských bratří do Říma, Schválení slovanské liturgie a vysvěcení Konstantinových žáků, Další pobyt obou bratří v Římě, Konstantinova smrt, Obnovení panonské arcidiecéze, str. 160–178).

Translace ostatků svatých, jejich přenesení z místa jejich původního pohřbu na jiné místo, kde potom měly být uctívány, patřily v raném středověku k největším církevním slavnostem. Ostatky provázela či vítala procesí věřících, byly slouženy bohoslužby, zněly církevní zpěvy. Tak tomu bylo i při příchodu Konstantina a Metoděje do Říma. Papež Hadrián II. vyšel v doprovodu svých duchovních a mnoha obyvatel města nesoucích hořící svíce oběma soluňským bratřím vstříc před městské hradby, aby jim poděkoval za velký dar a především aby vzdal úctu světcům, jehož ostatky přinášeli. Společně se pak v procesí odebrali do baziliky svatého Petra, kde papež osobně sloužil děkonnou bohoslužbu. O několik dní později byly světcovy ostatky znovu přeneseny do kostela zasvěceného svatému Klimentovi, postavenému původně už ve 4. století na místě někdejšího Klimentova domu, a tam byly opět po slavnostních bohoslužbách definitivně uloženy. Jak už k standardnímu líčení translací patří, vypráví Konstantinův životopisec, že se při této příležitosti děly zázraky, že se uzdravil člověk raněný mrtvicí a že svých neduhů byli zbaveni i četní jiní obyvatelé Říma, kteří se modlili k svatému Klimentu a vzdali úctu jeho ostatkům.

Pro celý Řím to byla mimořádně vzrušující událost, která překryla vzpomínky na nedávné hrůzy nájezdu spoletského vévody Lamberta. A lze si představit, že v očích samotného Hadriána II. znamenala translace ostatků jeho velkého a právě tehdy tak uctívaného předchůdce dobrou předzvěst pro jeho začínající pontifikát. Jisté to pomohlo navázat dobrý vztah k oběma byzantincům, což bylo v době tak napjatých vztahů mezi papežskou kurií a konstantinopolským patriarchátem pro ně nesmírně důležité.

2. Schválení slovanské liturgie a vysvěcení Konstantinových žáků

Nepochybně to také vytvořilo příznivé ovzduší pro jednání o žádosti, s níž Konstantin a Metoděj do Říma přicházeli. Zatímco se až dosud, ať už to bylo na Moravě, v Panonii u Kocela anebo v Benátkách, stále setkávali jen s odporem, ba přímo s nepřátelstvím latinských duchovních vůči jejich překladům Písma a liturgických textů do slovanského jazyka, čteme nyní, že „papež přijal slovanské knihy, posvětil je a uložil v chrámu svaté Marie, který se nazývá Fatne“. Znamenalo to, že papež uznal a veřejně prohlásil, že na překladu Písma do slovanské řeči neshledává nic závadného. Že tak učinil právě v kostele, který si on sám v celém Římě nejvíce oblíbil, tj. v bazilice Santa Maria Maggiore, nazývané také *ad praesepe*, řecky *fatne* (u jesliček), protože v ní byly jako zvláště uctívaná relikvie chovány jesle, do nichž údajně Panna Maria uložila po porodu malého Ježíška, naznačuje, jaký význam Hadrián II. tomuto aktu osobně přikládal.

Ovšem ještě předtím, než k tomuto papežovu rozhodnutí došlo, musel Konstantin zřejmě své dílo papeži a shromážděným prelátům představit, vysvětlit jim, proč se k němu odhodlal, a přesvědčivě zdůvodnit jeho oprávněnost. Jisté k tomu použil týchž argumentů jako ve své řeči před shromážděním duchovenstva v Benátkách, které asi shrnul v nějakém apologetickém spisku. O síle jeho výmluvnosti, o tom, že svou věc dokázal obhajovat se zanícením a uměl posluchače strhnout, není třeba pochybovat. Vystává přitom ovšem přirozeně otázka, jakou řečí se oba bratři pocházející z řecky mluvící Byzance v latinském Římě dorozumívali.

Metoděj, jemuž se dostalo právníckého vzdělání, do určité míry asi latinsky znal,

protože musel číst starší zákoníky případně i některá právníká pojednání formulovaná ještě v latině. Z toho ovšem ještě nevyplývá, že musel umět latinsky běžně hovořit, protože při soudních jednáních a tím spíše pak v civilní administrativě se v Byzanci již od dávné doby mluvilo jen řecky. Zda Konstantin uměl už před odchodem z Konstantinopole latinsky, anebo zda se té řeči snad naučil během svého pobytu na Moravě, není nijak doloženo. Při jeho lingvistických schopnostech by to bylo možné předpokládat a nasvědčovala tomu i ta skutečnost, že oba bratři do svých liturgických překladů pojali i některé texty užívané na Moravě už před jejich příchodem latinskými misionáři, jak dokládá zejména sakramentář nazývaný *Kyjevské listy*.

V každém případě oba bratři našli v tomhle ohledu velkou pomoc v osobě Anastasia Bibliothecaria, který jim mohl posloužit jako překladatel a tlumočník. Tento někdejší vzdoropapež z roku 855 dosáhl smíru s řádně zvoleným papežem Benediktem III. díky pragmatickému vyjednávání jednoho jáhna, jenž potom jen o necelé tři roky později sám dosedl na papežský trůn jako Mikuláš I. Ten si Anastasia vybral jako svého rádce a pomocníka, a to nejen kvůli jeho diplomatickým schopnostem, ale zejména pro jeho výjimečnou, v té době zcela ojediněle dokonalou znalost řečtiny, jež mu pak nepochybně byla značně prospěšná při jednání a vyřizování korespondence s byzantským císařským dvorem a konstantinopolským patriarchátem v době Fotiova schismatu. Také Hadrián II. si Anastasia na svém dvoře ponechal a právě on ho oficiálně jmenoval *bibliothecarium*, tj. správcem papežského archivu a představeným své kanceláře.

Anastasius byl Konstantinovou osobností přímo uchváten. Na rozdíl od těch nesmířitelně bojovných řeckých mnichů, jakým byl například opat Theognostos, kteří přicházeli z Byzance do Říma, aby na papežském dvoře prosazovali své mocenské zájmy proti svým protivníkům z Fotiova tábora a neváhali přitom občas užít i různých pochybných prostředků, objevil se tu najednou muž sice ze stejného města, ale jakoby ze zcela jiného světa, člověk přímo oslňující svou prožitou spiritualitou, osobně skromný a tichý, a zároveň energicky odhodlaný a přímo planoucí, když se zasazoval ne za nějaké vlastní osobní nároky, ale za právo hlásat slovo Boží slovanskému lidu v jeho vlastní řeči a tak je získávat pro Krista. S obdivem a úctou se Anastasius o Konstantinovi ještě dlouho po jeho smrti vyjadřoval jako o „muži veliké svatosti“ (*vir magnae sanctitatis*) či jako o „učiteli apoštolského života“ (*praeceptor apostolicae vitae*). Jak jeho jméno vlastní, tak i jména jeho příbuzných (Arsenius, Eleutherius) naznačují, že Anastasius zřejmě pocházel z nějaké řecké rodiny (patrně odněkud z jižní Itálie): to vysvětluje jak jeho znalost řečtiny, tak i jeho zálibu v řecky psané literatuře, z níž překládal do latiny. Proto právě on mohl nejlépe ocenit míru a hloubku Konstantinovy učenosti. Velice ho zaujalo jeho vyprávění o objevu Klimentových ostatků, které považoval přímo za záračnou událost, k níž mohlo dojít jen díky Boží milosti, a proto když se dozvěděl, že Konstantin o tom napsal menší spis a písemně zachytil i slavnostní řeč, kterou při té příležitosti pronesl, obojí přeložil do latiny.

Nebylo to však jen schválení překladu knih Písma, čeho Konstantin a Metoděj u papeže dosáhli. Zřejmě už při této slavnosti v chrámu Panny Marie u jeslíček udělil on sám Metodějovi, který byl až do té doby jen jáhnem, kněžské svěcení. Později pak vyslovil souhlas i s tím, aby byli vysvěceni i někteří učedníci obou bratří. Zásahu na tom nepochybně měli i četní příznivci, které si oba bratři v Římě dokázali získat, především Anastasius Bibliothecarius a spolu s ním i jeho strýc (či otec), vlivný kardinál-biskup

v Orte Arsenius. Zřejmě na jejich radu Hadrián II. rozhodl, aby svěcení moravských učedníků udělili biskupové Formosus z Porto a Gauderich z Velletri.

Bylo to velmi diplomatické rozhodnutí. Gauderich, biskup ve Velletri, sice příchodu Konstantina do Říma osobně přítomen nebyl, protože ho v té době držel v zajetí císař Ludvík II. a propustil ho až o něco později na papežovu opakovanou žádost. Jako správce kostela sv. Klimenta byl ovšem samozřejmě Konstantinovi, jemuž vděčil za to, že se ostatky tohoto svěťce konečně dostaly do Říma, příznivě nakloněn. Současně však proti oběma bratrům vyvstala v Římě i silná opozice. Stejně jako v Benátkách byli i zde četní duchovní, kteří myšlenku na překlad svatých textů do domácích jazyků a zvláště pak jejich užívání v bohoslužbách rozhodně odmítali. Jedním z nich i biskup Formosus, kterého papež Mikuláš I. poslal na podzim roku 866 do Bulharska a kterého si chán Boris oblíbil tak, že požadoval, aby právě on byl ustanoven bulharským arcibiskupem. Formosus byl ostře zaměřen proti všemu byzantskému, a proto se po návratu do Říma postavil i do čela těch, kteří se stavěli proti slovanské liturgii. Snad právě proto mu papež nařídil, aby spolu s Gauderichem i on vysvětil Konstantinovy žáky, aby později nikdo nemohl napadat legitimitu jejich vysvěcení.

Kolik Konstantinových moravských žáků bylo při té příležitosti vysvěceno, není zcela jasné. *Život Konstantinův* uvádí toliko, že papež přikázal, aby Gauderich a Formosus vysvětili učedníky obou bratrů. *Legenda italská*, čerpající z dřívější legendy napsané samotným Gauderichem, toto sdělení upřesňuje tak, že je papež dal vysvětit na kněze a jáhny: ani jeden z obou těchto spisů však o jejich počtu nemluví. *Život Metodějův* sděluje, že *apostolic* (tj. papež) nařídil jednomu biskupovi, který „byl stížen trojjazyčným bludem“ tedy zřejmě Formosovi, aby ze slovanských učedníků vysvětil tři kněze a dva lektory. To ovšem neznamená, že by za kněze byli vysvěceni jenom tři žáci obou bratrů a jenom dva obdrželi nižší svěcení. Metodějův životopisec mluví jen o svěcení, jež musel vykonat přední odpůrce obou bratrů – Formosus: Další kněze a jáhny pak očividně vysvětil ještě biskup Gauderich. Ovšem ani tak se nemůžeme domnívat, že vysvěcených slovanských duchovních byl zvláště velký počet, vznikla však už dostatečně velká skupina duhovenstva, která mohla tvořit základ budoucí slovanské církve na Moravě.

Obřad vysvěcení těchto nových kněží a kleriků byl samozřejmě proveden latinsky. Hadrián II. však jejich posláním potvrdil tím, že přikázal, aby po čtyři následující dny byla postupně ve čtyřech římských kostelech zpívána bohoslužba ve slovanském jazyku. Prvních z nich byla samotná Bazilika svatého Petra, nejpřednější chrám v celém křesťanském světě (aspoň podle římského pojetí) vůbec. Další dva byly dvě rotundy stojící po stranách svatopetrské baziliky – kostel svaté Petronilly považované za dceru apoštola Petra a kostel dalšího z apoštolů, svatého Ondřeje. Jeho volba měla očividně symbolický význam, protože podle legendy (ve skutečnosti nehistorické), která právě v době Fotiova patriarchátu došla v Byzanci značného rozšíření a nebyla odmítána ani na Západě, apoštol Ondřej šířil křesťanství i v Řecku. Posledním pak byl další z nejdůležitějších římských kostelů, chrám svatého apoštola Pavla za hradbami, kde v noci zpívali slovanskou mši nad jeho hrobem. O tom, kdo by tyto bohoslužby celebroid, se legendy výslovně nezmiňují, protože však byly zpívány slovansky, můžeme téměř z jistotou předpokládat, že je sloužil sám Konstantin, jemuž zřejmě asistovali nově vysvěcení kněží a mezi nimi především jeho vlastní bratr Metoděj.

Konstantinův životopisec výslovně připomíná, že při tom „měli ku pomoci biskupa Arsenia, jednoho ze sedmi biskupů, a bibliotékaře Anastásia“. To nejenom naznačuje, kdo se zřejmě v papežské kurii nejvíce zasloužil o povolení sloužit bohoslužby v slovanské řeči a o vysvěcení Konstantinových žáků, ale umožňuje to také určit období, kdy k těmto událostem došlo. Biskup Formosus se vrátil z Bulharska do Říma někdy začátkem února 867: 10. března pak došlo k tragické události, v jejímž důsledku biskup Arsenius upadl u papeže v nemilost a uprchl z Říma. Tím je dáno, že Konstantinovi žáci byli vysvěceni v druhé polovině února nebo nejpozději v první třetině března 867. Jejich vysvěcením Konstantin a Metoděj dosáhli splnění jednoho z hlavních cílů poslání, jímž byli pověřeni. Lze předpokládat, že své vysvěcené žáky poslali záhy zpět na Moravu, aby se tam připojili ke skupince svých druhů, které tam před svým odchodem zanechali, a spolu s nimi pokračovali v budování slovanské církve. Tím ovšem nebylo ještě dáno, jakou podobu bude tato církevní organizace mít, kdo bude stát v jejím čele, kdo zajistí její kontinuitu. Bylo vysvěceno několik slovanských kněží, nebyl však vysvěcen biskup, který by se měl ujmout církevní správy Rastislavova či Kocelova knížectví, nebylo rozhodnuto, do kterého metropolitního celku by se tento biskup, až by byl jmenován, měl začlenit.

3. Další pobyt obou bratří v Římě

Takové rozhodnutí ovšem vyžadovalo, aby papež vzal v úvahu všechny podmínky a okolnosti, za nichž by mělo být realizováno, a důsledky, jež by z toho případně plynuly. Především šlo o vývoj poměrů v Byzanci. Oficiální zpráva o změně na byzantském trůnu a o tom, že Fotios byl poslán do vyhnanství a že konstantinopolským patriarchou byl znovu jmenován Ignatios, byla doručena papeži dosti pozdě, asi až koncem jara 867. Zvěst o tom se však do Říma dostala nepochybně mnohem dříve. Pokud se to nedozvěděli Konstantin a Metoděj ještě během svého pobytu v Benátkách, pak zprávu o tom musel přinést nejpozději Formosus z Bulharska, kam se zvěst o převratu v Konstantinopoli nepochybně dostala během několika týdnů. Hadrián II. po svém nástupu zřejmě poněkud váhal, jak má postupovat ve vztahu k byzantskému císaři, a uvažoval, zda nemá poněkud zmírnit ostrý kurs svého předchůdce. Zvěsti, které se mu donesly, jakkoli neoficiální a tedy i poněkud nejisté, ho však zřejmě přesvědčily, že má v Mikulášově východní politice pokračovat. V polovině února pozval řecké a východní mnichy žijící v Římě ke slavnostní hostině, při níž sám své hosty obsluhoval, a v řeči, kterou pronesl na závěr, vysoce ocenil život a dílo svého svatého předchůdce, čímž se ve skutečnosti přihlásil k tomu, že chce v jeho vedení církve pokračovat.

Konstantin a Metoděj byli k této hostině nepochybně pozváni. Během jejich pobytu v Římě jim bylo zřejmě poskytnuto pohostinství v jednom z řeckých klášterů, kterých tam bylo v této době více. I když to nelze zjistit s určitostí, zdá se, že to mohl být klášter při kostele sv. Praxedy stojící poblíž baziliky Santa Maria Maggiore, který dal začátkem 9. století postavit papež Paschalis I. (817–824) a jehož interiér je vyzdoben nádhernými mozaikami v byzantském stylu pocházejícími rovněž z 9. století. Krátce po svém úspěchu, jehož dosáhli vysvěcením svých žáků a celebrováním slovanské liturgie v předních římských kostelech, došlo v nejbližším okruhu osob kolem Hadriána II. k tragické události, s níž oni sami neměli nic společného, která však pro ně měla neblahé důsledky.

Papež Hadrián měl ze svého manželství se Stefanií dceru, která prý vynikala mimořádnou krásou. Do ní se prudce zamiloval syn biskupa Arsenia (a tedy bratranec či dokonce bratr Anastasia Bibliothecaria) Eleutherius. Snad ani jí nebyl lhostejný, ale papež odmítl dát k jejich sňatku svolení. Proto se Eleutherius rozhodl k zoufalému činu. Vzpomínka na to, jak druhové spoletského vévody Lamberta za jejich nájezdu na Řím unášeli z předních římských domů mladé urozené dívky, aby se s nimi pak mohli oženit, byla ještě zcela čerstvá a Eleutherius ve snaze dosáhnout svého cíle za každou cenu se rozhodl jejich čin napodobit. 10. března se svou družinou násilím vnikl do domu Hadriánovy rodiny a jeho dceru i s její matkou unesl. Biskup Arsenius byl obviněn, že o úmyslu svého syna předem věděl nebo, že se na něm dokonce podílel. Není jisté, zda toto obvinění bylo oprávněné, nicméně raději uprchl z Říma a se vším svým jměním zamířil k manželce císaře Lothara II. s prosbou, aby mu u něj vyžádala ochranu před papežovým hněvem. Nevydržel však námahu cesty a zřejmě i šok z rozčilení a cestou zemřel. Rovněž papež se obrátil na císaře a naléhavě ho žádal, aby prosadil návrat jeho dcery a potrestal Eleutheria podle římských zákonů za násilný únos. Když pro něj císařovi ozbrojenci, patrně někdy v červnu, přišli, zoufalý Eleutherius, vida marnost svého činu a bezvýchodnost své situace, zavraždil svou milovanou i její matku a sám spáchal sebevraždu.

Smrtí Arsenia, který navíc zemřel v papežově nemilosti, přišli Konstantin a Metoděj o dosud vlivného příznivce. Ani Anastasius Bibliothecarius, přestože ten se na hrůzném činu svého bratrance jistě nepodílel, už nemohl v jejich prospěch zasahovat tolik jako dříve. Zůstal sice i nadále v papežově kanceláři a podílel se na vyřizování jeho korespondence, stín Hadriánovi rodinné tragedie se však neblaze projevil v jejich osobních vztazích a Anastasius už ani zdaleka neměl takový vliv na papežovo rozhodování jako dříve. Jednání o vyslání biskupa na Moravu a případně i ke Kocelovi bylo těmito událostmi zatlačeno do pozadí a Anastasius už neměl dostatek vlivu či prostředků, aby je urychlil. A především bylo nutno vyčkat na oficiální zprávy z Byzance.

Oba bratři strávili v Římě celý rok 868. O Metodějovi přitom nic neslyšíme. Konstantin se však zřejmě těšil velké popularitě. Byl obdivován pro svou učenost a zvláště pak pro znalost díla připisovaného Dionysiu Areopagitovi, urozenému členu nejvyššího athénskému soudu, jenž měl sídlo na pahorku Areopagos (odtud jeho jméno), kterého apoštol Pavel jako prvního Athéňana obrátil na křesťanství a který se potom stal prvním athénským biskupem. Ve skutečnosti však šlo o mysticko-teologická díla neznámého autora z doby kolem roku 500, který se pokoušel sladit křesťanské dogma s novoplatonskou filosofií, zejména s učením filosofa Prokla. Na západ se rukopis s Pseudo-Dionysiovými spisy dostal roku 827, kdy jej vyslanci byzantského císaře Michaela II. přinesli darem západnímu císaři Ludvíku Pobožnému: Na žádost císaře Karla Holého je pak Johannes Scotus Eriugena přeložil do latiny. Do Říma se jeho překlad dostal někdy začátkem šedesátých let. Papež Mikuláš I. však tehdy Eriugena ostře pokáral za to, že mu tento překlad nepředložil ke schválení, a odsoudil ho pro šíření heretických nauk. Pseudo-Dionysiovy spisy, často těžko pochopitelné, však přesto nepřestávaly budit zájem a byly v Římě mnohými horlivě studovány. Když se rozkřikla pověst, že Byzantinec Konstantin, který přinesl do Říma ke schválení své překlady do slovanského jazyka, je vynikajícím znalcem i těchto mystických spisů, začali ho Římané vyhledávat s žádostmi, aby jim temná místa v nich vysvětlil. Diskutoval však s nimi i o jiných otázkách. Jinou polemiku měl zase Konstantin s jedním představitelem míst-

ní židovské obce o výklad příslušných míst ve Starém zákoně týkajících se proroctví o příchodu Mesiáše a dokazoval mu, že tyto předpovědi se už naplnily a že předpověděným Mesiášem byl Ježíš Kristus.

Konstantin nicméně zřejmě nebyl příliš zdravý. Z cesty k Chazarům se vrátil do Konstantinopole tělesně vyčerpan a slabý, a churavý se cítil i tehdy, když ho císař vyzval, aby se vydal na Moravu. I když při způsobu svého života ani v Byzanci příliš zhýčkaný nebyl, přece jen tehdejší životní podmínky na Moravě byly mnohem tvrdší a pro jeho zdravotní stav asi nikoli příliš příznivé. A ten se zřejmě podstatně nezlepšil ani ve slunném Římu. Na podzim roku 868 Konstantin vážně onemocněl, pociťoval silné bolesti a cítil, že se blíží jeho konec. Jeho životopisec uvádí, že mu to bylo oznámeno Božím zjevením, ale údaj, že světec předpoví svou vlastní smrt, někdy dokonce na den přesně, patří k standardním motivům hagiografických životů.

4. Konstantinova smrt

V této chvíli učinil Konstantin to, co bylo v Byzanci dost běžné. Nejedem z předních byzantských vysokých hodnostářů se totiž na konci své životní dráhy rozhodl, že vstoupí do kláštera a stane se mnichem. Konstantin sice už v Byzanci po nějakou dobu v klášteře žil a i v Římě byl zřejmě hostem řeckých mnichů, ale na rozdíl od svého bratra zůstával světským duchovním, zřejmě proto, aby mohl učit anebo vykonávat jiná poslání podle příkazů a potřeb patriarchy a císaře. Avšak teprve nyní, na samém sklonku života, když cítil, že se mu už naprosto nedostává sil, se rozhodl vzdát se všech světských závazků a věnovat se jen své spáse. V jeho staroslověnském *Životě* čteme jeho údajná slova, která ovšem plně odpovídají situaci a jež můžeme považovat za autentická: „Od této chvíle nejsem já sluhou císaře ani kohokoliv jiného na zemi, nýbrž toliko všemohoucího Boha. Nebyl jsem a stal jsem se a jsem na věky. Amen.“ Poslední věta je parafrází nápisů, jež Konstantin mohl číst na starých antických náhrobcích: „Nebyl jsem a stal jsem se. Jsem a nebudu.“ Jejich pesimistický závěr však Konstantin nahradil optimistickým přesvědčením křesťana, že za jeho pozemskou službu Kristu a jeho zdejšími náměstkům ho čeká život věčný.

Následující den pak Konstantin oblékl mnišský šat a „přijal světlo k světlu“, to znamená, že složil mnišské sliby. V Byzanci se totiž přijetí křtu označovalo jako přijetí (nebeského) světla mnišské sliby byly chápány jako druhý křest. Zároveň si Konstantin zvolil nové mnišské jméno – Kyrillos (v latinské verzi Cyrillus), podle raně křesťanského církevního otce Kyrilla Alexandrijského. Od této události do Konstantinovi smrti (14. února 869) prý uplynulo 50 dní. Zatímco datum smrti je nepochybně správné, tento údaj můžeme přijímat (ostatně jako i jiné číselné údaje uváděné v legendě) s určitou volností. Autor *Života Konstantinova* si liboval v číselné symbolice a údaj o padesáti dnech připomíná, že tolik dnů uběhlo od Zmrtvýchvstání Krista do dne Soslání Ducha svatého. Kdybychom tento údaj měli brát doslovně, pak by Konstantin skládal sliby na Nový rok 869. Vyloučeno to jistě není, ale připustíme-li, že jeho životopisec záměrně údaj zaokrouhlil, aby dosáhl takového přirovnání, pak bychom mohli očekávat, že přijetí Konstantina mezi řádné bratry se odehrálo na nějaký velký církevní svátek, buď o Vánocích, anebo ještě spíše na svátek Epifanie (6. ledna), kdy se připomínalo Proměnění Páně na hoře Tábor, při němž se Kristus zjevil svým učedníkům ve své duchovní podobě prozářen božským světlem.

Konstantinův pohřeb byl pak dokladem toho, jak mimořádné účt se v Římě těšil. Metoděj chtěl bratrovo tělo odvézt do Byzance, do kláštera, kde spolu kdysi přebývali, jak to byl slíbil ještě před odjezdem na Moravu jejich matce. Proti tomu se však postavili římstí biskupové a žádali papeže, aby ostatky tak ctihodného muže, když jej Bůh po tolikerém putování posléze přivedl do Říma, tam také ponechal. Hadrián II. jejich žádostem přivolil a rozhodl, že dá Konstantinovo tělo pohřbít v bazilice sv. Petra, a to dokonce přímo v hrobce, kterou tam nechal připravit sám pro sebe. Tomu už Metoděj nemohl odporovat, ale vyžádal si aspoň, aby bratrovy ostatky, když už musejí zůstat v Římě, byly aspoň uloženy v chrámu sv. Klimenta spolu s ostatky sv. papeže, které Konstantin objevil v Chersonu a potom přes Konstantipoli a Moravu přinesl až tam. S tím Hadrián II. vyslovil souhlas a nařídil, aby Konstantinovi byl vystrojen takový pohřební průvod, jakoby byl pochován sám papež. Na jeho příkaz se pohřbu zúčastnili všichni Řekové žijící v Římě i četní Římané nesoucí rozsvícené svíce. Konstantin byl uložen do hrobu po pravé straně oltáře a nad jeho hrobem byl namalován jeho obraz a nadále nad ním bylo udržováno stále hořící světlo.

Ličení Konstantinova pohřbu jasně ukazuje, že už od okamžiku své smrti byl uctíván jako světec. V 9. století ještě neexistoval institut oficiálního svatořečení (kanonizace): uznání svatosti zemřelého vycházelo z jeho kultu. Jeho svatost byla potvrzena zázraky, které se děly na místě jeho hrobu, případně místa, kam byly jeho ostatky přeneseny, a pověst o ní se pak šířila díky legendě sepsané o jeho životě. To vše v plné míře platí o Konstantinu-Cyrilovi. Sám papež mu vzdává nejvyšší poctu, chce ho nechat pohřbít na nejčestnějším místě, které si je možno v křesťanském světě představit. Posléze je pohřben vedle ostatků jednoho z nejvíce uctívaných římských papežů, třetího nástupce apoštola Petra. Ještě před vlastním Konstantinovým pohřbem dojde k zázračné události, protože nelze otevřít rakev s jeho ostatky, aby je shromáždění biskupové mohli překontrolovat. A na místě jeho hrobu se pak podle legendy začnou dít zázraky, i když ty v nich nejsou nijak specifikovány. Tato legenda, staroslověnský *Život Konstantinův*, vznikla jen několik let po jeho smrti v prostředí jeho žáků na Moravě a jen o málo později ji jako jeden z podkladů pro svou latinsky napsanou legendu o Konstantinově objevu Klimentových ostatků použil jeho římský obdivovatel biskup Gauderich z Velletri.

Po Konstantinově smrti musel jeho bratr Metoděj uvážit, co bude činit dál. Až dosud ho péče o jeho milovaného a obdivovaného bratra zdržovala v Římě. Jeho životopisec opakovaně zdůrazňuje, že Metoděj Konstantinovi na jeho cestách pokorně a oddaně sloužil. I nyní mu chtěl prokázat poslední službu a dovést jeho ostatky k trvalému odpočinku ve vlasti. To jasně ukazuje, že zamýšlel vrátit se do Byzance. Svědčí o tom i slova, kterými se údajně umírající Konstantin s Metodějem loučil: „*Hle, bratře, my dva jsme byli souspřeží a táhli jsme jednu brázdu, a já jsem skončil svůj den a padám na líše. Ty pak velmi miluješ horu (tj. klášter), ale kvůli hoře neopouštěj své učení. Neboť čímpak můžeš být spíše spasen?*“ Někteří autoři považují tuto poetickou pasáž v *Životě Metodějově* za literární fikci autora. Její autentičnost nelze samozřejmě spolehlivě prokázat. Úvodní přirovnání je skutečně parafrází jednoho místa v panegyriku Řehoře z Naziánu na Basileia Velikého popisující jejich loučení po společných studiích v Athénách, kde je Řehoř přirovnává k souspřeží dvou býčků připoutaných k jedinému rádlu. Tento panegyrik patřil ke Konstantinovým oblíbeným dílům jeho velkého literárního i duchovního vzoru: právě z něj je také použito několik výňatků při popisu Konstan-

tinových studií v Konstantinopoli v jeho staroslověnském *Životě*. Lze si proto dobře představit, že přirovnání (v nichž si ostatně ve svém literárním vyjadřování tak liboval) svého oblíbeného autora volně použil i při tklivé scéně loučení se svým bratrem. A zcela nepochybnou se zdá být i jeho výzva bratrovi, aby ani po jeho smrti neopouštěl jejich společné dílo, ale pokračoval v něm. Ve své předsmrtné modlitbě, uvedené v poslední kapitole jeho staroslověnského *Života*, prosil Konstantin Boha, aby ochránil jeho stádo (opět toto přirovnání) od všeliké bezbožné zloby a mnohomluvného jazyka kacírského, aby zahladil trojjazyčný blud, aby se potom jeho církev mohla v jednomyslnosti hojně rozrůstat. I ve svých posledních chvílích se tedy Konstantin obracel k Bohu s úzkostnou prosbou, aby ochránil jeho církevní komunitu proti všem, kdo by ji chtěli bránit v užívání slovanského jazyka. Tím spíše lze proto uvěřit tomu, že prosil i svého bratra, aby pokračoval v jejich společném díle.

5. Obnovení panonské arcidiecéze

O svém dalším osudu však neměl Metoděj rozhodovat jenom sám. Podstatnou roli v tom sehrál další vývoj vztahů mezi papežskou kurií a císařským dvorem v Konstantinopoli. Dopis papeži a zprávu o tom, že se ujal moci a že Fotios byl poslán do vyhnanství a na trůn konstantinopolských patriarchů byl znovu dosazen Ignatios, dal císař Basileios I. napsat někdy v prosinci, až po Ignatiově intronizaci (23. listopadu). Císař tehdy samozřejmě nemohl vědět o smrti Mikuláše I. a proto svůj dopis adresoval ještě jemu. Jsa si vědom silné opozice četných Fotiových straníků v církevní hierarchii i intelektuálních vrstev v byzantské společnosti vůbec, snažil se dosáhnout dohody s papežským stolicí, a proto formuloval svůj list ve velmi smířlivém tónu. Císařův vyslanec *spartharios* Euthymios se ovšem vydal na cestu z Konstantinopole zřejmě až po ukončení zimních bouří na moři a doručil jej proto papeži, nyní ovšem už Hadriánu II., až někdy koncem jara 868.

V Římě se o mocenských změnách v Konstantinopoli dozvěděli jistě už dříve. Jestliže však na začátku svého pontifikátu Hadrián II. poněkud váhal, jak si má počínat ve sporu mezi Fotiem a Ignatiem, vstřícný tón dopisu císaře Basileia ho nyní zcela přesvědčil o správnosti politiky jeho předchůdce. V dopisech, jimiž císaři i patriarchovi odpověděl, potvrdil Mikulášova rozhodnutí, nicméně projevil ochotu znovu celou kauzu posoudit a vyzval císaře, aby do Říma poslal zplnomocněnce obou stran, aby měli možnost před ním vysvětlit a obhájit svá stanoviska. Tato odpověď zřejmě šla nad Basileiovy záměry, protože Hadrián v ní jednoznačně obhajoval nároky papežské kurie na postavení svrchovaného rozhodčího ve všech podstatných církevních sporech. Přesto však císař ještě v zimě 868 poslal do Říma svého vyslance *spartharia* Basileia a spolu s ním i Ignatiova zástupce biskupa Ioanna ze Sylaia, zatímco představitel Fotiovy strany biskup Petr ze Scard cestoval se svými průvodci jinou lodí. Ta však v bouři na moři ztroskotala a celá tato skupina až na jednoho bezvýznamného mnicha zahynula. Na synodě, kterou papež svolal v červnu 869 do Říma, tak zazněla jen protifotiovska svědectví, protože i *spartharios* Basilei, který měl vystoupit jako nestranný svědek, vyličil předchozí události zcela zaujatě v Ignatiův prospěch. Fotios byl synodou odsouzen a všechna jím udělená svěcení prohlásil papež za neplatná, i když tím zašel podstatně dál, než císař Basileios chtěl původně připustit. Obě strany se dohodly, že na konec roku 869 bude svolán do Konstantinopole všeobecný koncil,

kteřý vyřkne závěrečné rozhodné slovo ve všech sporných otázkách a rozkol v církvi tak definitivně ukončí.

K Hadriánovu pocitu nadřazenosti nad konstantinopolským patriarchátem jistě přispíval i úspěch papežské kurie ve sporu o jurisdikci nad Bulharskem. V tomto ohledu si však papež připadal až příliš jistý. Chán Boris, který nyní už užíval křesťanské jméno Michael, se nevzdával požadavku, aby mu papež poslal, když ne patriarchu, tak aspoň arcibiskupa, aby se jeho země mohla stát samostatnou církevní metropolí. Už roku 867 požádal Mikuláše I., aby bulharským arcibiskupem jmenoval biskupa Formosa z Porto, kterého si mimořádně oblíbil. Mikuláš I. jeho žádosti odmítl vyhovět s odůvodněním, že Formosus už je biskupem jiné diecéze a podle kanonických předpisů žádný biskup nesmí přecházet z jedné diecéze do druhé. S tímž odůvodněním odmítl jeho opakovanou žádost i Hadrián II. a nevyhověl mu ani potom, když Boris – Michael žádal, aby mu tedy papež místo Formosa vysvětil za bulharského arcibiskupa diakona Marina, protože ho už jmenoval svým legátem na konstantinopolský koncil. Zdá se, že bulharský panovník si uměl vybírat schopné lidi, protože oba dva preláti, o něž žádal, se v pozdějších letech stali papeži. V listu, zasláném v létě 869 po subdiakonu Stefanovi Hadrián II. sice Borisovi sliboval, že do Bulharska arcibiskupa pošle hned, jen co bude nalezen vhodný kandidát pro tento úřad, ale rozhněvaný Boris Hadriánova posla okamžitě vykázal ze země a v krajně rozhořčené odpovědi ostrými slovy žádal o bezodkladné splnění svého přání.

Je těžko pochopit, co Hadriána II. v jednání s bulharským panovníkem k těmto průtahům vedlo, zda to byly skutečně jen personální otázky či zda příčinou jeho průtahů nebyla obava, aby rozhodnutí přiznat Bulharsku církevní samostatnost nemohlo případně způsobit nějaké komplikace v jeho jednáních s konstantinopolským patriarchou. Hned ve svém prvním listu, který Hadrián v srpnu 869 Ignatiovi poslal, ho varoval před tím, aby neposílal řecké kněze do Bulharska a žádným způsobem do tamních záležitostí nezasahoval. Zdá se, že si tím, co může od energického a příliš sebevědomého bulharského vládce očekávat, nebyl Hadrián příliš jist a že tato nejistota mohla být jednou z příčin jeho váhání a odkladů: právě ty se však měly zanedlouho projevit jako jeho osudová chyba.

V době úspěšně se rozvíjejících jednání s konstantinopolským patriarchátem se Hadrián II. rozhodl řešit i otázku církevní správy slovanských knížectví v Panonii a nad Dunajem a zajistit jejich podřízenost římskému stolci. Podle vyprávění Metodějova životopisce kníže Kocel někdy po Konstantinově smrti požádal papeže, aby k němu zase poslal Metoděje jako učitele. Nato se Hadrián II. rozhodl vyslat Metoděje v hodnosti apoštolského legáta, a to nejenom k němu, ale s pověřením pro všechny slovanské kraje. Vybaven papežskou bulou se Metoděj vypravil do Blatenského knížectví, ale Kocel jej v doprovodu dvaceti svých předních velmožů poslal zpět k papeži s prosbou, aby Metoděje vysvětil jako biskupa pro Panonii na stolec svatého Andronika, jednoho ze sedmdesáti (rozumí se učedníků Kristových apoštolů), tj. za biskupa města Sirmia, což se i stalo.

Toto líčení vzbuzuje některé otázky. Podle něj vzešla veškerá iniciativa jen od Kocela. Když však vidíme, s jakou rozhodností jednal Hadrián II. s byzantským císařem a s patriarchou v Konstantinopoli, a zejména jak dokázal odmítat požadavky mocného suverénního bulharského panovníka či odkládat jejich řešení na neurčito, máme

v tomto případě věřit, že stačilo, aby kníže nevelkého území, který sice byl formálně samostatný, ale v podstatě stále závisel na libovůli východofranckého krále, jen vyslovil přání, které navíc tak výrazně zasahovalo do nároků bavorského episkopátu, a papež je okamžitě bez dalšího splnil? A je také s podivem, proč Metoděj musel dvakrát podniknout cestu mezi Římem a Blatnohradem, což nebyla přece jen při tehdejších podmínkách cestování žádná maličkost. To jenom proto, že Kocel postupně vyslovoval jedno přání po druhém, se Metoděj zase znovu vydal na cestu, aby dosáhl u papeže jejich splnění? Takové líčení zcela odpovídá celkové tendenci Života Metodějova, jehož autor soustavně zdůrazňuje, že Metoděj vždy jednal na základě přání slovanských panovníků ve snaze vyhovět jim a prospět jejich zemi. Jeho vysvěcení na biskupa si však musíme asi vysvětlit spíše na základě širších církevněpolitických záměrů a cílů papeže Hadriána II.

Panonie byla v pozdně antickém období jednou ze strategicky i ekonomicky nejdůležitějších oblastí západní části římské říše. Město Sirmium (dnešní Směrska Mitrovica) bylo hlavním administrativním centrem diecéze, do níž patřily všechny čtyři panonské provincie. Křesťanství se tam podle tradice šířilo už od apoštolských dob a svatý Andronikos, učedník apoštola Pavla, se podle ní stal prvním biskupem v Sirmiu, které bylo ve 4. století povýšeno na církevní metropoli. Panonie se ovšem stala lákavým cílem různých nomádských útočníků, vystrídali se tam Hunové, různé germánské kmeny a posléze Avari, kteří roku 584 Sirmium dobyli a zcela zpusťovali. Jeho poslední biskup Sebastianos se tehdy zachránil útekem do Itálie a po následující tři století zde už nebyla církevní organizace obnovena. V polovině 9. století se Sirmium zřejmě dostalo do moci Bulharů, v té době se však o něm stěží dalo mluvit jako o městě: stále ještě zůstávalo z velké části v troskách a trvale v něm žil jen nevelký počet zchudlých obyvatel.

Karel Veliký po svém vítězství nad Avary pověřil církevní správou Panonie biskupa v Salcburku: roku 812 pak ještě rozhodl, že řeka Dráva má být hranicí mezi oblastí pod jurisdikcí akvilejských patriarchů a územím patřícím pod správu salcburského arcibiskupa, a v Římě proti žádnému z těchto rozhodnutí nevznesli nějaké připomínky nebo dokonce námitky. Nicméně to byla rozhodnutí učiněná toliko jednostranně světskou mocí, nikoli však na základě kanonických předpisů. Z hlediska papežská kurie ani dlouhodobá sedisvakance v Sirmiu, tj. skutečnost, že po celá staletí nebyla tamní stolice obsazena, nijak nerušila nebo nezmenšovala oprávněnost nároků, které si římský stolec mohl na tuto někdejší církevní provincii činit. Když se tedy Hadrián II. rozhodl obnovit panonskou arcidiecézi, cítil se k takovému kroku na základě církevního práva plně oprávněn. Spatřoval v tom výtečný způsob, jak vyřešit několik problémů najednou.

Tím, že jmenoval Metoděje, vůdčí osobnost misie vyslané původně z Byzance na Moravu, apoštolským legátem pro slovanské kraje, si Hadrián II. zajistil, že tento Byzantinc nebude jednat v rozporu s římskými zájmy. Obnovení panonské arcidiecéze bylo pak důležitým krokem k prosazení papežské jurisdikce nad celým západním Illyrikem: tím, že za metropoli obnovené panonské arcidiecéze bylo prohlášeno Sirmium, jakkoli šlo jen o vyhlášení ideálního požadavku, který ve skutečnosti nemohl být v současné době uskutečněn, byla deklarována kontinuita papežské svrchovanosti nad touto oblastí. Jejím zřízením sledoval Hadrián II i podporu římských nároků ve sporu

s Konstantinopolí o jurisdikci nad Bulharskem, které ještě ani zdaleka nebyly ještě definitivně vyřešeny. A posléze tímto rozhodnutím, jež bylo učiněno na úkor bavorského episkopátu, papež sledoval i posílení svého postojů a své moci vůči východofranskému králi a jeho biskupům, s nimiž se ocital už od začátku svého pontifikátu ve stále větším napětí.

Tento promyšlený velkorysý plán, který tak výrazně zasahoval do mocenských zájmů tolika světských i církevních veličin tehdejší Evropy, nebyl jistě jen bezprostřední odpovědí na žádost vyslovenou jedním místním knížetem. Nepochybně vznikl v prostředí papežské kurie. Navštěvuje tomu i skutečnost, že Hadrián II. tím vlastně pokračoval v tendencích politiky svého velkého předchůdce. Papež Mikuláš I. totiž asi roku 860 (přesné datum není jisté) zřídil pro chorvatského knížete Trpimíra biskupství v Ninu, čímž mělo být dosaženo církevní nezávislosti jeho země na akvilejském patriarchátu spolupracujícím s Franky, zároveň tím však chtěl čelit i tlaku přicházejícímu ze strany konstantinopolského patriarchátu, který usiloval o dosažení svrchovanosti nad latinskými biskupy v městech na dalmatském pobřeží. Někdy kolem roku 870 Hadrián II. na žádost Trpimírova nástupce Domagoje vysvětil nového biskupa v Ninu (označovaného jako *episcopus chroatensis*) s tím, že bude podřízen přímo papežské stolci. Šlo tak o cílevědomou politiku prosadit přímou papežskou svrchovanost v jihoslovan- ském prostředí namířenou jak proti frankům, tak proti Byzanci, a stejnému cíli mělo sloužit i zřízení či obnovení panonské arcidiecéze ve střední Evropě.

PhDr. Vladimír Vavřínek, CSc., je významný český historik specializující se na byzantsko-slovanské vztahy.

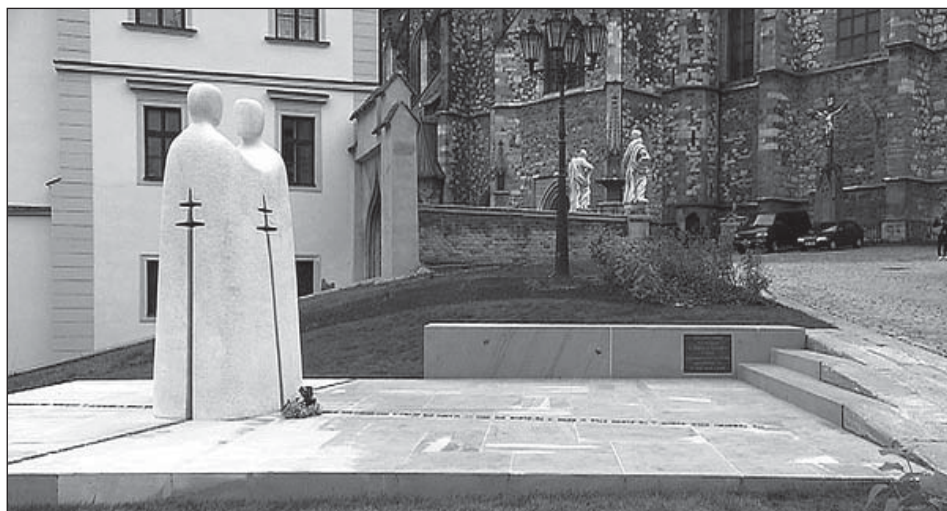
Interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie v Neratově (foto: Karel Rechlík)

SOUSOŠÍ SVATÝCH CYRILA A METODĚJE V BRNĚ NA PETROVĚ

VLADIMÍR MATOUŠEK

K oslavám Jubilejního roku 1150. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu se v loňském roce připojila také moravská metropole, kde u katedrály sv. Petra a Pavla bylo slavnostně odhaleno sousoší svatých Cyrila a Metoděje autorů Vladimíra Matouška a Ing. arch. Radima Horáka.

Ze tří desítek návrhů na sochu věrozvěstů vybrala porota netradiční dílo těchto dvou umělců. *„Na rozdíl od jejich jiných soch jsem se snažil vymanit ze zavedeného klíše. Věrozvěsti většinou stojí vedle sebe a společně drží kříž. Hledal jsem jiné výtvarné řešení, aby se myšlenka občerstvila,“* popsal těmito slovy základní koncepci svého díla Matoušek. V jeho sousoší se bratři z Konstantinopole objímají, shledávají se po dlouhé době. Je to bratrské, základní a láskyplné gesto. *„Kámen na sochu jsme si jeli vybrat do božanovského lomu. Připadal jsem si trochu jako Michelangelo, ten si kdysi kameny také sám vybíral,“* usmíval se šestapadesátiletý sochař při vzpomínce na renesančního umělce. S opracováním osmitunového pískovce mu pomáhá blanenský kameník Jan Leitgeb s asistentem. Kromě samotného památníku si tvůrci vyrobili i přesnou dřevěnou kopii. *„Dřevěný model jsme dělali přes dva měsíce. Nyní aspoň vidíme, jaké má socha nedostatky. Hlavní bude, aby vyřezané kříže byly přesně v ose,“* dodal Matoušek, který rekonstruoval například interiér komárovského kostela. Důkladná byla také příprava skoro dvoutunového památníku na převoz. *„Nákladák při cestě může najet na nějakou díru a socha, která je zevnitř dutá, může prasknout. Proto raději dáme dovnitř výztuhy,“* připomínal kameník Leitgeb. I kvůli obavám z poškození na trase Blansko-Brno sousoší bratrské dvojice dokončili autoři až přímo na Petrově. *„Bratři jsou patrony Evropy, ale také spolupatrony brněnské katedrály i celé příslušné diecéze. Památník bude nejen symbolickým poděkováním za jejich působení, ale i připomínkou*

Sousoší sv. Cyrila a Metoděje v Brně (foto: Pavel Kopeček)

hodnot, které přinesli a šířili,” uvedl při odhalení sousoší brněnský biskup Vojtěch Cíkrle.

Na instalaci tohoto díla nepřímo navazovala i výstava Kotva a pramen. „Představíme kostely zasvěcené svatému Klimentovi, jehož ostatky kdysi věrozvěsti našli. Kotva a pramen jsou atributy svatého Klimenta a zastupují jeho zázračné získání vody a jeho mučednickou smrt,” sdělil ředitel Diecézního muzea Brno Karel Rechlik.

Sochař Vladimír Matoušek těmito slovy komentuje své dílo: „Na úsvitu kulturních dějin naší země stáli dva muži, kteří projevili nesmírnou odvahu. Totiž odvahu sloužit svým intelektem lidem v cizí zemi, vydat se na nebezpečné cesty do neprobádaných krajin, konat věci a skutky, které tam nebyly obvyklé, zvěstovat nové duchovní pravdy o světě. A všechna rizika (a ta bývala často pro misionáře smrtelná) svěřit vyšší moci. Jejich mise mohla ztroskotat na stovkách náhod a detailů. Nestalo se... Ctnost jejich odvahy a víry otevřela a posílila v naší zemi Kristův pramen. Těžíme z něj vědomě či nevědomě všichni dodnes. Kéž bychom my dnes v naší pohodlné době měli alespoň zlomek jejich odhodlání! Místem, kam chodíme odedávna čerpat sílu, je v Brně hora pojmenovaná podle sv. Petra - Petrov. V památníku, který budujeme, můžeme projevit vděk a úctu k velikosti osobností Cyrila a Metoděje i jejich činů pro naši historii. Připomenout si, že bychom měli být také takoví. Pozvednout se z malichernosti malých sporů i strachů, vidět celek dějin. A naši úlohu v něm - jako odvážnou službu ostatním lidem všude na světě. Stejně jako sloužili Solunští bratři před 1150 lety nám.”

Vladimír Matoušek je význačný brněnský sochař, který se zabýval restaurováním gotických a barokních soch, od r. 1980 se věnuje původní autorské tvorbě.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově – 70. léta (foto archiv)

PROSTŘEDNICTVÍM UMĚNÍ K POZNÁVÁNÍ A OŽIVENÍ CYRILOMETODĚJSKÉHO ODKAZU

Pěší pout' za umělce a Setkání u studny

MARTINA PAVLÍKOVÁ

1. MODLITBA ZA UMĚLCE

„Společnost ve skutečnosti potřebuje umělce právě tak jako potřebuje vědce, techniky, dělníky, odborníky, svědky víry, učitele, otce a matky, kteří by prostřednictvím nejvyšší formy umění – „umění vychovávat“ – zaručovali růst osobnosti a rozvoj společenství. Odlišné povolání každého umělce určuje oblast jeho služby, a tím mu také vytyčuje úkoly, které na sebe musí vzít, tvrdou práci, již musí podstoupit, odpovědnost, již se musí postavit tváří v tvář. Umělec, který si je toho všeho vědom, také ví, že musí pracovat, aniž by se nechal ovládnout hledáním pomíjivé slávy nebo vášnivou touhou po snadné popularitě, či dokonce vypočítavostí zaměřenou na možný osobní zisk. Existuje tedy etika, dokonce „spiritualita“ umělecké služby, která svým způsobem přispívá k životu a obrodě národa.“¹

Profesí v lidské společnosti je mnoho. Jsou rozmanité a měly by se navzájem doplňovat a vyvažovat, aby člověk na zemi vůbec přežil. Povolání dává profesi smysl. Vede člověka k pochopení a nasazení se do služby pro druhého, pro ostatní, pro společnost. Touha po životě, který má smysl, po práci, která naplňuje a dává radost, přivádí stále více a více lidí na poutní stezky. Poutě jsou stále rozmanitější a pořádají je různé skupiny lidí. Poutě jsou soukromé i profesní: rodiče, učitelé, hasiči, myslivci. Jan Pavel II. píše, že společnost potřebuje umělce stejně jako všechny jiné oblasti lidského konání. Umělecká tvorba je navíc specifická v tom, že může svou působivostí na lidskou duši (může ji povznést nebo naopak dusit či otrávit) pomáhat člověku jakékoliv jiné profese, aby svou práci vykonával lépe, s větší chutí a radostí. Takováto umělecká tvorba má také mimo jiné i funkci výchovnou, neboť její krása a hloubka umožňuje růst lidské bytosti v člověku a ta je schopna poznenáhlu rozlišovat krásu a pravdu od neřesti a lži. Pěší pout' za umělce a Setkání u studny je formou modlitby, která chce umožnit poznání hodnot vzešlých z křesťanské kultury a prosí za každého umělce, aby našel životodárný zdroj a smysl svého tvůrčího konání a za toto své konání bral na sebe zodpovědnost. Je to ale také modlitba za každého člověka, za lidské společenství, aby se srdce člověka naplnilo nekonečnou touhou po životodárné krásě, která pozvedá duši z marastu života, uschopňuje ji k dobru a dává jí sílu a naději. Umění tedy poskytuje prostor pro setkání různých skupin rozmanité lidské společnosti a přivádí je k vnímavější komunikaci a k hlubšímu chápání tajemného bytí člověka. Umění je jazyk, kterým se mohou domluvit lidé různých národností, vyznání, profesí a věku. Je tedy potřeba modlitby za umělce celého světa a je třeba usilovné modlitby za umělce v církvi:

„Aby církev mohla předávat poselství, které jí bylo Kristem svěřeno, potřebuje umění. Musí totiž učinit pochopitelným, ba dokonce - nakolik je to možné - okouzlejícím svět ducha, svět neviditelného, svět Boha. Musí tedy převést do slovních tvarů to, co je samo

1 List papeže Jana Pavla II. umělcům, Umělec a obecné dobro, čl. 4.

o sobě nevyslovitelné. Právě umění má zcela osobitou schopnost zachytit ten či onen aspekt poselství a převést jej do barev, tvarů, tónů, které povzbudí intuici pozorovatele či posluchače; to vše, aniž by připravilo poselství samo o jeho transcendentní hodnotu a o jeho tajemný nimbus.“²

2. OSOBNÍ SVĚDECTVÍ

Pěší pouť za umělce je jakýmsi „duchovním úkazem“ v mém životě. Tento úkaz začal o sobě dávat vědět už ve chvíli, kdy činoherní inscenace a postavy v nich mě začaly tížit nenaplněností. Do kontrastu s touto prázdnotou se stavěly básně a prózy komorních pořadů, sestavených z vlastního výběru uměleckých textů. O co víc a pevněji jsem se dokázala stavět za tyto mnou vybrané myšlenky, které mě už pomalu ale jistě vedly ke Stvořiteli, o to méně jsem byla schopna zvládat „dvě hodiny ostudy na jevišti, které by měl“, jak se říká, „správný herec vydržet“. Mezi všemi možnými uměleckými texty, které prošly mýma rukama a mnohé z nich také mým srdcem a ústy, se mi dostala do rukou také Bible. Pozvolné seznamování se s Knihou knih, pročitání starobylých, ale stále aktuálních textů, jejichž myšlenky začaly ke mně silně promlouvat, ale také poznávání další rozmanité poezie a prózy otvírající svět ducha, má práce herečky a příprava srozumitelného předávání myšlenek mě přivedla (aniž jsem nějak výrazněji vyvíjela svou vlastní snahu) k modlitbě. To vše mě vedlo a probouzelo stále větší touhu po křtu. Po všech možných duchovních cestách jsem byla ve svých 38 letech pokřtěna. V tuto dobu se můj „duchovní úkaz“ začal zřetelněji objevovat při mé práci v Radiu Proglas. Zpravodajská a redaktorská práce umožnila mé setkání s řadou duchovních osobností. Jedno setkání ovšem bylo pro můj další život zásadní a určující. Anglická duchovní poezie přebásněná biskupem Josefem Hrdličkou napomohla (myslím, že mohu upřímně říct) k osudovému setkání. Osoba biskupa Josefa, zahrnující v sobě krásu a hloubku slova, hudby i obrazu, se pro mě stala v následujících letech inspirující bytostí, která prostřednictvím Ducha svatého vede, žehná a objímá. K této oboustranné spolupráci došlo až po mém biřmování v r. 2002, čtyři roky po mém křtu. Tato spolupráce mě nejprve dovedla k zaměření se na kulturu mluveného projevu. Biskup Hrdlička mi nabídl, abych své zkušenosti s mluveným projevem a interpretací slova předávala v prostředí katolické církve a to lektorům Božího slova v rámci vzdělávacího kurzu Čtení Božího slova při liturgii. Od této chvíle se pro mě stal základním zdrojem při výběru textů k interpretaci biskup Josef Hrdlička. Ten mi také vložil do rukou List umělcům Jana Pavla II. Jeho myšlenky se ještě více rozrezonovaly v mé duši během pěší poutě do Santiaga de Compostela v červnu r. 2006, kde se zrodila počáteční podoba Pěší poutě za umělce, jejíž semínko bylo zaseto a pomalu klíčilo již po několik let.

3. ODPOVĚĎ NA VÝZVU DUCHA SVATÉHO

Druhá půle červencového týdne r. 2007, středa 18. - sobota 21.7., se stala dobou pro první - zkušební - pěší pouť za umělce. Trasu z Kostelce na Hané, přes Konici, Jaro- měřice do Moravské Třebové absolvovalo 5 poutníků, šestý se odpojil v Konici. První

2 Z Listu Jana Pavla II., Církev potřebuje umění, čl. 12.

mezinárodní poutnickou skupinu (česko-slovenskou) duchovně doprovázel a večerní rozhovory na téma Umění vycházející z Listu Jana Pavla II. umělcům vedl a moderoval P. Gorazd Krušina OPraem, absolvent konzervatoře, obor hra na housle. Účastníky první poutnické skupiny byli: 2 herečky, 2 hudebníci a 1 VŠ student uměnovědy. Zkušební pouť vyvrcholila závěrečnou mší svatou v kostele kláštera františkánů v Moravské Třebové a sloužil ji Mons. Josef Hrdlička, pomocný biskup olomoucký, který tak svou přítomností podpořil zrod pěších poutí za umělce a tomuto konání do budoucna požehnal. Zkušební pěší pouť ukázala, že půlka týdne pro poutnické společenství je málo. Proto 2. ročník 2008 startoval již nedělí 27. 7. a putovalo se do soboty 2. 8. Trasa vedla z Rožnova p/R, přes Radhošť, Zašovou, Valašské Meziříčí, Rajnochovice, Svätý Hostýn, Rusavu, Štípu na Velehrad. Pouť se tedy uskutečnila pod cyrilometodějským zaštitěním. Česko-slovenská poutnická skupina se rozšířila o textilní výtvarnici, lékařku, studentku scénaristiky, technika ČEZu a pracovníka chráněné dílny. První vozidlo doprovázející putující skupinu byl malý Peugeot s těhotnou řidičkou a jejím manželem. Program týdenní poutě byla každodenní mše sv. celebrotaná duchovními v jednotlivých místech trasy, rozhovory na téma umění a svědectví, vycházející ze života účastníků pouti.

4. PĚŠÍ POUŤ ZA UMĚLECKÁ POVOLÁNÍ A JEJICH DUCHOVNÍ ROZMĚR

Tento košatější název nesl první vývojový stupeň rozvíjející se tradice pěších poutí za umělce a měl snahu vyjádřit duchovní rozměr umění. „Duchovní rozměr“, jak už bylo řečeno, vyžadoval další objevování, odhalování a pojmenovávání: „co vlastně a proč?“ Tak jako člověk, který má snahu v nalezeném kusu dřeva objevit zdravé jádro samorostu, tak se každý následující ročník pouti snaží poctivěji a lépe dobrat k jádru svého konání. Rok 2009 spolu s poskytnutým nadačním příspěvkem ČEZu přinesl další rozměr týdenní pěší poutě: doprovodný duchovní kulturně-umělecký program a doprovodné vozidlo s řidičem, které přepravovalo zavazadla poutníků a technické vybavení pro jednotlivé programy. Pěší pouť za umělecká povolání a jejich duchovní rozměr tak získala několik rovin, které se doplňují, navzájem obohacují a umocňují:

1) Pěší putování z místa na místo každý rok nabízí novou trasu; poznávání krajiny a jejich míst (doposud převážně moravských, viz mapka) na vlastní nohy. Většinou není možné navrhnout trasu tak, aby se zvládla celá pěšky, proto jsou někde nutné přesuny hromadnou dopravou nebo auty.

2) Společenství putující skupiny, která umožňuje být součástí společenství, přičemž během putování si každý má možnost zvolit, jestli chce putovat v tichu sám se sebou, nebo ve skupinkách; putující skupina se samozřejmě drží pohromadě. Skupina je rozmanitá jak věkem, profesemi, tak svým postojem k víře. Nejstarší poutník v průběhu dosavadních ročníků, který se přidal ke skupině na jednodenní trasu, byl ve věku 84 let, nejmladší měl 2 roky. K základní putující skupině, jejíž počet je maximálně 18 poutníků, se přidávají na jeden den nebo i více poutníci z míst na trase nebo i přijíždějící ze vzdálenějších míst.

3) Duchovní rozměr lidského života - náboženská zkušenost při setkání s křes-

řanským vyznáním a katolickou liturgií; nabídka společných ranních modliteb, každodenní mše sv., svátosti smíření a adorace. Možnost blíže se seznámit s některými duchovními Církve katolické.

PĚŠÍ POUŤ ZA UMĚLCE 2013

4.–10. 8. 2013

z Rožnova pod Radhoštěm
na Velehrad

– Radhošť – Zašová – Rajnochovice
– Svatý Hostýn – Štípa

„... umožnit dnešnímu
člověku, aby obnovil svoji
schopnost rozjímat
o stvoření, jeho kráse a jeho
struktúře.“ (Benedikt XVI.)

Pouť se koná pod záštitou
Mons. Josefa Hrdličký,
pomocného biskupa
olomouckého.

www.rapsodickedivadlo.cz

Plakát pěší pouti za umělce (Martina Pavlíková)

4) Seznamování se s kulturním dědictvím - každá trasa má zajímavá kulturní a duchovní místa. Podle náročnosti umělecko-kulturního programu a podle množství a významu těchto míst se volí, které památky se navštíví.

5) Umělecko-kulturní program, který prostřednictvím uměleckých vystoupení přivádí k poznání naší kultury vybudované na křesťanských základech.

6) Společenství širokého rozsahu a záběru se tvoří vzájemnou spoluprací s pomocnými organizátory v jednotlivých místech na trase, s vystupujícími v umělecko-kulturních programech a se všemi, kteří se připojují ke slavení mše sv. a účastní se doprovodného programu. K této skupině patří i všichni Ti, kteří celý průběh poutě a všechny účastníky vkládají do svých modliteb a putují tak duchovně a s „prstem po mapě“.

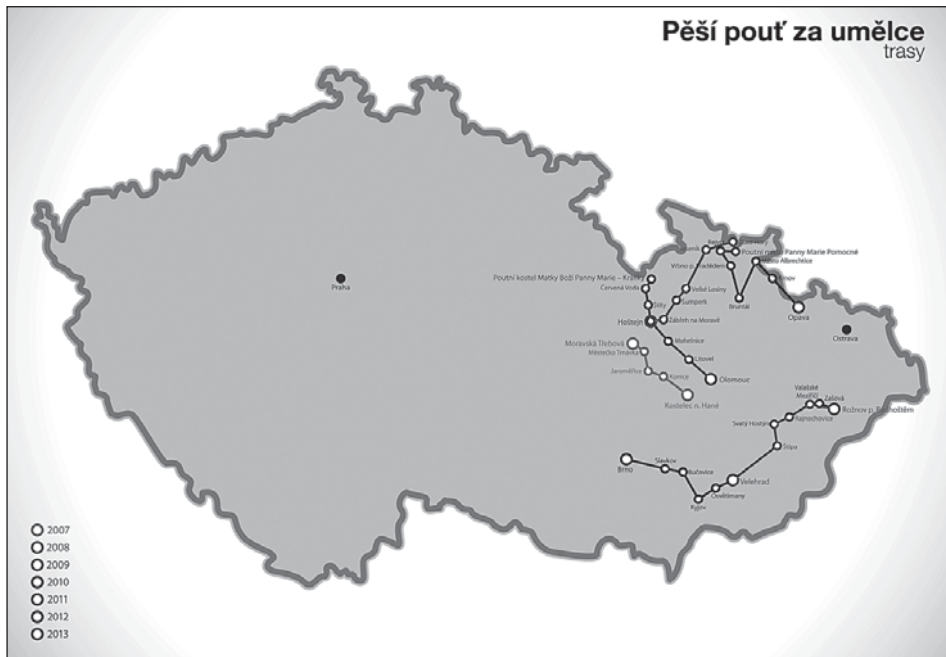
7) Utváření se živé poutnické skupiny, „živené rozmanitou stravou všech řečových rovin“ se tak děje na základě společného zažívání pestrého programu, který má duchovní základ v modlitbě, ale také společného prožívání agapé u jednoho stolu při společném stravování (poslední dva ročníky).

8) Prolnutí všech těchto rovin potom tvoří jakousi formu přímluvné modlitby za všechny tvořící umělce a každého člověka:

- Aby srdce umělců stále toužila hledat smysl svého konání a objevovala krásu stvořeného.
- Aby umělec cítil zodpovědnost za hodnotu své tvorby.
- Aby měl vždy odvahu poznávat pravdu.
- Aby jeho tvorba byla životodárnou potravou pro duši člověka.
- Aby si společnost byla vědoma, že pro svůj zdravý rozvoj potřebuje kvalitní a pravdivé umělce.
- Aby církev poznávala, že potřebuje umění a mohla tak předávat poselství, které jí bylo svěřeno.
- Aby pro umělce v církvi bylo Kristovo učení „domovem“ jejich duše.

První umělecko-kulturní program byl zahájen přednáškou prof. Pavla Ambrose SJ „Vztahovost, z níž pramení krása a umění“ v kostele Sv. Anny v Hoštejně. V Zábřehu byla představena kompozice slova, obrazu a hudby „Setkání se sv. Pavlem“ (slovo: Martina Pavlíková a Igor Dostálek; hudba Marián Pavlík st. a ml.), kostely v Šumperku, Velkých Losinách a Jeseníku se rozezněly tóny nástrojů a lidských hlasů komorních souborů z Brna a Olomouce (soubor zobcových fléten MocTet, barokní soubor Musica Poetica a olomoučtí hudebníci). Do Zlatých Hor přijel Marek Trizuljak, olomoucký výtvarník, který měl přednášku o výtvarném umění spojenou s projekcí rozmanitých výtvarných děl. Vyvrcholením programu bylo vyprávění biskupa Josefa Hrdličky o jeho životě s anglickou duchovní poezií, o kterém hovořil po mši sv. v poutním kostele Panny Marie Pomocné. Partnery poutě byla dvě nezisková sdružení: Příznivci kamenických a sochařských děl na Jeseníku a Obnova kulturního dědictví údolí Desné. Stálým sympatizantem pouti je České katolické biblické dílo. Hlavním organizátorem je Arcibiskupství olomoucké a Rapsodické divadlo. Mediální spolupráci zajišťuje Český rozhlas Olomouc, Rádio Proglas a Televize Noe. V posledních letech se přidal také Katolický týdeník. Pěší pouť za umělecká a duchovní povolání byla díky financím Nadace ČEZ zdokumentována v brožůře s fotografiemi a texty a doplněna o DVD nahrávku.

Mapa pouti za umělce (Martina Pavlíková)

5. PĚŠÍ POUŤ ZA UMĚLCE

Mimořádné povolání umělce

Ne všichni jsou povoláni být umělci ve specifickém slova smyslu. Podle slov Geneze je však každému člověku svěřen úkol být tvůrcem vlastního života: v jistém smyslu z něj vytvořit umělecké, mistrovské dílo. Je důležité postihnout odlišnost, ale i spojitost těchto dvou stránek lidské činnosti. Rozdíl je zřejmý. Jedna věc je totiž dispozice, díky které je člověk původcem vlastních činů a nese zodpovědnost za jejich mravní hodnotu, a něco jiného je ta dispozice, díky které je člověk umělcem, což znamená, že umí jednat podle nároků umění a s věrností přijímá jeho specifické normy. Rozdíl mezi mravní a uměleckou dispozicí je tedy zásadní; neméně důležitá je však i jejich spojitost. Tyto dvě dispozice se vzájemně hluboce podmiňují. Když totiž umělec tvoří nějaké dílo, vyjadřuje sám sebe až do té míry, že se jeho tvorba stává jedinečným odleskem jeho bytí, toho, čím je, a toho, jak tím je. V dějinách lidstva jsou pro to nespočetná potvrzení. Umělec ztvárňující mistrovské dílo je totiž nejen povolává k životu, ale určitým způsobem skrze ně odhaluje svou vlastní osobnost. V umění nachází novou dimenzi a výjimečný výrazový prostředek svého duchovního růstu. Umělec svými díly mluví a komunikuje s druhými. Dějiny umění proto nejsou jen dějinami děl, nýbrž i lidí. Umělecká díla hovoří o svých autorech, uvádějí k poznání jejich nitra a odhalují jedinečný přínos, kterým umělci přispívají k dějinám kultury.³

3 Z Listu Jana Pavla II., Církev potřebuje umění, čl. 2.

Rok 2010 přinesl jasný a definitivní název Pěší pouť za umělce. Dalším rozvinutím poutě bylo průvodcovství na trase z Opavy přes Krnov, Město Albrechtice, Bruntál, Vrbno pod Pradědem a Rejvíz do Zlatých Hor na poutní místo Panny Marie Pomocné, které si vzal na starost Jaroslav Čep (prasynovec Jana Čepa), kameník ve výslužbě žijící v Jeseníku. Duchovní zázemí poskytoval pouti P. Pavel Schwarz, kněz Ostravsko-opavské diecéze. Na trase s touto službou vypomohli další mladí kněží této diecéze. Umělecko-kulturní program byl zahájen přednáškou ThLic. Jaroslava Pastuszaka „Pouť jako cesta za světlem“ a pokračoval další den koncertem varhaníka a soudobého skladatele Františka Fialy, který doprovázel zpěv sopranistky Lucie Laubové. Pouť zakončil, stejně jako předešlý rok, Mons. Josef Hrdlička, který po mši sv. představil básnickou sbírku R. M. Rilkeho „Život Mariin“, jíž uspořádal a přeložil. Recitací veršů vyprávění doprovázela Martina Pavlíková. Program ostatních dnů byl sestaven z komentované projekce dokumentárních filmů: o slovinském knězi a výtvarníku Marko Rupnikovi SJ, žijícím v Římě. Další dva dokumentární filmy ukazovaly umělecky zpracovanou Křížovou cestu a poslední film představoval významného českého básníka Bohuslava Reynka. Pěší pouť za umělce 2010 také získala fotografa, jímž se pro následující roky stal Marián Pavlík ml. Ten má také na starosti celkovou grafickou podobu propagace, ke které patří i brožury dokumentující poutě 2011, 2012 a 2013 (r. 2013 fotografoval Michal Ryšánek, student VUT).

6. SETKÁNÍ U STUDNY

Rok 2010 rozvinul Pěší pouť za umělce ještě dalším způsobem. Aby modlitba vyprošující otevřená srdce pro krásu Božího stvoření, pokryla i další měsíce v roce a nejen poutní týden na přelomu července a srpna, rozšířila se do měsíců akademického roku tím, že první pondělky těchto měsíců nabízí krátké zastavení na konci všedního dne pod názvem „Setkání u studny“. To se koná ve dvou částech. Nejprve půlhodinový koncert slova a hudby v katedrále sv. Václava, na který navazuje druhá část - posezení v nedaleké kavárně Amadeus s hostem večera (např. olomoučtí výtvarníci Jan Jemenka, Marek Trizuljak, prof. Zdeněk Přikryl, český hudební skladatel Jaroslav Krček a František Fiala, brněnský spisovatel Zdeněk Volf a operní zpěvačka Jana Janků, kadeřník Jan Špilar, jáhen a divadelník, olomoucký varhaník Karel Martínek, český spisovatel, scénárista, výtvarník a ilustrátor Oldřich Selucký, psycholog Vladimír Smékal, emeritní profesor MU a další). Podoba Setkání u studny se také mírně proměňovala, až se ustálila v následující formě: koncert slova a hudby v katedrále od 17.30 hod. zaměřený na čtení textů z Bible doplněných vhodnou poezií a hudebním doprovodem; v 18.00 hod. potom rozhovory s osobnostmi uměleckého světa, které umožňují pohled na rozmanitost uměleckých oblastí a vedou ke schopnosti citlivěji vnímat umění. Stejně jako u pěší poutě, program představuje určitou formu modlitby za umělce a poskytuje impulzy k zamyšlení na téma odkud vychází kultura, ve které žijí já a odhaluje křesťanskou kulturu a její význam pro dnešní život.

7. PĚŠÍ POUŤ ZA UMĚLCE 2011

Pěší pouť za umělce tedy získala jasnější strukturu a náplň a vchází tak do další etapy svého trvání. Trasa pouti 2011 se přesouvá do jiné oblasti Moravy, na Hanou

a dá se říct, že je jakýmsi předělem či středníkem mezi předešlými a následujícími poutěmi. Výchozím bodem je Olomouc. Cíl pouti se posunul ze Zlatých Hor od Panny Marie Pomocné směrem na západ podél hranice severní Moravy s Polskem k úpatí Orlických hor do Králík, kde se nachází poutní kostel Nanebevzetí Panny Marie. Navštívená místa na trase: Litovel, Uničov, Úsov, Mohelnice, Hoštejn, Štítý, Červená Voda a poutní hora Králíky. Program roku 2011, jak už možná napovídají názvy měst, byl rozdělen na část naplněnou prohlídkami zajímavých kulturních míst, mezi nimi i litovelského pivovaru, a část prodchnutou přírodními krásami. Umělecký program byl sestaven z komentované projekce dokumentárního filmu o Janu Pavlu II., anglické duchovní poezie, zhudebněných veršů Bohuslava Reynka, komentované projekce animovaných filmů „Mr. Pascal“ a „Muž, který sázel stromy“ a dokumentu o životě sudetského Němce z Orlických hor „Denně předstupuji před tvou tvář“. Na závěr poutě zazněl krátký varhanní koncert a verše ze sbírky anglických mystiků „V souhvězdí slávy.“ Mezi hosty vystupujícími v uměleckých pořadech byli herec a pedagog JAMU Igor Dostálek, členové hudební skupiny HUKL Petr Hudec a Petr Číhal a František Fiala, hudební skladatel.

8. CYRILOMETODĚJSKÉ SMĚŘOVÁNÍ

Rok 2012 a 2013 se cíleně zaměřil na objevování cyrilometodějské tradice pro náš současný život. Obě trasy proto směřovaly na Velehrad - nejprve z Brna a další rok z Rožnova p/R. Tato poutní cesta z Beskyd pokračující Hostýnskými vrchy na Slovác-ko, se uskutečnila v historii Pěší poutě za umělce, výjimečně, již podruhé. Obě dvě poutě měly své výrazné a významné průvodce.

Pout 2012 Brno - Slavkov - Bučovice - Kyjov - Osvětimany - Velehrad duchovně doprovázel prof. Petr Piřha, český katolický kněz, bohemista a lingvista, spisovatel a sídelní kanovník a probošt Kolegiální kapituly Všech svatých na Hradě pražském. Tato významná osobnost byla také hlavním hostem programu. Pan profesor vystupoval se svými přednáškami o Cyrilu a Metodějovi, ale také o sv. Anežce České. Skutečným vyvrcholením této poutě bylo slavení mše sv. na Hoře sv. Klimenta, kterou jako většinu mší sv. během pouti, celebroidal o. Petr Piřha.

Je potřeba ještě dodat, že program jednotlivých uměleckých a kulturních vystoupení byl zahájen v Brně v kadeřnickém salonu Jana Špilara. Ten se svým synem představil divadelně-taneční performancí na text Jaroslava Durycha „Děti“. Povídka vykresluje tragický obraz křesťanů Japonska v 17. stol.

Pout 2013 byla provázena první tři dny spisovatelem, scénáristou, malířem a ilustrátorem Oldřichem Seluckým. Ten také celé pouti dal hned na začátku jasný cyrilometodějský ráz. Jeho poutavé vyprávění o Velké Moravě v době, kdy tam přišli bratři ze Soluně, umocnily slovanské liturgické zpěvy v podání chrámového sboru z Velké Bystřice pod vedení Jany Juránové. Další významný host následujícího programu byl dlouholetý misionář v Japonsku, katolický kněz, prof. Ludvík Armbruster SJ. Jeho svědectví o křesťanství v Japonsku, kde žil podstatnou část svého života, navázalo tak na vystoupení Jana Špilara z pouti předešlého roku. Jeho vyprávění svým způsobem doplňovalo cyrilometodějské zaměření celé pouti. Třetí významnou osobností pouti 2013 byl další jezuitský kněz doc. Karel Říha, který se s poutníky sešel na sv. Hos-

týně. Společným jmenovatelem, který se protínal celým týdnem pouti, byl předzpěv čtveroevangelia sv. Cyrila Proglas (viz Bible, ekumenický překlad, na konci) doplněný myšlenkami o. Vojtěcha Kodeta. Odlehčeným závěrem celé poutě 2013 bylo povídání Radka Habáně, redaktora Radia Proglas a autora rozhlasových pořadů pro děti a mládež, o pohádkách. Nedlouhý úryvek z rozhlasového seriálu pro děti a mládež „Než zazvoní zvonec“ přečetlo s chutí a pro milé pobavení všech ostatních několik účastníků poutnické skupiny.

9. PŘIPRAVOVANÁ PĚŠÍ POUŤ 2014

Předchozích sedm tras pouti vedlo cestami Moravy a jak je řečeno, sedmička je číslo plnosti. Osmá Pěší pouť za umělce se uskuteční v kraji Karla Čapka. Její cesty protkají východní Čechy od Orlických hor až po úpatí Krkonoš. Start se uskuteční v Novém Městě nad Metují a cílem bude rodiště bratří Čapků Malé Svatoňovice, poutní místo s kostelem a vodní kaplí Panny Marie Sedmiradostné. Hlavní linií pro sestavení doprovodného programu pouti 2014 by byla Panna Maria, provázející svého Syna cestou ke vzkříšení.⁴

10. ZODPOVĚDNOST TĚCH, KTEŘÍ PŮSOBÍ NA DRUHÉ SVOU UMĚLECKOU TVORBOU

Člověk obdarovaný schopností uměleckého nazírání světa, tzn. vidět a vnímat realitu světa vnitřním zrakem duše, která zobrazovanému dílu dává svébytnou podobu, je v jistém smyslu slova „kuchařem“, připravujícím pokrm pro nitro lidské bytosti. Tento „duševní pokrm“ jiní živoucí tvorové na planetě Zemi nepřipravují ani nepožívají. Tato duševní dovednost, ale zároveň i řemeslná zručnost, je dána pouze člověku. Důležité a podstatné je ovšem to, jaké „ingredience“ umělec ke své tvorbě používá a z jakého zdroje je čerpá. Jestli „pokrm“, který připravuje, dává duši život, pozvedá ji a posiluje nebo ji naopak kazí nebo dokonce otravuje a vede záhubě.

Sv. Cyril ve svém Proglasu píše:

*Vždyť jako tělu hrozí zkáza
celé je hubí a víc než hnís jitří,
nemá-li náležitého pokrmu,
tak každá duše upadá
když slova Božího neslyší.⁵*

11. Závěr

Článek je reflexí nejen sedmi ročníků Pěší poutě a čtyř řad Setkání u studny, ale také uspořádáním a zamyšlením iniciátorky a hlavní organizátorky. A poslední slova

4 A protože každá Pěší pouť za umělce vyžaduje nejen duchovní, ale také hmotné zabezpečení, chtěla bych touto cestou z celého srdce poděkovat všem, kteří svou pomocí a podporou umožnili uskutečnění dosavadních poutí.

5 Proglas. Sv. Konstantina-Cyrila předzpěv k slovanskému překladu Čtveroevangelia, verš 56–60, citováno dle http://www.moraviamagna.cz/texty/t_progla.htm.

tohoto pojednání ať patří papeži Janu Pavlu II., která jsou vybrána z jeho Listu umělcům:

Potřebuje umění církev?

Umělec stále hledá skrytý smysl věcí, je trýzněn touhou dokázat vyjádřit svět nepopsatelného. Lze snad přehlédnout, jak velikým zdrojem inspirace pro něho může být onen „domov“ duše, kterým je náboženství? Není to snad právě náboženské prostředí, kde si klademe ty nejdůležitější osobní otázky a hledáme definitivní existenciální odpovědi?

Výzva k umělcům

Tímto Listem se obracím k Vám, umělcům celého světa, abych Vás ujistil o své úctě a přispěl k navázání plodnější spolupráce mezi uměním a církví. Vybízím Vás, abyste znovu objevili hloubku duchovní a náboženské dimenze, která v každém čase charakterizovala umění v jeho nejvznešenějších výrazových formách. Právě z této perspektivy apeluji na Vás, umělce psaného i mluveného slova, divadla i hudby, výtvarných umění a nejmodernějších komunikačních technologií. Zvláště se obracím na Vás, umělce křesťanské: každému bych rád připomněl, že spojenectví, jež je od počátku mezi evangeliem a uměním, vyzývá vedle funkčních požadavků i k pronikání tajemství vtěleného Boha a zároveň i tajemství člověka za pomoci tvořivé intuice.

Každá lidská bytost je v jistém smyslu sama sobě neznámá. Ježíš Kristus nezjevuje pouze Boha, nýbrž i „plně odhaluje člověka jemu samému“.⁶ V Kristu se sebou Bůh smířil svět. Všichni věřící jsou povoláni, aby vydávali toto svědectví; je ale na Vás, muži a ženy, kteří jste svůj život zasvětili umění, abyste bohatstvím svého nadání vyslovili, že v Kristu je svět vykoupen: je vykoupen člověk, je vykoupeno lidské tělo, je vykoupeno celé stvoření, o němž svatý Pavel napsal, že „celé tvorstvo toužebně vyhlíží a čeká, kdy se zjeví sláva Božích synů“.⁷ Čeká na zjevení Božích synů i skrze umění a v umění. A to je Váš úkol. Lidstvo všech dob – i to současné – očekává, že právě ve spojení s uměleckými díly se osvětlí jeho cesta a jeho určení.

MgA. Martina Pavlíková je absolventkou herectví na JAMU v Brně, členka činohry šumperského a olomouckého divadla. Kromě uměleckých pořadů slova a hudby se věnuje kultuře mluveného projevu a působí jako pastorační asistentka na Arcibiskupství olomouckém. V r. 2007 se uskutečnila první Pěší pouť za umělce a od r. 2010 ji během akademického roku doplnila duchovně-poetickým pořadem „Setkání u studny - zastavení na konci všedního dne“.

6 II. vatikánský koncil, Pastorační konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 22: Zvon, Praha 1995.
7 Řím 8, 19.

NA POČÁTKU BYL KONSTANTIN ANEB KOMENTOVANÝ APOKRYF ZE ŽIVOTA FILOSOFA

OLDŘICH SELUCKÝ

1. Konstantin – filosof

Konstantin Soluňský byl už v mládí označen čestným přízviskem Filosof - dost možná nejprve pro svou schopnost logického argumentování v diskusích na tehdy žhavá témata, doznívající ikonoklastické spory nebo otázky týkající se Boží Trojice, významné ve sporech s židovskými či muslimskými učenci.

Dobrý diskutér ovšem ještě není filosof – alespoň pokud chceme tomuto termínu ponechat jeho starobyloou důstojnost.

Velkým tématem mužů, kteří jako první nesli označení *filosofoi* - milovníci moudrosti – bylo *arché*, počátek všech věcí. Iónští filosofové se ovšem nejprve zajímali o „materiální počátek“, o látku, z níž všechno jsoucí vzalo svůj původ, ať už za ni zvolili oheň, vzduch, vodu či cokoli jiného. Od jejich časů však termín *arché* doprovází filosofii a filosofy tak neoddělitelně, že je možné – snad i bez nadsázky – filosofa definovat jako člověka, který přebývá v přítomnosti počátku všech věcí. Je však přítom třeba mít na mysli, že postupem času – a filosofování – se pojem „počátek“ (pro nějž byly odpovídajícím způsobem používány další termíny: princip, příčina) rozvinul do dalších dimenzí. Nevystihoval už jen první látku, z níž věci povstaly, ale i princip vši vesmírné dynamiky, vznikání a zanikání, pak také cíl, který k sobě vše přitahuje, a konečně i podstatnou formu, která každou jednotlivou bytost zevnitř utváří a dává jí její vlastní bytostné určení.

V příběhu ze života soluňského apoštola, který zde uvádíme a jenž jsme jaksi apokryfně dotvořili, se Konstantin v nečekané situaci a neobvyklým způsobem osvědčuje jakožto skutečný filosof, muž, jehož výsostnou charakteristikou je „prodlévání v přítomnosti počátku všech věcí“, a to nejen ve smyslu přemýšlení univerzitního profesora nad filosofickými tématy, ale mnohem více ve smyslu hlubokého životního zaměření a ponoru do tajemství Počátku a Završení všech věcí.

Dvě další události ze života soluňského apoštola umožňují lépe pochopit Konstantina – Filosofova.

Ještě v období studií v Konstantinopoli žádá mladého Soluňana jeho příbuzný a dobrodinec, *logothetes Theoktistos*, aby mu vysvětlil, co je to vlastně filosofie. Citujeme Filosofovu odpověď ze Života svatého Cyrila: „*Filosofie je poznání věcí božských i lidských, pokud se může člověk přiblížit Bohu, neboť učí člověka, aby byl ve svém konání obrazem a podobností toho, který jej stvořil.*“

Historie myšlení dokáže vystopovat, ze kterých stavebních kamenů (stoická filosofie...) je tato definice vystavěna. Pro nás je důležité, jak přesně souzní s odpovědí, kterou dal Konstantin Charazům, když se ho dotazovali na jeho hodnost, aby mu mohli přiřknout odpovídající místo u stolu svého vládce.

Pro Konstantina je filosofie sice v prvé řadě poznáním, ale takovým, které ze své

nejvnitřnější podstaty dává současně dynamiku jeho konání, určuje jeho skutky a zaměřuje je k cíli, jehož přesažnost je oslnivá nejen pro dobrého muže Char Chagiana, kaganova ceremoniáře z našeho vyprávění: získat zpět podobu, kterou měl první člověk, když v zářivé čistotě a dokonalosti svého bytí vyšel z Boží ruky, ba ještě víc, stát se – ve svém konání – podobným samotnému Tvůrci všech věcí. Svým vlastním životem dává Konstantin odpověď na otázku, která zaměstnávala ve 20. století nejednoho myslitele, a to nejen z řad věřících filosofů, totiž na otázku, má-li smysl pojem „křesťanská filosofie“. Konstantin je věřící a je filosof, proto jeho „přebývání v přítomnosti Počátku všech věcí“ je současně i neustávajícím zpřítomňováním křesťanský chápaného Konce a Završení všehomíra. Zpřítomňováním skrze takové skutky, které k nejvyššímu Cíli pozvedají nejen jeho samotného, ale i každého člověka, jenž je dotknut jeho příkladem – či celou zemi, v níž a pro níž plní Bohem svěřený úkol.

Druhá událost hluboce charakterizující našeho Filozofa nás přivádí do bezprostřední blízkosti jeho odchodu z tohoto světa. Když Konstantin oblékl na smrtelné posteli řeholní roucho, řekl tuto větu: „Nebyl jsem, a stal jsem se a jsem na věky.“

Čas a věčnost. Existence člověka rozpjatá mezi pomíjivost lidského a věčné trvání Božského. Kruté drama tváří v tvář nevyhnutelnému osudu v tragédiích řeckých dramatiků. Absurdita vedoucí k zoufalství bezedného prázdna ve filosofích existence bez Boha. Pro Konstantina? Než vysloví uvedenou větu, vědomí blízké smrti ho vede k já-sotu: „*Zaplesal můj duch... Do domu Hospodinova půjdeme.*“ A charakteristické pro jeho vztah k podřízenosti, do níž nás nevyhnutelně uvádí konkrétní podmínky naší časné existence: „Od této chvíle nejsem já ani císařův sluha, ani koho jiného na zemi.“

Věčnost, to je poslední, nejvyšší, oblažující svoboda. Obloukem se dostáváme zpět k ceremoniáři Char Chagianovi a jeho smutnému postavení „podřízeného člověka“. Konstantin prolamuje – nejen pro ceremoniáře – smutnou uzavřenost do svazujících, bezvýhodné podřízenosti pozemského bytí. Jeho pohotová odpověď na otázku po jeho hodnotě naznačuje, jak každodenní a celistvé je jeho „přebývání v přítomnosti Počátku a Završení všech věcí“.

Právě takové přebývání plní už tady na zemi srdce člověka veselím a radostí, neboť dává předchůt a zádavek oné nevýslovné svobody a zářivého poznání, jež byly darem Adamovi – a které v míře ještě vyšší předjímá Konstantin, když tváří v tvář smrti vyslovuje tajemství, nad kterým jeho filosofický duch nepřestával žasnout: „*Nebyl jsem... jsem na věky.*“

2. Konstantinovský apokryf

Mistr Char Chagian, vrchní ceremoniář na dvoře chazarského kagana, si bílým šátkem utírá zpocené čelo, jeho prsty nervózně kroutí zlatými trásněmi perského koberce, zdobícího stěnu slavnostní síně královského paláce. Hostina na uvítanou cizího poselstva patřívá vždycky k vrcholným okamžikům jeho úřadu. Dnes ale ne, dnes ne.

Ceremoniář po sté přepočítává z masivního dřeva vykroužená křesla podél dlouhého stolu, přechází k čelu místnosti, aby znovu zkontroloval přítomnost nejdůležitějších velmožů, čekajících v malých skupinkách na příchod hostů. Zbytečně, vždyť už se díval tolikrát. Je pýchou mistra Char Chagiana, že zná jménem a titulem nejenom

shromážděné hodnostáře, ale i jejich otce a dědy. O každém rodu ví přesně, kdy a proč pronikl na kaganův dvůr, jaké úřady zastávali jeho členové. Vele důležitá znalost! Posadit velmože ke stolu na nesprávné místo znamená ponižit a urazit jeho samotného – nebo sousedního králova hodnostáře. Čest je to prvé a nejdůležitější, na čem lpí každý z těch, o něž se opírá kaganova moc. Pro zachování cti a čistého štítu rodu jdou po kaganově boku do boje a nasazují za něj a za jeho pevnou vládu život.

Ani sebemenší chybičku si nesmí vrchní dvorní ceremoniář dovolit. To, co se nezavščenému pohledu může jevit jako lpění na malichernostech, se ve skutečnosti dotýká samotného základu kaganovy vlády a moci.

Ceremoniář na dálku sevřel pohledem dveřníka, na čele má rýhu, ústa bezhlasně formulují otázku: „Už jdou?“

Dveřník, tvář otočenou do široké chodby, po byzantském vzoru zdobené sochami sedících lvů, krčí bezradně rameny, kroutí hlavou – a náhle znehybní. Na konci chodby se světlo svíce odrazilo od zlatého lemování dlouhých rouch.

Dveřník zvedl ruku. Hosté přicházejí!

Nikdo neřekl ani slovo, ale neviditelná jiskra narovnala záda sloužícím, otočila pohled sklepníka k džbánům jiskřivého vína, kterým se bude připíjet, otevřela kroužek dvořanů a obrátila jejich zraky ke dveřím.

Vrchní ceremoniář dvakrát nasucho polkl, jeho prsty se rozběhly po dřevě dlouhého stolu. Jako přitahován na neviditelné niti míří mistr Char Chegian ke dveřím. Oh, s byzantskými diplomaty a strategy si hlavu neláme! Zná je všechny ze své poslední návštěvy Konstantinopole, zjistil si o nich, co se zjistit dalo. Pro ně už má vyhlédnutá místa, a ví, že se nedotkne nikoho z cizích ani domácích.

Ale co ten hlavní? Komu to vlastně svěřil císař vedení celého poselstva? Učenec? Profesor filosofie? Mnich? Na byzantském dvoře ho chazanský ceremoniář nezahlédl, prý přebýval zrovna v klášteře. Mistr Char Chagian se pokládá za vzdělaného člověka, ale řecká záliba v některých druzích učenosti je mu záhadou.

Dobrá, kagan sám si přál, aby mu císař poslal učeného muže, který by vysvětlil zdejší náboženské autoritám, v čem se byzantská víra liší od židovského a muslimského náboženství, jež v chazarské říši už zapustila kořeny. Ale svému ceremoniáři tím život neulehčil.

Dveřník ustupuje stranou. Byzantští diplomaté a strategové jsou vznešenost sama, z šatů jim září zlato, třpytí se jaspisy a rubíny, avšak v čele kráčí štíhlý muž v prostém splývavém plášti učence. Má vlídnou tvář, přes vážnost chvíle se dokonce usmívá. Ceremoniářův zrak však zoufale – a marně – hledá jediné znamení, podle kterého by zodpověděl otázku, jež ho nepřestává trápit od chvíle, kdy byl příjezd poselstva byzantského císaře ohlášen.

Nic! Nic! Ani sebemenší odznak či emblém, který by Char Chagianovi pomohl určit, jaký je původ a jaká je hodnost prvního muže poselstva, které místo u králova stolu mu má přiřknout, aby nikoho neurazil. Musí to být aspoň kníže, jinak by přece nemohl stát v čele tak významné mise!

Jenže co když je to kněz? Má přece probírat náboženské otázky! Ceremoniář si rychle připomíná, jak je byzantská říše v náboženském ohledu uspořádána: nad kněžími jsou biskupové, ti spravují církevní provincie, hlavou všech biskupů je patriarcha, císařova pravá ruka nejen v náboženských otázkách. Že by byl muž v černém rouchu

biskupem? To je v Byzanci něco jako církevní kníže. V tom případě bych ho posadil...

Char Chegian přelétá očima řadu křesel, na která už ve své představě rozmístil velmože chazarské říše tak, že blízkost ke kaganovu trůnu přesně stanovuje vznešenost jejich původu a důležitost jejich hodnosti. Ano, ano, mezi správcem kaganových financí a nejvyšším komořím by to bylo nejvhodnější, pokud ovšem je hlava poselstva skutečně biskupem. Jeho prostý oděv však nezdobí žádný církevní odznak ani zlatý kříž, ani prsten na ruce, berla, pokrývka hlava... nic, nic z toho, co ceremoniář viděl na byzantském dvoře u církevních hodnostářů.

„Trestal bych je,“ zatíná ceremoniář ruce v pěst. „Je to tak složité připnout si na tuniku něco... něco srozumitelného? Je to neúcta k mé práci prostého člověka!“ Char Chagian hladí měkce zářící ametyst na těžkém zlatém prstenu, který dostal od kagana za své služby. „Ano, ano, nebýt krále, podřízený člověk, který se snaží svědomitě konat svou práci, by nenašel zastání.“

Myšlenka na jeho podřízené postavení připomněla ceremoniáři rozhovor, který měl včera s rabbi Isaakem, jedním z předních znalců židovského Písma na kaganově dvoře.

„Mám-li říct pravdu, rabbi,“ svěřil se Char Chagian Isaakovi, „překvapilo mě, že kagan požádal byzantského císaře o učence, který by nás tu přesvědčoval o pravdě křesťanské víry. Mně osobně židovské náboženství plně dostačuje. Dokonce pokládám některé pasáže z vašeho Písma za – jak bych to řekl... mimořádně inspirující.“

„Tak?“ zvedl rabbi udiveně obočí. „To by mě moc zajímalo, který text Písma tě, jak říkáš, inspiruje.“

„Stvoření prvního člověka,“ bez přemýšlení vystřelil vrchní ceremoniář, „je naprosto úžasné! Geniální! Jen si vezmi tu pasáž, kdy Hospodin přivádí k Adamovi všechno stvořené – zvířata, ptáky, plazy, ... - aby první člověk dal každému tvorů jeho jméno. Ve vši skromnosti – mám za to, že v této zemi nikdo nechápe důležitost a řekl bych zásadní význam jména tak dobře jako já. Vyber si, kterého chceš velmože z naší říše – a já ti povím jeho původ, předky, slavné činy, hodnosti, vyznamenání... To všechno je v jeho jménu obsažené. Pravda, je to tam skrytě obsažené, ale je to tam. A teď se vžij do role prvního člověka, který stojí tváří v tvář svému Bohu a dává věcem jména... Rabbi, ten člověk musel mít geniální vhled, něco jako okamžitou, bleskovou intuici, jdoucí až k základu věci, k podstatě. První člověk, myslím ten Adam, nás obyčejné lidi po všech stránkách hodně převyšoval. Jen si to vezmi, copak by mu jinak Hospodin řekl, aby vládl nade vším tvorstvem? Ach, to byl muž! Ne jako my podřízení, služební lidé, kteří se celičky život jen pachtí, aby je jeden malý... oh, co to říkám..., aby je slavný a velký král všech Chazarů poctil svým blahovolným úsměvem.“

„Udivil jsi mě, Char Chagiane.“ kroutí hlavou rabbi. „Úvahami, které vycházejí z tvé profese, ses dopracoval k náhledům, jež židovští učenci získávali po létech studií a mnohého přemýšlení.“

„Ale kde!“ skromně odbyl chválu ceremoniář. „To já spíš... vlastně mě k tomu vede lítost. Že je všechno pryč, takový zlatý věk, který se nevrátí, Adam zůstane Adamem a malý Char Chagian podřízeným ceremoniářem, dobrým jen k tomu, aby usazoval na správná křesla tlusté zad... och, co to říkám... vznešené velmože naší slavné říše. Jakže, jsem to říkal? Že stvoření Adama je pro mě inspirující? Měl jsem, rabbi, říct, „inspirující pro mé snění“, ale život zůstane jaký je, s tím se nic dělat nedá!“

Ceremoniář sebou trhl. Celý průvod je v sále. Co nevidět hlasatel oznámí příchod krále, to už musí být všichni na svých místech. Teď musí jednat. A rychle. Nemá na vybranou.

Char Chegian si urovnal zlatem vyšíváný kabátec, vypjal hrud', aby si dodal ale-
spůň zdání sebejistoty a rozhodnými kroky předstoupil k hlavě byzantského posel-
stva. V duchu už měl připravenou vznešenou, ale strohou větu, pronesenou odmě-
řeným tónem. Byzantincům musí být od první chvíle jasné, v jak vysoké společnosti
se nacházejí. Než však stačil otevřít ústa, pohlédl na něj muž v rouchu učence tak
laskavě a s tak přívětivým úsměvem, že ceremoniářova strohost roztála jak sníh
na slunci.

„Vzácný ... ehm, pane ... hosté...“ Ještě nikdy Char Chagian nemluvil s cizím vy-
slancem tak rozpačitě. „Než začne hostina, ... totiž... abys rozuměl .... než zaujme
každý své místo...“ Kaganovu ceremoniáři crčí vzadu na krku pot a běží po zádech
ve stružkách, tak hojných, že zrádná vlhkost za chvíli prosákne až do slavnostní tu-
niky. Rychle, žádné cavyky! „Rád bych věděl, učený muži, jaký je vlastně tvůj původ
a hodnost, které se ti dostalo. Jistě rozumíš, nechceme nikoho urazit...“

Konstantinovi – čtenář už ví, o koho jde – v očích žertovně zajiskřilo.

„Můj původ? Ach, vznešenější si, milý příteli, ani nedokážeš představit!“

Ceremoniář couvl, opřel se rukou o stůl. Probůh, já ho pokládal za obyčejného
biskupa!

„Můj děd totiž na dvoře císaře stával u samotného trůnu, po císařově pravici.“

Char Chagian zbledl. Tady u nich musí po pravici kagana při hostině sedět veliký
Al Amún, nejvyšší generál kaganových vojsk, strůjce všech velkých vítězství chazarské
armády, která zajistila bezpečnost říše. Je nemyslitelné tam posadit někoho jiného! Al
Amún je původem Arab a každý ví, jak jsou muslimové citliví na svou čest!

Ceremoniář téká očima od byzantských hostů k hodnostářům kaganova dvora,
jako by hledal pomoc. Přitom sám nejlépe ví, že nikdo není lépe kvalifikovaný pro
řešení tak ošemetné situace než on sám.

„Vskutku si také můj předek toto postavení zasloužil,“ pokračuje byzantský učenec
a úsměv neopouští jeho rty. „Byl totiž obdařen tak mimořádnými schopnostmi, že
žádná jiná hodnost pro něj nebyla dost vysoká.“

Char Chagian zpozorněl. Má dlouhými léty praxe vytříbené umění vnímat každou
nepatrnou změnu atmosféry shromáždění velmožů. Jeho sedmý smysl mu říká, že
zdvižená obočí, pohledy stranou a sotva postřehnutelné úsměvy na rtech byzantských
hostů něco znamenají. Vztahují se bez pochyby k tomu, co říká ten učenec. Ale jak?

„Duch mého děda se pohyboval, smím-li to tak říci, na křídlech uragánu. Nebylo
záhady, kterou neprohlédl. Stačil mu jediný pohled na cokoli či kohokoli a ve jménu,
které věci či bytosti dal, zazářila její pravá podstata jako v průzračném drahokamu.
Lze se divit, že císař do jeho rukou vložil vládu nad celou svou říší?“

Char Chagiana zamrazilo. „Ve jménu, které věci či bytosti dal, zazářila její pravá
podstata jako v průzračném drahokamu.“ To je přece myšlenka, kterou měl na mysli
a marně se snažil dobře vyjádřit, když mluvil s rabbi Isaakem! Pohlédl do tváře by-
zantskému učenci. Mýlí se - nebo mu znovu hrála v očích ta žertovná jiskra?

Teď ale náhle Byzantinec posmutněl, sklopil hlavu: „Jak těžké je přiznat, že můj
děd si nevážil těch nesmírných darů, že pohrdl císařovou přízní, zklamal jeho důvěru

a sám se tak odsoudil k odchodu do potupného vyhnanství. Tam v daleké cizině se pak narodil i můj otec a já sám.“

Vyprávění přilákalo celý kaganův dvůr. I sám vrchní velitel armády Al Amún pozorně naslouchá. Char Chagian sleduje výrazy v tvářích byzantských diplomatů, začíná mu svítat. A čím větší jasno se mu dělá v duši, tím dychtivěji naslouchá posledním větám příběhu, kterým mladý Byzantinec představuje svůj rod:

„A hle, celý svůj život nedělám nic jiného, než že se ze všech sil snažím probudit v sobě alespoň ozvěnu a jakoby předtuchu schopností, které měl můj předek, z celého srdce toužím po tom, abych se jakkoli málo přiblížil oné nesmírné důstojnosti a vznešenosti, jíž byl oděn v době, kdy stával vedle trůnu nejvyššího vládce.“

Kaganovi dvořané na sebe s údivem pohlížejí. Podivně se cizinec představil. Jakou tedy vlastně má teď hodnost?

Mistr Char Chegian však už ví své. Jeho rty se zvlhly úsměvem, v očích se zatřpytilo: „Nemýlím se, moudrý muži, když řeknu, že jméno tvého vznešeného předka bylo Adam?“

Dříve než stačil Konstantin odpovědět, vzal ho ceremoniář za ruku a zamířil k místu po pravé straně kaganova trůnu: „Jestliže tvůj předek stával v blízkosti Nejvyššího, není myslitelné, abys u nás seděl jinde než po králově pravici.“

Když míjeli Al Amúna, pronesl ceremoniář jakoby mimochodem:

„Velitel kaganových vojsk si bude pokládat za čest, jestliže dnes – výjimečně – postoupí své místo muži tak vznešeného původu.“

RNDr. Oldřich Selucký je český spisovatel, scénárista, malíř a ilustrátor. Literárně začal tvořit na začátku devadesátých let. Během práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy (kde přednášel filozofii a etiku) publikoval několik učebnic zaměřených na výchovu k etickým hodnotám. Jako scénárista vytvořil řadu scénářů k animovaným seriálům pro děti: Cesta tří králů, Broučkova rodina, Čas zakládání, Pavel – dobrodruh víry. Paralelně k poslednímu filmu napsal stejnojmennou knihu Pavel – dobrodruh víry, která v roce 2009 získala první cenu od Sdružení katolických nakladatelů Spojených států amerických a Kanady při každoročním udělení cen za dětskou literaturu.

PĚŠÍ POUŤ ZA UMĚLCE A SETKÁNÍ U STUDNY

MARTINA PAVLÍKOVÁ

Pěší pouť za umělce (jednotýdenní pouť na přelomu července a srpna, od roku 2007 uskutečněno 7 ročníků) a Setkání u studny (první pondělky v měsíci během akademického roku, od roku 2010 uskutečněno 5 sérií) je modlitbou za člověka v Církvi i mimo ni.

Modlitbou za všechny působící v uměleckém prostředí, aby zatoužili poznat životodárnou krásu, jež by byla zdrojem jejich uměleckého tvoření, které by následně pomáhalo rozvíjet tvořivého ducha společnosti.

Modlitbou za každého člověka, aby své srdce otevřel životodárné krásě a nechal se jí obohacovat a posilovat.

Tato modlitba je uskutečňována formou programu, který předkládá hodnoty kultury vzešlé z křesťanské tradice.

Program pěší poutě nabízí pro širokou veřejnost každodenní mši sv. a duchovní kulturně umělecké programy, pro poutnickou skupinu potom krátké modlitby přes den a poznávací návštěvy kulturních objektů na trase pouti a setkávání s místními lidmi.

Setkání u studny je krátké zastavení na konci všedního dne, které nabízí program ve dvou částech: první část v katedrále sv. Václava v Olomouci je zaměřena na slovo a hudbu, někdy více slova (texty z Písma, duchovní poezie) provázeného hudbou a někdy více hudby doplněné pár slovy, v časovém rozsahu do 30 minut; druhá část se odehrává v nedaleké kavárně Amadeus v areálu Arcidiecézního muzea na Václavském nám. v Olomouci, kde se svět umění představuje prostřednictvím významných osobností umělecké obce české společnosti. Tyto osobnosti zase prostřednictvím umění zprostředkovávají poznávání křesťanství a jeho hodnot.

Jak už tedy bylo řečeno: „Setkání u studny“ a „Pěší pouť za umělce“ je modlitbou za umělecky činné osobnosti a za každého člověka; poděkování Bohu a chvála krásy jeho stvoření a zároveň prosba za každou lidskou bytost, aby se její srdce a smysly staly vnímavé a otevřené pro krásu a dobro, aby rozpoznaly co je dobré a co ne.

Za otevřená srdce tvořících umělců naší společnosti po ustavičné touze objevovat krásu. Za jejich neutuchající touhu po hledání zdroje inspirace pro taková umělecká díla, jež poskytují člověku duchovní potravu uschopňující ho k lepšímu a zdravějšímu životu. Za odvalu umělecky činných osobností poznávat pravdu. A za společnost, která si je vědoma, že pro svůj zdravý rozvoj potřebuje kvalitní a pravdivé umělce.¹¹

Umělec a obecné dobro – vybráno z Listu umělcům Jana Pavli II., čl. 4:

Společnost ve skutečnosti potřebuje umělce právě tak jako potřebuje vědce, techniky, dělníky, odborníky, svědky víry, učitele, otce a matky, kteří by prostřednictvím nejvyšší formy umění – „umění vychovávat“ – zaručovali růst osobnosti a rozvoj společenství.

1 Bližší informace o naší činnosti na http://www.rapsodickedivadlo.cz/?x=kdy_kde.

Odlišné povolání každého umělce určuje oblast jeho služby, a tím mu také vytváří úkoly, které na sebe musí vzít, tvrdou práci, již musí podstoupit, odpovědnost, již se musí postavit tváří v tvář. Umělec, který si je toho všeho vědom, také ví, že musí pracovat, aniž by se nechal ovládnout hledáním pomíjivé slávy nebo vášnivou touhou po snadné popularitě, či dokonce vypočítavostí zaměřenou na možný osobní zisk. Existuje tedy etika, dokonce „spiritualita“ umělecké služby, která svým způsobem přispívá k životu a obrodě národa. Právě na to chce patrně poukázat Cyprian Norwid svým tvrzením: „Krása je tu, aby nadchla k práci, práce je pro vzkříšení.“

Ruina kostela Nanebevzetí Panny Marie v Neratově – 70. léta (foto archiv)

OBECNÍ SAMOSPRÁVY V OLOMOUCI V PRVNÍ REPUBLICE¹

KRISTÝNA BAŘINOVÁ

Obecní samospráva města Olomouce v období po roce 1918

Správa města Olomouce byla až do roku 1918 výhradně v rukou německé obce, která si svou vedoucí pozici na radnici dokázala upevnit mimo jiné i pečlivým výběrem nově příchozích členů. Do křesel zastupitelstva tak byli prosazováni především blízké osoby stávajícího vedení města, a to jak z řad známých, tak i rodin. Vzájemná propojenost prostřednictvím příbuzenských vztahů tak zajišťovala vedení města do jisté míry značnou neproniknutelnost. Proto také vrchní představitelé olomoucké samosprávy neoplývali přílišným nadšením z událostí roku 1918, které vedly ke ztrátě jejich pozic. Až schylující se konec války přiměl české Olomoučany jednat a veřejně agitovat myšlenku národní samostatnosti.

Dříve než do Olomouce stihla dorazit zpráva o vzniku samostatného státu, vznikl dle vzoru pražského Československého Národního výboru i olomoucký okresní národní výbor. Hlavním iniciátorem jeho vytvoření byl olomoucký advokát JUDr. Richard Fischer, díky jehož připravenosti a informovanosti, nabyly přípravné akce k převzetí politické moci v Olomouci rychlého spádu. Již 21. října roku 1918 se konala předběžná schůze k ustanovení tohoto nového orgánu, jehož hlavním úkolem byla příprava k předání pravomocí od stávajících radních. Ustavující schůze výboru se konala dne 26. října t. r. za účasti zástupců všech politických stran, přičemž předsedou výboru byl jednomyslně zvolen právě JUDr. Richard Fischer. Okresní národní výbor byl tvořen významnými osobnostmi z oblasti české politiky v Olomouci i jejího okolí. (viz tab. č. 1) Mimo jiné musel výbor ihned přistoupit také k řešení problematických otázek, zejména ekonomických a hospodářských.²

Následujícího dne, 29. října, po vyhlášení samostatného Československého státu, se určené deputace odebraly k představeným některých významných úřadů, aby je seznámily s nastalými změnami. Deputaci, v čele s JUDr. R. Fischerem, jež se odebrala na radnici, přijal dosavadní starosta Karl Brandhuber, který ačkoliv nové státoprávní uspořádání vzal na vědomí, odmítal však současně předat správu města národnímu výboru. Německé vedení Olomouce se snažilo všemožnými způsoby udržet moc ve svých rukou a postoj starosty se tak stal předmětem mnohých jednání, která byla završena až v listopadu, kdy 11. listopadu 1918 se dosavadní zastupitelstvo sešlo naposledy, aby všichni jednotliví členové rezignovali. Poslední schůze stávajícího zastupitelstva probíhala poklidně. Německý starosta Karl Brandhuber pronesl prohlášení, v němž upozornil na nastalé změny, které nutí Němce vzdát se svých funkcí v úřadech a na závěr poděkoval členům městské rady a zastupitelstvu. Poté byli všichni členové

1 Jedná se o část magisterské diplomové práce Kristýny Bařinové, posluchačky archivnictví na FF MU v Brně, kterou obhájila na Ústavu pomocných věd historických a archivnictví v roce 2013.

2 SPÁČIL, V. - TICHÁK, M.: *V čele města Olomouce: správa města a její představitelé v průběhu staletí*. Olomouc: Memoria, 2002. s. 19–20; STRHMO, sv. VI., in: SOKA OL, s. 83.

Tabulka č. 1

OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V OLOMOUCI (26. 10. 1918 - 30. 12. 1918)	členové:	povolání – funkce:
<i>Agrární strana:</i>	OTÁHAL Tomáš	starosta Holice, poslanec zemského sněmu
	SONNTAG Kuneš	politik, redaktor, poslanec
	prof. REICH Eduard	prof. SŠ na Klášterním Hradisku, komorní rada
<i>Státoprávní demokracie:</i>	JUDr. FISCHER Richard	advokát, politik
	dr. SMRČKA František	starosta olomouckého Sokola, vedoucí vojenského referátu olomouckého NV
	dr. ROMPART František	ředitel olomoucké české reálky, dlouholetý člen městské rady po roce 1918
<i>Katolická národní strana:</i>	SVĚTLÍK František	politik, žurnalista, kanovník
	PROCHÁZKA Adolf	soudní rada, politik
	URBAN Mořic	advokát, politik, předseda KN strany
	STOJAN Antonín Cyril	kněz, politik, pozdější olomoucký arcibiskup
<i>Sociální demokracie:</i>	ČASNÝ Felix	maloobchodník v Hodolanech, senátor a zakladatel Soc. dem. v Hodolanech
	VOJNAR Emanuel	úředník, později ředitel Pozemkového ústavu v Olomouci
	HAVLÍČEK Hynek	dělník, později představitel Komunistické strany v Olomouci
<i>Živnostenské strany:</i>	MLČOCH Rudolf	zakladatel ŽS, politik, poslanec, prezident olomoucké Obchodní komory
	PROCHÁZKA	obchodník
	ŠINDELKA	obchodník
	FALTÝNEK	obchodník
	JUNGMANN	obchodník
	KOŘÍNEK	obchodník
	POHL	obchodník
SKOTÁK	obchodník	

vyzvání, aby složili své mandáty, což se také přesně ve tři čtvrtě na pět uskutečnilo.³

Vedení města se tak přetransformovalo z převážně německého na hlavně české a správy města se dočasně ujala správní komise, kterou jmenoval nově ustanovený vládní komisař JUDr. R. Fischer. Vznik komise však současně zapříčinil zánik národního výboru, který v dané době již začal ztrácet na významu, a tak dne 30. prosince roku 1918 nakonec došlo k jeho úplnému zrušení. Převzetí správy města správní komisí však neprobíhalo tak snadno, jako odstoupení stávajícího sboru zastupitelů. První problémy nastaly již v počáteční fázi utváření komise, kdy zprvu vyvstaly neshody kvůli jmenování JUDr. R. Fischera vládním komisařem a následně kvůli obsazení komise. Německá národní rada, která se po vzniku republiky v Olomouci utvořila, nesusouhlasila, aby byl do funkce vládního komisaře ustanoven politik, a zaslala tudíž stížnost moravskému místodržitelství, které ji záhy zamítlo, do čela komise byl potvrzen původně zvolený R. Fischer. Další problémy se objevily při jmenování jednotlivých

3 SPÁČIL, V. - TICHÁK, M.: V čele města Olomouce: správa města a její představitelé v průběhu staletí. Olomouc: Memoria, 2002. s. 19–20; STRHMO, sv. VI., in: SOKA OL, s. 83.

členů komise, kdy odstoupivší zastupitelstvo nesouhlasilo s navrhovanou podobou obsazení, tedy že by měli čeští členové větší zastoupení než ti němečtí. Poukazovalo též na fakt, že jejich odchod proběhl, v rámci zachování bezpečnosti a pořádku, v klidu, tudíž si zaslouží, aby byla zachována rovnost češtiny a němčiny. Ani ze strany české však nebylo jmenování členů jednoduché. Vznikaly rozbroje ohledně způsobu dosazování, kdy někteří členové ze strany státoprávních demokratů odmítali obsazení pozic správní komise na základě politických stran a na druhé straně někteří ze zástupců stran agrární, živnostníků, katolíků a sociální demokracie tento způsob jmenování naopak prosazovali. Situaci ztěžovaly také nově vzniklé strany, mezi něž patřila Česká strana socialistická a Národní rada Židů, které také požadovaly mandáty ve formující se správní komisi. Nakonec se však i přes veškeré počáteční obtíže podařilo správní komisi jmenovat, a to v počtu 16 Čechů a 8 Němců s tím, že po novém roce jejich počet narostl v případě českých zástupců o 4 a německých o 2. Německé členy následně určilo odstupující zastupitelstvo, mezi nimi byl i bývalý náměstek starosty Josef Föhner a 4 bývalí členové zastupitelstva. (viz tab. č. 2) ⁴

Tabulka č. 2

SPRÁVNÍ KOMISE (17. 11. 1918 – 3. 7. 1919)	Čeští členové:	Němečtí členové:
1.	HOŠŤÁLEK Antonín	FÖHNER Josef
2.	ING. KALABIS Antonín	GALLE Bedřich
3.	KNECHT Josef	GRÜN Julius
4.	KUBIS Adolf	MUDr. KRAUS Alfred
5.	KUDLA Rudolf	SALINGER Josef
6.	KUNZ Alois	DR. SCHNIZEL Josef
7.	MLČOCH Rudolf	TALLASCHEK Rudolf
8.	DR. OŠŤÁDAL Jan	DR. THEIMER Oskar
9.	POLÁŠEK Vilém	
10.	DR. REICH Eduard	
11.	DR. ROZSYPAL Vladimír	
12.	DR. SMRČKA František	
13.	DR. ŠPAČEK Richard	
14.	VLČEK Antonín	
15.	VOJNAR Emanuel	
16.	WAGNER Karel	

Takto utvořená komise mohla tedy konečně přistoupit k práci, přičemž k hlavním úkolům, které bylo třeba začít okamžitě řešit, byly otázky poválečné ekonomiky a hospodářství ve městě. Z hlediska ideologického byla správní komise mimo jiné i orgánem vlasteneckým, jenž měl propagovat a hájit češství v Olomouci. Ačkoliv by

⁴ ZAO - SOKA Olomouc, M 6-76, Národně demokratická strana Olomouc, protokoly z roku 1918; ZAO - SOKA Olomouc, Prezidiální spisy 1829–1920, inv. č. 317, kart. 30, ustanovení JUDr. R. Fischer vládním komisařem města Olomouce, zápisy z jednání; STRHMO, sv. VI., in: SOKA Ol, s. 26–27, 83–84; MINÁŘ, J.: *Paměti okresního Národního výboru olomouckého*. Olomouc: Národní výbor. 1919. s. 76; TICHÁK, M.: *Vzpomínky*. s. 24–26.

se mohlo zdát, že v poválečných měsících euforie nebude šíření a podpora národní hrdosti zapotřebí, v Olomouci byla ovšem situace trochu odlišná, než v jiných městech. A to především kvůli dlouhé německé tradici a stále velkému počtu německého obyvatelstva. První schůze správní komise se konala dne 17. listopadu roku 1918 v 10 hodin dopoledně ve slavnostním sále olomoucké radnice. Vládní komisař, JUDr. R. Fischer, pronesl na úvod schůze zahajovací slavnostní řeč, v níž vytyčil hlavní úkoly a cíle správní komise, jako jsou otázky zásobování a demobilizace města. Ve svém projevu neopomenul oslovit ani německé obyvatelstvo, od nichž očekává především loajalitu a podporu a zároveň slibuje, že bude on i komise projednávat veškeré jí náležející záležitosti spravedlivě bez ohledu na národnost, náboženské vyznání, či politickou příslušnost. Ve svém proslovu následně projevuje též radost nad vítězstvím česků ve vedení města. *„Vládní komisař zdraví členy správní komise a s radostí chápe slova v jazyce českém, který v těchto síních byl dosud jazykem cizím a nevídaným. Úkolem prozatímní vlády správní komise jest převést město z převratu do ustálených poměrů, přičemž správní komise chce město spravovati česky, jak po zákonu a přirodě nám přísluší, chce jednati demokraticky a ulehčiti obyvatelstvu. Náš stát bude českým státem, ale bude naši pýchou, že žádný Nečech nebude se cítiti u nás potlačovaným a nesvobodným, nebudeme napodobovati rakouské soustavy. Ale se zřetelem k našemu historickému právu a právu našich menšin nepřipustíme nikdy roztrhání naší vlasti.“*⁵ Jako jedno z prvních ustanovení zavedla komise s okamžitou platností český jazyk jako služební řeč, jednací řečí byla povolena i řeč německá a úřední aparát radnice byl doplněn o 81 českých úředníků. Dále, v prvních dnech svého působení, započala správní komise s rušením některých usnesení bývalé městské rady, jimiž si němečtí radní stačili zajistit různé výhody, které jim měly zaručit nejen snadnější odchod, ale také pohodlný důchod. I přesto, že správní komise zachovala v platnosti staré kancelářské předpisy, tak ty služební pragmatiky, které nebyly v souladu s jazykovou rovnoprávností a prospěchem města, rušila. Týkalo se to především předpisů pro učitele a úředníky.⁶

Správa města pod dočasným vedením správní komise v podstatě odpovídala směrnicím městského statutu z roku 1866 s ohledem na provedené změny a úpravy. Již krátce po zahájení své činnosti si komise vytvořila poradní orgány. Jednalo se o tzv. odbory, které byly rozděleny do třech oblastí podle svého zaměření; I. odbor – odbor pro věci technické, II. odbor – odbor pro věci školské a kulturní, III. odbor – odbor pro věci právní a finanční. Ačkoliv se správní komise v počátcích svého působení musela vypořádat s mnoha problémy, ať už to byly otázky finanční, zásobování, či pobyt vojska ve městě, za svůj hlavní cíl stále považovalo počestění Olomouce, a to prostřednictvím spojení města s okolními obcemi. Tyto snahy o spojení však probíhaly již před válkou, kdy si německé vedení města uvědomovalo, že se Olomouc v rámci malého katastrálního území již nemá možnost rozvíjet. Jak je nyní patrné ke sloučení však nedošlo. Sice není znám přesný důvod, ale zřejmě bylo ve hře několik různých faktorů, které znemožnily připojení obcí. Z dobových záznamů lze vyvodit, že jednotlivé obce v okolí Olomouce spolu v podstatě vůbec nekomunikovaly, anebo si v dalším

5 ZAO-SOKA OL., Prezidiální spisy 1829-1920, inv. č. 317, kart. 30, protokoly z jednání správní komise; STRH-MO, sv. VI., in: SOKA OL, s. 84.

6 SPÁČIL, V. - TICHÁK, M.: V čele města Olomouce. s. 20–21; ZAO – SOKA OL., fond AMO, ČERMÁK, M.: Inventář Okresního archivu v Olomouci, Registratura 1920–1940, Olomouc, 1975, s. 2–3.

případě konkurovaly. Proto také neměly zájem se nijak slučovat a přijít tak zároveň o svou suverenitu. Obdobná situace se odehrávala i v době popřevratové, kdy vyvstala myšlenka zřídit Velkou Olomouc, tentokrát českou.

Proces slučování obcí se setkal s určitými obtížemi hned ze samého počátku jednání, kdy dle tehdejšího platného zákona bylo zapotřebí k sjednocení obcí jejich souhlasu a navíc ještě zvláštního zemského zákona. Bylo však jasné, že německé obce tento souhlas nedají. Řešení tohoto problému se ujal tehdy ještě fungující okresní národní výbor, který vyzval obecní zastupitelstva německých obcí, aby se vzdala v tomto ohledu svých nároků a především funkcí. U některých obcí k tomu došlo ihned, u jiných s menšími průtahy a rozpaky, ale nakonec také. Jejich míst se poté ujali čeští občané jako vládní komisaři se správními komisemi, kde ze dvou třetin byli Češi a z jedné třetiny Němci, čímž byl souhlas obcí o jejich spojení v podstatě zajištěn.⁷ Dne 8. prosince roku 1918 podal vládní komisař města Olomouce návrh, v němž zdůrazňuje nutnost zabezpečení rozvoje města, a to jak po stránce hospodářské, tak i kulturní, jinými slovy potřebu připojení předměstských obcí a měst k Olomouci. Hned dalšího dne se správní komise usnesla začít jednat postupně se všemi obcemi, u nichž se počítalo s připojením k Olomouci. Jako první byly osloveny Hodolany a do konce prosince i zbylé obce. Dne 27. prosince t. r. se následně konala první porada k tématu slučování obcí svolaná vládním komisařem města Olomouce, jíž se účastnili i zástupci všech 13 předměstských obcí. Příští schůze se poté konala 25. února roku 1919, tentokrát za předsednictví náměstka vládního komisaře dr. Vladimíra Rozsypala, na níž byly opětovně zdůrazňovány výhody spjaté s připojením obcí k městu. Proklamovány byly především benefity spojené s bezpečností, stavebním rozvojem nebo také s kulturní dostupností. Schůze se dále usnesla, že jako podklady pro jednání mají být vypracovány jednotlivé tematické referáty; 1. referát politický (dr. V. Rozsypal), 2. referát finanční (fin. rada K. Wagner), 3. školský a osvětový referát (tajemník A. Kubis), 4. poštovní referát (J. Rybka), 5. referát silniční (L. Fajt), 6. referát komunikační, elektrický, plynovodu a vodovodu (A. Kalabis), 7. referát stavební (staveb. rada S. Kraus) a 8. referát úřednický (A. Němeček). Konání této porady bylo nakonec natolik úspěšné, že nejen že nebylo námitek proti sloučení, ale dokonce byl vysloven požadavek, aby byla věc provedena co nejdříve. Jednotlivé obce poté měly buď zasílat potřebné dokumenty, nebo vyslat své zástupce na olomouckou radnici, aby byla věc projednána. Řada obcí tuto možnost také využila ke kladení různých podmínek a žádostí za to, že souhlasila s připojením. Z pravidla se však jednalo o záležitosti stavebního charakteru, jako bylo zajištění cest a chodníku, zavedení kanalizace, avšak také žádost o zastoupení v městské obecní radě. O průběhu slučovacích jednání také musely být pravidelně podávány zprávy vládě, která na základě novely zákona ze dne 7. února 1919 č. 76/1919 Sb. rozhodovala na přechodnou dobu o procesu slučování obcí. Na přelomu roku 1918 a 1919 se nakonec všechny navrhované obce a města kladně vyjádřily k připojení. Dne 19. 12. 1918 zaslalo svůj souhlas převážně české město Hodolany, 28. 12. Neředín a Český Povel, 6. 1. 1919 pak Hejčín, k němuž se hned 12. 1. přidal Nový Svět, 30. 1. poté Lazce, dne 14. 2. své souhlasy zaslaly obce Bělidla, Černovír (s Klášterním Hradiskem),

7 Ačkoliv si Olomouc našla cestu, jak se dosavadnímu zákonu vyhnout, nakonec se Národní shromáždění usneslo na novele zákona č. 76/1919 Sb., na jejímž základě mohla vláda provádět spojení obcí bez jejich souhlasu, bylo-li to z veřejných důvodů nutné.

Chválkovice a Nové Sady, 27. 2. se přidalo také převážně německé město Nová Ulice a nakonec dne 2. 3. i obec Řepčín. Po obdržení souhlasů od všech navrhovaných obcí nabraly události rychlého spádu. Již 5. dubna roku 1919 byl připraven vládní návrh a dva dny na to došlo k jeho projednání, schválení a předání Národnímu shromáždění, jež vládní návrh přijalo jako zákon č. 214/1919 Sb. „o sloučení sousedních obcí s Olomoucem“ ze dne 16. dubna 1919. Tato zpráva byla okamžitě zaslána do Olomouce a hned následující den ji komisař R. Fischer prezentoval správní komisi. K faktickému spojení všech 13 obcí s Olomoucí došlo 1. července 1919.⁸

Vytvořením Velké Olomouce se tak změnilo i dosavadní „heslo“ propagované v dobách, kdy vedení města měli v rukou Němci. Kdysi často opakovaná věta „*Olomouc sice malá, ale německá!*“ se během jednání o spojení jednotlivých obcí přetvořila na „*Velký Olomouc bude, a musí býti český!*“

První poválečné volby do obecního zastupitelstva v roce 1919

Na jaře roku 1919 došlo k vyhlášení prvních demokratických voleb v samostatném Československém státě, což bylo velkou událostí nejen pro Olomouc, ale pro celý nový samostatný stát. Výjimečnost nových voleb spočívala především v naprosto odlišném způsobu hlasování, kdy oproti volbám za Rakouska-Uherska, se volilo na základě kandidátních listin jednotlivých politických stran a poprvé se voleb mohly účastnit také ženy.

První poválečné komunální volby znamenaly konkrétně pro Olomouc konec éry městské správní komise ve vedení města. Vedoucí činitelé města se původně pokoušeli žádat o odklad voleb v souvislosti se slučováním obcí a upevnění správy ve městě, ale žádost u ministra vnitra Antonína Švehly byla nakonec zamítnuta. Olomoucká politická sféra tedy musela okamžitě přikročit k předvolební propagandě a přípravám na červnové volby. Ačkoliv byly přípravy voleb a s nimi spojené agitace pro olomoucké politické strany hektické, české politické strany se začlenily do nově se utvářejícího systému mnohem snáze než strany německé, které stále vyčkávaly a doufaly v uznání svých provincií a následnému přičlenění k německému Rakousku. Ačkoliv nebyly jejich výchozí podmínky nikterak příznivé, utvořily Němci několik politických stran, které i přesto, že neměly příliš pevnou strukturu, se voleb stihly zúčastnit. První demokratické volby znamenaly také velkou šanci pro stále utlačované židovské obyvatelstvo, které za dob monarchie bylo často nuceno popírat svou národnost. Vznik Československé republiky jim však umožnil se voleb nejen účastnit, nýbrž si i vytvářet vlastní politické strany, čehož olomoučtí Židé také využili. Stejně jako v jiných obcích si i v Olomouci vytvořili Židé jednotnou kandidátku a celkově se začali distancovat jak od českého tak německého obyvatelstva. Postupně si utvořili vlastní komunitu a byli tudíž považováni za další nezávislou národnost ve městě.

Z hlediska předvolebních kampaní jednotlivých kandidujících stran byly agitace propagovány především na stránkách olomouckých novin, v podobě letáků a plakátů, ale také veřejnými projevy, které z velké části směřovaly k ženám, jako k nové a vel-

8 ZAO – SOKA Ol., fond AMO, Prezidiální spisy 1829–1920, inv. č. 330, kart. 31, Vytvoření Velké Olomouce. Koncept přípisu, adresovaného ministerstvu vnitra v Praze 26. 3. 1919, o připravovaném sloučení okolních obcí s Olomoucí; FISCHER, R.: *Vytvoření Velkého Olomouce*. Olomouc: R. Fischer (nákl. vlast.), 1932. s. 3–11.

mi početné složce voličstva. Některé ze stran, jako například Národní demokracie, Sociální demokraté, či Lidová strana, dokonce zformovaly vlastní ženské sekce, jejichž úkolem bylo cíleně oslovovat ženy prostřednictvím sloupků a článků v ženských časopisech, kdy hlavním přesvědčovací argumentem byla zpravidla u všech stran ochrana rodinných hodnot a zabezpečení.⁹

Kandidující české politické strany v Olomouci

První komunální volby v republice byly nakonec v Olomouci vyhlášeny na 15. června roku 1919 a přihlásilo se do nich celkem šest politických stran českých, tři německé a se společnou kandidátkou dvě strany židovské. Z českých politických stran předložily své kandidátky strany Československá národní demokracie, Československá sociálně demokratická strana, Československá strana lidová, Československá strana socialistická, Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská a strana agrární.¹⁰

Obecně lze říci, že nejvýhodnější výchozí pozice pro zvolení v komunálních volbách měly ty strany, které se podílely při převratu, nebo strany, jejich členové se podíleli na provizorní správě města, tudíž byli členy správní komise. Mezi takové strany patřila Československá národní demokracie a Československá sociální demokracie.

Československá národní demokracie v Olomouci, před rokem 1919 Česká státoprávní demokracie, byla podporována obzvláště ze stran českých finančníků a průmyslníků a nemalou propagaci jí zajišťoval také politický olomoucký deník *Pozor*. Národní demokracie se jako jedna z mála politických stran v Olomouci těšila také váženému respektu i od ostatních politických rivalů. Toto uznání si zaslouhovala převážně díky členství význačného olomouckého právníka a vládního komisaře JUDr. Richarda Fischera, jenž byl v Olomouci dlouhá léta váženou osobou. Prestiž olomouckým národním demokratům také mimo jiné zajišťovali jejich členové profesor Ing. František Rompart a tajemník Národní jednoty Adolf Kubis, kteří se významným způsobem podíleli na převzetí správy města v době převratu.¹¹

Československá sociální demokracie byla v Olomouci populární převážně u dělnických vrstev v okrajových předměstích nyní již Velké Olomouce. Velké zastání měli sociální demokraté převážně ve čtvrtích Černovír, Hodolany, Pavlovičky nebo Řepčín. Olomoucké sociální demokraty vedli Felix Šťastný, Emanuel Vojnar a levicový Hynek Havlíček. Nejvýznamnější osobností strany byl však nově příchozí člen JUDr. Karel Mareš, budoucí starosta města Olomouce, který před vznikem republiky působil v Masarykově realistické straně. Podobně jako ostatní politické strany i sociální demokracie publikovala vlastní deník, *Nový den*, na jehož stránkách propagovala zpravidla své politické názory k získání nových voličů.¹²

9 ZAO – SOKA Ol, M6-76, Politické strany, hnutí a organizace - místní a závodní, Národně demokratická strana Olomouc – nezajem olomouckých žen o volby, nezpracováno.

10 BARTOŠ, J. - TRAPL, M.: *Dějiny Moravy*. s. 222-223; Statistická ročenka hlavního města Olomouce 1919-1923, sv. VII., Olomouc 1938, In: SOKA Olomouc, Kniha, sign, XII-i/3-6, s.15.

11 TICHÁK, M.: *Vzpomínky*. s. 27; ZAO – SOKA Ol, M6-76, Politické strany, hnutí a organizace - místní a závodní, Národně demokratická strana Olomouc – členství (nezpracováno).

12 BARTOŠ, J. - TRAPL, M.: *Dějiny Moravy*. s. 222-223; Statistická ročenka hlavního města Olomouce 1919-1923, sv. VII., Olomouc 1938, In: SOKA Olomouc, Kniha, sign, XII-i/3-6, s.15.

K dalším kandidujícím stranám patřila i Československá strana lidová, jež vznikla spojením katolických moravských stran, Katolické národní strany na Moravě a Moravsko-slezské křesťansko-sociální strany, v lednu roku 1919. ČSL se zaměřovala zvláště na více věřící obyvatelstvo na venkově, a ačkoliv nebyla stranou příliš populární u ostatních politiků, získala velkou podporu od olomouckých poslanců, jako byl například prelát Antonín Cyril Stojan nebo advokát Mořic Urban. Často se také stávalo, že některými z odpůrců byli členové ČSL označováni jako klerikálové. V popředí strany stál předseda moravského zemského výkonného výboru a současně předseda parlamentního klubu celé ČSL Jan Šrámek. K neopomenutelným členům ČSL také patřil František Světlík, jenž se velice aktivně zapojoval do činnosti strany, a především do propagace, kdy se sám stal vydavatelem deníku strany ČSL, *Našinec*.¹³

Z počátku méně početnou, ale také kandidující stranou byla v roce 1919 Československá strana socialistická, bývalá strana Národně sociální, k jejímuž vzniku došlo především díky podnětům z řad učitelstva a úřednictva, jež se zároveň staly její hlavní cílovou skupinou. V Olomouci byl hlavním zástupcem strany Evžen Esterčák.¹⁴

Mezi další kandidující strany se řadily také Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská a v poválečných poměrech významná strana agrární. Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská byla založena ještě před rokem 1918 prezidentem obchodní komory Rudolfem Mlčochem. Zprvu se jednalo o méně početnou stranu, ale vzhledem k některým jejím významným členům, jako byl například předseda obchodního grémia František Šimek nebo jednatel obchodní živnostenské komory Josef Sláma, začal její vliv narůstat. Popularita strany se také zvedla v souvislosti s vydáváním vlastních novin, *Československého deníku*, který byl natolik oblíbený, že si strana mohla dovolit založit i vlastní nakladatelství. Agrární strana, od roku 1919 Republikánská strana Československého venkova byla, jak je již z názvu patrné, orientována zvláště na venkovské obyvatelstvo, tudíž byla i smířena s faktem, že je svým zaměřením ve městě příliš limitována. V Olomouci se podařilo agrární straně prosadit hlavně díky přednímu olomouckému novináři Kuneši Sonntagovi, pod jehož vedením vycházely stranické *Selské listy*.¹⁵

Německé politické strany v Olomouci

Jak je již výše uvedeno, politické podmínky pro německé obyvatelstvo nebyly v prvních volbách příliš příznivé, ale i přesto dokázali Němci vytvořit několik stran, které zkoušely kandidovat v prvních poválečných obecních volbách.

V Olomouci se pokusily vytvořit jednotnou kandidátku německé nacionalistické občanské strany, které se k prvním volbám sdružily v jednu stranu, Deutsche soziale Volkspartei, v jejímž čele stál v Olomouci právník Oskar Theimer. Tato strana podporována především německými olomouckými deníky jako *Mährisches Tagblatt* nebo *Deutsche Zeitung* začala postupně nabývat na jistém vlivu a i vzhledem k dané situaci spojené s neustálým utužováním národního cítění, byla tato německá strana mezi voliči i olomouckými politiky respektována. Do prvních voleb postavili ještě svoji

13 STRHMO, sv. VII., In: SOKA Ol, s. 16.

14 BARTOŠ, J. - TRAPL, M.: *Dějiny Moravy*. s. 224.

15 Tamtéž. s. 224-225.

kandidátku také Němečtí křesťanští sociálové a Německá sociální demokracie, v jejímž čele se v Olomouci zásadně angažoval Alfred Kraus. Tato strana měla své hlavní organizační středisko ve Šternberku, ale několik organizačních pozic si vytvořila také v Olomouci. K vlastní propagaci, jako i jiné politické strany, vydávala Německá sociální demokracie vlastní list *Volkswacht*.¹⁶

Německé strany založily svoji volební kampaň především na kritice vytvoření Velké Olomouce, jíž se rozsáhle věnoval především nacionálně zaměřený německý deník *Mährisches Tagblatt*. Na svých stránkách se opakovaně pozastavuje především nad chátrajícím olomouckým němectvím a často poukazuje na bezradnost a neschopnost organizace na místech, kde byl „nastolen“ český režim: „*Všude panuje ochromení, zděšení a bezradnost, což zvláště tam je patrné, kde český režim převzal správu bývalých německých besitzstandů.*“ Neopomíná však na výtky i směrem k bývalému německému vedení města, kdy svoji kritiku obrací hlavně k tehdejší radniční správě, jíž odsuzuje za naprostou neschopnost, desorientaci a sobeckost, v rámci níž kolem sebe sdružovali pouze hlouček vyvolených a o širší německou veřejnost se příliš nestarali. Jisté výhrady neopomněl deník směřovat také k Židům, které obvinil v podstatě ze zrady a z náhlého zřeknutí se němectví.¹⁷

Po volbách se němečtí olomoučtí politici dokázali rychle zmobilizovat a v průběhu let 1919 až 1920 se začaly formovat v dalších německých stranách. Jednou z nově vzniklých stran byla i často diskutovaná národní německá strana Deutsche Nationalpartei (DNP), která vznikla na místo Československem zakázané strany Deutschesböhmisches Volkspartei. V Olomouci však tato strana nikdy nekandidovala samostatně, ale vždy v připojení k jiným stranám. K hlavním představitelům DNP v Olomouci patřil lékař Alois Karschulin, pedagog Eduard Wyličil, zdravotník Adolf Kofrányii, dále pak Moritz Fritscher a především advokát Fritz Czermak, který se v následujících letech zapíše do dějin města jako vládní komisař dosazený NSDAP. Mezi další zřetelně nacionální německé strany se v Olomouci prosadila strana Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpaertei (DNSAP), která již ve svých počátcích začala výrazně sympatizovat a později i spolupracovat s nacistickou stranou NSDAP v Německu a převzala i svastiku za svůj znak. Olomouc se nakonec stala krajským sídlem DNSAP a k hlavním olomouckým reprezentantům této strany patřil redaktor Leo Wanczura, Raimund Olbricht, úředník Johann Anders a především pedagog Josef Gross.¹⁸

K dalším německým stranám, jež se v Olomouci začaly realizovat, patřila také strana opírající se o římskokatolickou církev, Deutsche christlichsoziale Volkspartei (DCV), kterou v Olomouci zastupovali zvláště profesor Alois Böhnisch, obchodník Johann Ettl nebo Johann Foltin. Ačkoliv její většina byla umírněná a ochotna spolupracovat s českými politiky, měla také své radikální křídlo, které se však v Olomouci zásadně neprojevovalo. Podobně jako česká agrární strana, tak i její německá verze Bund der Landwirte (BdL) oslovující zvláště venkovské obyvatelstvo, nezaznamenávala při-

16 ZAO – SOKa Ol., fond AMO, Prezidiální spisy 1829-1920, inv. č. 4, sign. i/2, kart. 5, německé politické strany v Olomouci – seznamy německých činitelů v Olomouci.

17 GROAK, J.: *Deutsche soziale Volkspartei*. Mährisches Tagblatt Olmütz. 17. 3. 1919, roč. 41, č. 63, s. 1-3.; *Zoufalý nářek nad olomouckým němectvím.*; Pozor: politický a hospodářský časopis. orgán hospodářské jednoty olomoucké. Olomouc. Hospodářská jednota olomoucká. 27. 2. 1919, roč. XXVI, č. 56, s. 3.

18 ZAO – SOKa Ol., fond AMO, Prezidiální spisy 1829-1920, inv. č. 4, kart. 5, německé politické strany v Ol.

mo v Olomouci velké úspěchy, ale za to nabývala na vlivu v přilehlých částech Olomouce. K jejím předním členům v Olomouci patřil německý poslanec Alois Bauer ze Slavonína a Raimund Spurny z Neředína.¹⁹

Ačkoliv se některé z německých stran opravdu pokoušely navázat spolupráci a začlenit se do nových českých poměrů, mnozí čeští Olomoučané se, vzhledem k nedávné minulosti a utužovanému nacionalismu na obou stranách, nedokázali smířit s faktem existence německého podílu na správě města. Na druhé straně se německé obyvatelstvo v Olomouci dlouhou dobu nedokázalo vyrovnat s novým českým režimem. Během prvních poválečných let stále znovu vyvstávala česko-německá otázka, která se stala denní součástí olomouckého života. I olomoucký tisk stále poukazoval na národnostní rozbroje ve městě, a často také vyzýval obyvatelstvo k umírnění, a to především směrem k nacionalisticky smýšlejícím Němcům. Na stránkách politických deníků se tak pravidelně objevovaly zprávy o potřebě vytvořit mezi Čechy a Němci společný *modus vivendi*.²⁰

Výsledky obecních voleb v roce 1919

Po sloučení staré Olomouce s přilehlými předměstskými obcemi se současně zvýšil i počet oprávněných voličů, kdy z celkového počtu 26 165 zákonných voličů, z toho 10 977 mužů a 15 188 žen, se prvních poválečných obecních voleb dne 15. 6. 1919 účastnilo 90 % olomouckého obyvatelstva. Na základě počtu obyvatel Olomouce byl také stanoven počet členů městského zastupitelstva na 60, v němž byla zahrnuta i dvacetičlenná obecní rada a starosta. K obsazení jednoho křesla v obecním zastupitelstvu bylo zapotřebí získat minimálně 383 souhlasných hlasů.²¹

Výsledky obecních voleb nakonec znamenaly vítězství pro Československou sociální demokracii, kdy se levicová nálada v Olomouci projevila natolik, že se straně podařilo získat až 27,7 % z celkového počtu odevzdaných hlasů. Lze však říci, že obecně všechny kandidující české strany dosáhly ve volbách úspěchu, jelikož celkově obdržely 63 %, tedy 14 711 hlasů, z celkového možného počtu odevzdaných hlasů (viz tab. č. 3), zatímco Němci a Židé získali dohromady 37 %, to znamená 8 622 hlasů. (viz tab. č. 4)²² Ačkoliv německé strany nezvítězily většinou, jako tomu bylo zpravidla zvykem v dobách monarchie, jistého úspěchu se jim podařilo docílit. Německá sociální demokracie se totiž umístila hned na druhém místě za Československou sociální demokracii a to s celkem 17,5 % hlasů, čímž se jim podařilo získat celých 10 mandátů v obecním zastupitelstvu. Ostatní německé občanské strany sice příliš hlasů neobdržely, ale i přesto se celkový počet dosažených hlasů pro německé strany vyšplhal na počet dvaceti dvou mandátů, což popuzovalo ostatní české, převážně nacionalistické, strany.²³

Celkově tedy se dá říci, že úspěch z prvních poválečných obecních voleb mohly

19 ZAO – SOKA OL, fond AMO, Prezidiální spisy 1829–1920, inv. č. 4, kart. 5, německé politické strany v Ol.; BARTOŠ, J. - TRAPL, M.: Dějiny Moravy. s. 223.

20 Otázka česko-německá. Pozor. 4. 7. 1919, roč. XXVI, č. 180, s. 3–4.

21 FISCHER, R.: Šest let práce na olomoucké radnici (1932–1938). Olomouc, 1938, s. 240; TICHÁK, M.: Vzpomínky. s. 27–28.

22 ZAO – SOKA OL, fond AMO, Registratura 1920–1940, inv. č. 7, kart. 12, Volby obecního zastupitelstva v Olomouci - výsledky voleb, záznamy z roku 1919; FISCHER, R.: Šest let práce. s. 240.

23 ZAO – SOKA OL, fond AMO, Registratura 1920–1940, inv. č. 7, kart. 12, vyhláška č. 17. 126 z 17. 6. 1919.

Tabulka č. 3 Výsledky voleb do obecního zastupitelstva v roce 1919

ČESKÉ POLITICKÉ STRANY:	Čsl. sociální demokracie	Čsl. národní demokracie	Čsl. strana lidová	Čsl. strana socialistická	Čsl. Živnostnicko-obchodnická strana	Agrární strana
POČET HLASŮ						
Olomouc	1149	1629	1027	130	840	13
Hodolany	1376	465	193	128	357	41
Nová Ulice	478	584	193	53	82	10
Bělidla	375	90	37	180	22	2
Pavlovice	119	104	11	14	44	-
Chvalkovice	455	144	139	71	83	93
Černovír	613	63	72	4	156	18
Lazce	145	94	19	9	65	14
Hejčín	600	123	59	33	80	9
Řepčín	440	25	94	60	59	45
Neředín	79	13	18	5	15	24
Povel	42	88	6	45	17	-
Novosady	237	143	20	79	45	1
Nový Svět	197	22	4	1	8	-
CELKOVÝ POČET HLASŮ						
	6305	3659	1896	812	1759	280
ZÍSKANÝ POČET MANDÁTŮ						
	17	10	5	2	4	-

Tabulka č. 4 Výsledky voleb do obecního zastupitelstva v roce 1919

NĚMECKÉ POLITICKÉ STRANY:	POČET HLASŮ	POČET MANDÁTŮ
Něm. Sociální demokracie	3921	10
Občanské německé strany	2974	8
Německá křesťanská strana	1037	2
Židé	690	2
CELKOVÝ POČET HLASŮ:	8622	22

slavit strany české, ale zároveň, i přes veškerá očekávání, se do obecního zastupitelstva dostal i velký počet olomouckých Němců. K dalším překvapením patřilo bezesporu i vítězství sociální demokracie, jelikož prvotní odhady předpokládaly většinu hlasů pro národní demokraty; a to především kvůli jejímu hlavnímu představiteli, vládnímu komisaři Richardu Fischerovi, který se jak je již výše zmiňováno, velice aktivně angažoval jak během převratu v Olomouci, tak v prozatímní správě města. Z výsledků voleb v jednotlivých městských částech Velké Olomouce je však patrné, že si národní demokracie, potažmo R. Fischer, zachoval náklonnost pouze ve starobylé Olomouci, ostatní městské části se pak klonily převážně k vítězné sociální demokracii.

Záhy po volbách bylo vytvořeno nové obecní zastupitelstvo. Oproti někdejšímu, zpravidla stále identickému obsazení zastupitelstva, nyní nejen že vzrostl počet jeho členů, ale také většina byla české národnosti. Poprvé se také v zastupitelstvu objevují ženy a především díky novému způsobu voleb, složení zastupitelstva už nebylo pod-

Tabulka č. 5

SLOŽENÍ OBECNÍHO ZASTUPITELSTVA V LETECH 1919-1923		
VOJNAR Emanuel	Prokurista	Čsl. sociální demokracie
NĚMEČEK Adolf	Tajemník	Čsl. sociální demokracie
JUDr. MAREŠ Karel	soudní rada	Čsl. sociální demokracie
LÓN Jan	Typograf	Čsl. sociální demokracie
NOVÁK Jan	Účetní	Čsl. sociální demokracie
PROCHÁZKA Rajmund	odborný učitel	Čsl. sociální demokracie
JOKLOVÁ Emilie	Kuchařka	Čsl. sociální demokracie
HAVLÍČEK Hynek	zřízenec dráhy	Čsl. sociální demokracie
FUCHS Jan	finanční komisař	Čsl. sociální demokracie
LANG Josef	průvodčí vlaku	Čsl. sociální demokracie
OTAVA Filip	Zedník	Čsl. sociální demokracie
Ing. HUDEC Vladimír	Technik	Čsl. sociální demokracie
MIKULA Gabriel	Typograf	Čsl. sociální demokracie
POHLÍDAL Stanislav	Lektor	Čsl. sociální demokracie
ČEPL Čeněk	Obuvník	Čsl. sociální demokracie
HEIM Hugo	Obchodník	Čsl. sociální demokracie
PRCHAL František	železniční zřízenec	Čsl. sociální demokracie
JUDr. FISCHER Richard	Advokát	Čsl. národní demokracie
POHL Karel	Úředník	Čsl. národní demokracie
RACLAVSKÝ Jan	Obchodník	Čsl. národní demokracie
HŘIVNOVÁ Božena	choť profesora	Čsl. národní demokracie
MUDr. PŘIKRYL Josef	Lékař	Čsl. národní demokracie
Ing. KALABIS Antonín	zemský stavební rada	Čsl. národní demokracie
JUDr. SMRČKA František	advokát	Čsl. národní demokracie
BARÁČEK Miloslav	bankovní úředník	Čsl. národní demokracie
POLÁŠEK Anděloslav	soudní úředník	Čsl. národní demokracie
Ing. ROMPART František	profesor	Čsl. národní demokracie
JUDr. PROCHÁZKA Adolf	viceprezident krajského soudu	Čsl. strana lidová
PIŠEK Jan	obuvník	Čsl. strana lidová
VLČEK Antonín	vrchní soudní rada	Čsl. strana lidová
DOLANSKÝ František	soukromý úředník	Čsl. strana lidová
ŠIMON Jakub	poštovní úředník	Čsl. strana lidová
MLČOCH Rudolf	redaktor	Čsl. živnostnicko-obchodnická strana
KUNC Alois	majitel hotelu Žerotín	Čsl. živnostnicko-obchodnická strana
SLÁMA Josef	majitel domu	Čsl. živnostnicko-obchodnická strana
ŠIDELKA Alois	malířský mistr	Čsl. živnostnicko-obchodnická strana
POLÁŠEK Vilém	učitel	Čsl. strana socialistická
Ing. MARŠÍK Karel	technický kontrolor	Čsl. strana socialistická
Dr. KRAUS Alfred	zubní lékař	Něm. Sociální demokracie
GRÜN Julius	soudní úředník	Něm. Sociální demokracie
PODIBRAT Anton	dělník	Něm. Sociální demokracie
KRAUS Franz	obuvník	Něm. Sociální demokracie
STONNER Marie A.	vychovatelka	Něm. Sociální demokracie
JILKA Josef	sekretář	Něm. Sociální demokracie
Dr. POLÁK Anton	profesor	Něm. Sociální demokracie
WOLF Eduard	truhlář	Něm. Sociální demokracie
FORDEY Englbert	stavební úředník	Něm. Sociální demokracie
BURGET Franz	majitel domu	Něm. Sociální demokracie
HOLLAUS Robert	obchodník	Občanské německé strany
FRITSCHER Mauritius	úředník zemského soudu	Občanské německé strany
JUDr. HOCHWALD Max	advokát	Občanské německé strany
KLEIN Ludwig	malířský mistr	Občanské německé strany
TALLASCHEK Rudolf	profesor	Občanské německé strany
GEGENBAUER Ferdinand	montér	Občanské německé strany
NERAD Franz	majitel domu	Občanské německé strany
KARGER Hans	bankovní úředník	Občanské německé strany
Dr. SCHNIZEL Josef	kapitulní kanovník	Německá křesťanská strana
KLEMENT Adolf	zednický mistr	Německá křesťanská strana
SCHULHOF Rudolf	továrník	Židé
HUBER Oskar	soukromý úředník	Židé

míněno příbuzenskými vazbami či výší majetku. (viz tab. č. 5)²⁴ Nově zformované zastupitelstvo muselo okamžitě připravit podmínky pro volbu nového starosty města Olomouce. Na své první schůzi, kterou řídil Dr. Karel Drbal, správce okresního hejtmanství, nově přejmenovaného na okresní správu politickou, se dne 3. července roku 1919 k zvolení nového starosty města spojili českoslovenští demokraté s československými socialisty, někteří ze zástupců židovských stran a živnostníci. Dr. K. Drbal poté vyzval jednotlivé členy zastupitelstva, aby volili osobu nejodpovědnější k funkci starosty města. Poté museli všichni členové složit slib věrnosti jak v českém, tak německém jazyce. Následně předal Dr. Drbal předsednictví nejstaršímu členu zastupitelstva, J. Šimonovi, a mohlo být přistoupeno k volbě samotné. Nakonec byl počtem 23 hlasů z 24 možných získaných zvolen olomouckým starostou soudní rada JUDr. Karel Mareš, který funkci přijal a zároveň slíbil věrnost a nestrannost.²⁵

Prvním starostovým náměstkem, jenž byl zvolen z řad německých členů zastupitelstva, byl MUDr. Alfred Kubis s celkovým počtem 15 hlasů. Jeho funkce však byla podmíněna nutností naučit se česky. Tato situace nastala především kvůli kritice R. Fischera směrem k A. Kubisovi, které se ještě dlouho věnoval i místní olomoucký tisk. Druhého náměstka starosty pak volily strany národní demokracie a strany lidové, které určily na tento post Ing. Františka Romparta. Zastoupení v obecní radě pak získali po šesti mandátech sociální demokraté, pět mandátů obdržela národní demokracie a lidové strany, šest mandátů utrhly sdružené strany německé a o zbývajících třech mandátech rozhodl los, kdy jeden mandát připadl československé sociální demokracii, další spojeným stranám židovským a poslední mandát nakonec získali socialisté. Celkové složení obecní rady tedy zastupovali s počtem 13 mandátů čeští představitelé zastupitelstva, němečtí získali šest a Židé jeden mandát. Obecní rada vystupovala nejen jako orgán výkonný, nýbrž měla i přenesenou pravomoc, a současně zaujímal pozici politického úřadu první stolice, jenž byl podřízen brněnskému zemskému úřadu. (viz. tab. č. 6)²⁶

Zvolením nového starosty města tak definitivně skončilo působení správní komise, kdy při slavnostním aktu složil Richard Fischer svoji funkci vládního komisaře a „předal“ správu města prvnímu českému starostovi Karlu Marešovi.

První český starosta JUDr. Karel Mareš

Karel Mareš jako první český starosta byl zároveň prvním starostou, jehož zvolení muselo být potvrzeno ministerstvem vnitra. Tento fakt také značně ztížil schválení jeho zvolení. Potvrzení o souhlasu se nakonec protáhlo až do 28. srpna 1919 z důvodů ztráty schvalovacích dokumentů. Oficiálně tedy převzal K. Mareš svůj úřad až 6. září t. r.

První český starosta se narodil 28. ledna roku 1878 v Hostivicích. Svá studia zahájil na gymnáziu v Berouně a po maturitě v roce 1891 úspěšně absolvoval právnickou fakultu v Praze. Svou praxi započal v Novém Městě na Moravě jako adjunkt u okresního soudu, poté nějakou dobu působil v Přerově a v roce 1910 byl přeložen do Olo-

24 ZAO – SOKA OL, fond AMO, Registratura 1920-1940, inv. č. 7, kart. 12, vyhláška č. 17. 126 z 17. 6. 1919.

25 STRHMO, sv. VII., In: SOKA OL, s. 18–19.

26 Tamtéž, s. 144; SPÁČIL, V. - TICHÁK, M.: *V čele města Olomouce*. s. 23.

Tabulka č. 6

MĚSTSKÁ RADA V LETECH 1919–1923		
MAREŠ Karel	starosta	Čsl. soc. dem.
KUBIS Alfred	I. náměstek starosty	Něm. sociální demokracie
ROMAPART František	II. náměstek starosty	Čsl. nár. dem.
VOJNAR Emanuel	prokurista	Čsl. soc. dem.
LÓN Jan	typograf	Čsl. soc. dem.
PROCHÁZKA Raimund	odborný učitel	Čsl. soc. dem.
FUCHS Jan	finanční komisař	Čsl. soc. dem.
HUDEC Vladimír	technik	Čsl. soc. dem.
FISCHER Richard	advokát	Čsl. soc. dem.
SMRČKA František	advokát	Čsl. soc. dem.
PROCHÁZKA Adolf	viceprezident krajského soudu	Čsl. strana lidová
DOLANSKÝ František	soukromý úředník	Čsl. strana lidová
KUNC Alois	majitel hotelu Žerotín	Čsl. živnostnicko-obchodnická strana
POLÁŠEK Vilém	učitel	Čsl. strana socialistická
PODIBRAT Antonín	dělník	Něm. sociální demokracie
HOLLAUS Robert	obchodník	Obč. strana něm.
FRITSCHER Mořic	úředník zemského soudu	Obč. strana něm.
HOCHWALD Max	advokát	Obč. strana něm.
SCHNIZEL Josef	kapitulní kanovník	Německá křesťanská strana
HUBER Oskar	soukromý továrník	Židé

mouce jako soudce Krajského soudu v Olomouci. Již v dobách převratu se angažoval ve správní komisi po boku vládního komisaře Richarda Fischera, který ho ustanovil dokonce i svým prvním náměstkem.

Sociální demokracie si vybrala K. Mareše na svou kandidátku především díky jeho organizačním schopnostem, vzdělanosti a zkušenostem. Sociální demokraté dobře věděli, jak nevděčná bude situace pro „poválečného“ prvního starostu, a tudíž byl K. Mareš, vzhledem ke své pracovitosti a důslednosti, nejlepším možným kandidátem.

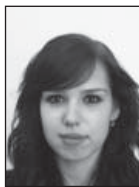
Doba, v níž měl nový starosta prokázat své schopnosti, byla značně nevděčná. Lidé neměli, kde bydlet, stále byl nedostatek potravin a práce, kdysi bohaté městské podniky byly nadále zrušeny a docházelo k anarchiím i násilnostem. České obyvatelstvo se proto k českému starostovi obracelo v naději a očekávání. Důsledky první světové války nezasáhly však jen obyvatelstvo, ale logicky také městský majetek. Radnice se tedy musela nejprve vypořádat s vlastní finanční situací, již bylo zapotřebí alespoň nějakým způsobem stabilizovat, aby mohla začít řešit problémy města. K. Mareš tak musel čelit nejen tristní hospodářské situaci, ale také kritice, především z řad olomouckých Němců a také socialistů. I přes veškerá úskalí a nepříznivé podmínky se podařilo K. Marešovi dostat Olomouc z nejhoršího. Za jeho působení v křesle olomouckého starosty docílil reorganizace obecní agendy v souvislosti s vytvořením Velké Olomouce, dokázal také zmírnit zásobovací problémy natolik, že v roce 1922 již mohl být zrušen přídělový systém a s ním městský zásobovací úřad, na náklady

radnice nechal vystavět 315 nových bytů a díky němu vzniklo také několik nových škol.²⁷

Navzdory všemu však společnost stále hledala „viníky“, kterým by přiřkla špatnou situaci ve městě, a K. Mareš byl ideálním kandidátem. Možná také proto podal dne 8. ledna roku 1923 demisi. Ta ale nebyla přijata a on tak musel dokončit své působení v úřadě. Svému nástupci ovšem předal město s vyrovnanými financemi, v němž byla zajištěna práce, bydlení i školství. V roce 1923 nakonec znovu kandidoval na post starosty, ale tentokrát již neuspěl. Až do roku 1924 setrval ve funkci člena městské rady a poté odešel do ústraní. Vrátil se ke svému původnímu povolání soudce a roku 1932 si otevřel vlastní advokátní kancelář na dnešní Tř. Svobody č. 28. Zemřel ve věku 80 let dne 2. června roku 1952 v Olomouci.²⁸

Pokračování

Bc. Kristýna Bařinová absolventka studia archivnictví na Ústavu pomocných věd historických a archivnictví Filosofické fakulty Masarykovy university v roce 2013.

Návrh nové liturgické úpravy pro kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově (autor: Karel Rechlík)

27 STRHMO, sv. VII., In: SOKA OL, s. 19; SPÁČIL, V. - TICHÁK, M.: *V čele města Olomouce*. s. 50–51; TICHÁK, M.: *Vzpomínky*. s. 27–31.

28 SPÁČIL, V. - TICHÁK, M.: *V čele města Olomouc*. s. 51.

CTIRAD VÁCLAV POSPÍŠIL: ZÁPOLENÍ O NADĚJI A LIDSKOU DŮSTOJNOST

Česká katolická teologie 1850–1950 a výzvy
přírodních věd v širším světovém kontextu

1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého 2014, 284 s.,
ISBN 978-80-244-3855-9.

VELENA MAZUCHOVÁ

Na dosud neprobádané pole vstupuje monografie profesora katedry systematické teologie Ctirada V. Pospíšila, který se v ní zaměřil na zmapování postojů českých katolických teologů 19. a 20. století k objevům přírodních věd a Darwinově teorii.

Nová publikace s názvem *Zápolení o naději a lidskou důstojnost* a podtitulem *Česká katolická teologie 1850–1950 a výzvy přírodních věd v širším světovém kontextu* představuje první českou práci tohoto tematického zaměření i rozsahu. Na základě podrobného studia textů českých katolických teologů autor především vyvrací obecně panující přesvědčení, že se většina z nich stavěla jednoznačně odmítavě k přínosu přírodních věd a zejména k evoluční koncepci vzniku druhů. „*Situace byla ale výrazně odlišná, a jak doufám, kniha prokazuje, jaký byl pravý stav věcí,*“ uvedl Pospíšil.

„*Prehistorie je můj celoživotní koníček, třicet let jsem zvedal kameny, až jsem našel taková krásná škrabadla,*“ prozradil autor. Na obálce monografie je proto jeho vlastní ruka, v níž drží různé prehistorické nástroje. „*Jsou to jen malé stopy velkého tajemství, které z různých stran uchopujeme,*“ dodal Pospíšil

Bez fundamentalismu

Prezentace a interpretace děl českých katolických teologů je v první kapitole věnována problematice astronomie a kosmologie, druhá část je věnována vztahu teologie k darwinismu v oblasti fauny a flóry a třetí vypovídá o tom, jak se teologie daného období vyrovnávala s teorií evolučního způsobu vzniku – stvoření člověka. „*V oblasti astronomie mezi teologií a mezi přírodními vědami neexistuje žádný problém. Žádný teolog tohoto období nečetl Bibli fundamentalisticky a nepředpokládal, že by byla směrodatná i v oblasti přírodních věd. Nikdo z nich neměl například problém přijímat Laplaceovu teorii,*“ přiblížil získané poznatky Pospíšil. Podle výsledků jeho heuristické a interpretační práce byla katolická teologie otevřená také evoluční koncepci vzniku druhů. „*Doložitelné je to zejména na citovaných textech Řehoře z Nyssy, Augustina a Tomáše Akvinského, které umožňovaly vnímat vznik druhů evolučním způsobem – tak, že je Bůh stvořil v průběhu vývoje,*“ popsal Pospíšil. Katolická teologie podle něj nemíní přírodovědcům vnucovat svůj pohled. „*Odmítá ale, že by to byla čirá nahodilost,*“ doplnil Pospíšil.

Evoluce a zásah Stvořitele

Třetí plochu tak podle Pospíšila představuje pouze problematika evolučního vzniku člověka, které je věnována třetí část monografie. „Bylo třeba posoudit nejen texty českých teologů ale zabývat se také dějinami přírodních věd a díly české odborné scény. Jde tedy o velmi komplexní záležitost a rozhodně není pravda, že by se v rovině antropologie kriticky vyjadřovali pouze teologové,“ zdůraznil Pospíšil.

V tehdejší společnosti šlo podle něj o poměrně ožehavé téma a důvody, proč odmítali darwinismus v rámci vzniku lidstva například Masaryk nebo Palacký, byly nabíledni. „Báli se rasismu, který s tím byl implicitně spojován. V této souvislosti jsem pochopil, že nešlo o odpor vůči vědě, ale o zápolení o naději a lidskou důstojnost,“ odkázal k titulu knihy Pospíšil. Kritický postoj katolické teologie k evolučnímu vzniku člověka jsou podle Pospíšila pochopitelné zejména s ohledem na hypotetický charakter Darwinovy teze. Tu učinily pravděpodobnou nálezy, které přinesla paleoantropologie až na počátku dvacátých let 20. století. „V té době se katolická teologie začíná přiklánět k Darwinovu současníkovi Georgi Mivartovi. Podle jeho teze člověk mohl po fyzické stránce vzniknout evolucí, ale rozdíl mezi člověkem a zvířetem v duchovní rovině je tak obrovský, že předpokládá nějaký skokový zásah – ze strany Stvořitele,“ popsal Pospíšil.

Kompetence filozofů, teologů a přírodovědců

Heuristická, interpretační a systematicko-teologická rovina nové monografie představuje pro čtenáře souhrn bohatého materiálu, který ocení zejména teologové a odborníci z oblasti historie přírodních věd. „Je to skutečně poctivá rešerše a kdo si ji přečte, může dojít možná i k trochu jiným závěrům, než ke kterým jsem dospěl já,“ nastínil Pospíšil širší přínos publikace. Je v ní podle něj nastíněn i kompetenční problém filozofie, přírodních věd a teologie. „Měli bychom dbát na to, aby teologové nemluvili přírodovědcům do toho, co jim náleží, a přírodovědci by se měli věnovat přírodovědě a nepřekračovat pole světonázorové diskuse. Mohou do něj samozřejmě vstoupit, ale měli by tak učinit jako filozofové, nikoli přírodovědci,“ míní Pospíšil.

STANISLAV BALÍK, JIŘÍ HANUŠ: LETNICE DVACÁTÉHO STOLETÍ Druhý vatikánský koncil a české země

1. vyd., Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2012, 279 s., ISBN 978-80-7325-268-7.

PAVEL KOPEČEK

Společná monografie Stanislava Balíka a Jiřího Hanuše vznikla za podpory a ve spolupráci s Pavlem Hradílkem a Karlem Rechlíkem, kteří publikaci věnovanou tématu recepce Druhého vatikánského koncilu v českém prostředí, výrazně obohatili svými příspěvky. Dnes, téměř padesát let od koncilu, se spolu s autory můžeme ptát, jak kon-

cílních myšlenky ovlivnily českou společnost v druhé polovině 20. století. Odpověď na tuto otázku hledá i zmíněná publikace, která je založená jednak na archivním výzkumu, ale i na vzpomínkách pamětníků. Kniha se zaměřuje na koncilní změny v českém prostředí a fundovaně analyzuje zásahy státní moci do života církve, které se v té době projevovaly jak při sestavování delegací, které se zúčastnily koncilních zasedání, tak i v pokoncilní liturgické reformě. Státní zástupci byli nejen přítomni na jednání liturgické komise, ale i pečlivě sledovali práci této komise; veskeré architektonické a umělecké zásahy prováděné v českých kostelech po II. vatikánském koncilu musely být státními orgány schváleny, se všemi požadovanými náležitostmi.

Autoři vycházejí z přesvědčení, že „koncil není pouze tématem pro církevní dějepisce, ale i pro historiky, kteří se věnují politickým, sociálním a kulturním dějinám.“ Druhý vatikánský koncil je také historickým tématem v širším kontextu a návaznosti na další skutečnosti, s nimiž se střetával a na něž reagoval. Snahou autorů tedy bylo do tohoto kontextu evropského i československého zasadit historicko-politickou reflexi „Letnic dvacátého století“. Rozbor vztahu socialistického státu k náboženskému a společenskému významu koncilu je přínosný k pochopení církevní i společenské situace druhé poloviny dvacátého století v ČSSR. Tato analýza společenského a církevního vývoje se soustředí převážně na léta politického a kulturního uvolnění „Pražského jara“, kde se objevuje snaha o interpretaci koncilu a s ní související podněty, jež měly u nás výstupy v liturgické reformě a v umění. V českém prostředí se společenské události konce šedesátých let minulého století a koncilní obnova spojily v jedno a v katolickém prostředí formovaly tzv. „koncilní generaci“, která byla nadšena těmito změnami a nemezila se jen na několik významných reprezentantů církve. Kniha je strukturována do šesti kapitol a na 210 stranách textu se postupně odvíjí dokumentaristický pohled do české společnosti šedesátých let, kterou zasáhly koncilní změny a jak na ně naše společnost i vládnoucí garnitura reagovaly. První kapitola poukazuje na koncilní změny v českém prostředí a dokumentuje jak koncil, přes zlomkovitost informací, které prošly „berlínskou zdí“, ovlivňoval život jednotlivců i společnosti. Druhá kapitola pracuje s historickými prameny a popisuje účast Čechů i Slováků na koncilu, zajímavé jsou pasáže popisující, jak tehdejší vládní garnitura vstupovala do těchto ryze církevních záležitostí. V tomto duchu se také odvíjí třetí kapitola a poukazuje na možnosti implementace koncilních požadavků v naší situaci, kdy církev žije v područí státního dozoru. Zajímavá je pozice církve a některých jejích představitelů, kteří volí různé cesty k realizaci rozvoje duchovního a církevního života v ČSSR v duchu koncilních požadavků. Bohužel se autoři příliš soustředí na vztah státu a církve, na kolaboraci a spolupráci některých církevních představitelů s tehdejšími režimem. Ve čtvrté kapitole se prezentuje koncil jako kulturní fenomén, jež zasáhl a částečně ovlivnil český ateistický prostor. Je zajímavé, že recepce koncilu probíhala jak v domácím prostředí, tak i v českém exilu odkud přicházely filozofické a teologické podněty, přičemž v naší zemi se vedle euforie koncil promítl do liturgické reformy a s ní spojené úpravy liturgického prostoru, aby odpovídal obnovené liturgii. Těmto tématům se věnují poslední dvě kapitoly knihy.

Celým textem prostupují nové teze, které byly na koncilu spíše programově a ideově zdůrazňovány, než teologicky promyšleny, jsou to: ekumenismus, aggiornamento, otevřenost, vstřícnost, reforma, pastore, nové přístupy a velké naděje. Takto je

i dnes mnohými vnímán Druhý vatikánský koncil i autory této knihy, čemuž odpovídá i název publikace „Letnice dvacátého století“, přičemž pokoncilní vývoj ukázal, že tato očekávání byla téměř nereálná a „ovocem Ducha sv.“ jsou dnešní diskuze o liturgii a umění, ve kterých se objevuje silící snaha o návrat do předkoncilních forem a „obhajoba koncilních myšlenek“. Kniha bohužel tuto proměnu v církvi i v českém prostředí vůbec nereflektuje, vychází ze vzpomínek „koncilní generace“, která i po téměř padesáti letech od skončení koncilu, nic neztratila z počáteční euforie. Dnešní generace katolíků již koncil a následný vývoj v církvi i společnosti nahlíží jinak a bez euforie, i když pro většinou českou společnost, tento kulturně historický a politický okamžik našich dějin, pojednávající o vztahu církve a státu, je stále aktuální. Přínosem knihy je, že ve světle dobových dokumentů, tuto oblast naší historie popsala a zhodnotila, což asi nejvíce čtenář ocení. Kardinál Dominik Duka to vyjádřil slovy: „Nejvíce mne zaujaly citované historické prameny, dosud zřejmě neznámé, o chování a jednání českých účastníků 2. vatikánského koncilu. S odstupem času a při hodnocení je dobré mít na paměti, v jak náročných a těžkých podmínkách a pod jak velkým tlakem režimu mnozí z nich žili. Kniha se tak stává zajímavým podnětem i reflexí dopadů koncilu do naší církve. Dnešní, často velmi schematické vnímání koncilu je třeba obohacovat právě o svědectví současníků, jak to činí tato práce.“

PETR FIALA: *POLITIKA JAKÁ NEMÁ BÝT*

1. vyd., Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury
2010, 163 s., ISBN 978-80-7325-216-8

JIŘINA ŠTOURAČOVÁ

Předkládaná publikace, jak sděluje autor v úvodu, je založena na esejích, které psal a publikoval v různých časopisech zhruba v letech 2008–2010. Hlavní motivací byla jeho starost o směr, kterým se v posledním období ubírá politická praxe v České republice.

Autor, historik a politolog patří od listopadových dnů 1989 k předním tvůrcům české politologické vědy. Zakládal a vedl několik politologických pracovišť, také na své mateřské universitě v Brně, na níž se stal v roce 2004 rektorem a ve funkci setrval dvě funkční období. Působil na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií na Fakultě sociálních studií na Masarykově universitě v Brně a zde formoval řadu studentů a absolventů. V roce 2013 jako nestraník navržený ODS vstoupil do Nečasovy vlády jako ministr školství. V lednu 2014, po předčasných volbách do poslanecké sněmovny, z nichž ODS vyšla s historicky nejnižším volebním výsledkem, přijal kandidaturu a stal se předsedou ODS.

Profesor Fiala v práci konstatuje, že ve společnosti je jistě mnoho obyvatel, kteří si uvědomují, že s politikou u nás, ale i v evropském měřítku, není všechno v pořádku, nejde jen o běžný nepořádek, který se tu a tam v politice objeví a časem opět napraví. Momentální vývoj spíše ukazuje na to, že přichází zatím třeba malá, ale stále větší, politická selhání, také hlubší proměny demokratického smýšlení a chování politiků, které v konečné fázi mohou ohrozit naši demokracii.

Dlouhodoběji můžeme sledovat a v parlamentních volbách v květnu 2010 se potvrdil trend ztráty důvěry voličů v politickou reprezentaci, v aktéry tradičních politických stran. K volbám se dostavuje malá část voličů málo přesahujících polovinu voličů oprávněných, a tím se dosvědčuje, že velká část našich obyvatel nechápe význam demokratického určování politiky, resignují na svůj podíl na správě země. Právě péče o demokracii je zásadním úkolem nás všech, je třeba se na této péči podílet. Právě touto knihou chce autor přispět k tomu, aby si lidé politiky a politického jednání ve svém okolí všímali, a také do ní aktivně zasahovali.

Knihu autor člení na dvě základní kapitoly. První nazval *Politická každodennost a idea demokracie* a všímá si pádu Topolánkovy vlády v době, kdy ČR předsedala Evropskému společenství. Jako důležité charakteristiky sleduje nestabilitu politické reprezentace opřenu jen o velmi těsný mandát v poslanecké sněmovně. Konstatuje, že k důsledkům této nestability patří snaha o „přetahování“ poslanců do opačného tábora, nečestné praktiky a různé obchody uzavírané poslanci či poslaneckými kluby. Dále autor konstatuje krizi, politickou agónii a vlastně opouštění politiky. V dalších tezích vypovídá, jaká politika nemá být. Nemá být nepřetržitým hlasováním, nemá být rozhodováním všech o všem, nemá být zábavou, nemá být žurnalismem, nemá být obchodem, nemá být kompromisem, nemá být byrokracií, nemá být právem, nemá být účetnictvím a nemá být globální.

Následně hovoří o politických ideálech, které z naší politické scény vymizely. Odvolává se na slova prezidenta Masaryka, která vyslovoval častěji, ale zvláště ve své abdikací řeči dne 14. prosince 1935, kdy doslova říká: „Byl jsem čtyřikrát zvolen prezidentem naší republiky; snad mi to dává legitimaci, abych Vás poprosil a celý národ československý i spoluobčany národností ostatních, abyste při správě státu pamatovali na to, že státy se udržují těmi ideály, z nichž se zrodily. Sám jsem si toho byl vždycky vědom.“ Pojmy demokracie, právo, národ, vlast byly důležitými pilíři utváření Československa, ale v našem životě jsou nám téměř cizí. Přesto je pro dobré fungování státu zapotřebí vracet se k minulosti a mít úctu k vlastním tradicím.

V druhé části knihy se autor věnuje Obraně demokratické politiky. Konstatuje, že se z politického prostoru stává prostor dobře animované show, spolurežirované médií a zaměřené na diváky – občany, v níž jako ryba ve vodě plavou právě politici „společnosti zábavy“ typu prezidenta Sarkozyho, premiéra Berlusconiho, či prezidenta Obamy. Diváci – voliči takovým postavám do jisté míry věří, nejpozději od chvíle, kdy se svět politiky propojil se světem zábavy. To vše omezuje aktivní účast obyvatel v politických stranách, které prodiskutovávají a prosazují konkrétní a věcná témata a tím spoluutváří veřejný prostor. Občan – volič pasivně přijímá onu politickou show.

Obyvatelé se z různých důvodů naučili o některých problémech současné společnosti otevřeně nemluvit, nebo o nich sice mluvit, ale nenazývat věci pravými jmény. Jako bychom se nechtěli nebo nedokázali poučit z vlastní historie. Mnozí z nás byli

ve svém životě svědky jak nacismu, tak i komunismu. Přesto nejsme schopni se s těmito formami „politického náboženství“ vypořádat, kriticky je zhodnotit a zásadně se s nimi rozejít. Západní společnost trpí jakousi neodůvodněnou tolerancí k ideologii komunismu. Zásadní tragédií těchto ideologií je, že chápou člověka jako materiál, jako stavební prvek nové společnosti, jako malou součást celku, kterou je třeba dotvořit, přizpůsobit, opravit, a když to všechno nejde, tak zničit a nahradit jiným dílem. Ve společnosti, která úspěšně neřeší svoje problémy, se vytváří prostor pro ty, kteří nabízejí jednoduchá řešení, zázračné recepty a rychlou naději. Vytváří se prostor pro politická náboženství. I my bychom měli být v současné době velmi ostražití a prohlédnout tyto rodící se tendence již v zárodku.

V další části textu si autor ještě všímá příznaků současného oslabování demokracie a zamýšlí se nad tím, jak se vrátí politika.

Práce je poučená a napsána velmi čtivě. Důsledně rozebírá naši aktuální situaci, rozebírá její příčiny a nabízí jistá východiska pro lepší politiku a společnost. Čtenáři mohou knihu jen a jen doporučit.

Přesto mně při čtení něco v uvažování, hledání příčin a následků, chybělo. Možná do teoretické politologie tato úvaha zcela nepatří, ale nepochybně patří do živé politiky. Domnívám se, že jsme současníky – svědky – možná i aktéry „politiky jaká nemá být“ proto, že z našeho praktického i politického života vyprchalo plnohodnotné žití křesťanských hodnot. Od Velké francouzské revoluce jsme svědky vytlačování křesťanů i křesťanství z veřejného života. Lehkomyslně jsme přijali zásadu, že v křesťanských hodnotách nejvíce vzdělání a formování lidé – kněží, se na politickém životě nemají podílet. A perzekucí obou totalit oslabená křesťanská společenství také váhají, zda je vhodné se podílet na politickém životě. Dnes, i když se ještě některé strany jako křesťanské označují, opravdu váhají, zda se mají ke křesťanství hlásit. Ale nepřijme-li politiku a práci ve veřejném prostoru jako službu bližnímu a Bohu, právě s plnou a vědomou zodpovědností před Bohem, nebudeme hájit pravou hodnotu člověka, těžko se budeme zbavovat takové politiky, jakou politika být nemá.

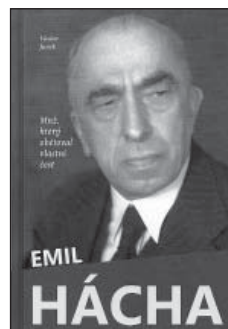
VÁCLAV JUNEK:

EMIL HÁCHA

Muž, který obětoval vlastní čest

1. vyd., Praha: Nakladatelství Petrklíč 2013, 261 s.,
ISBN 978-80-7229-368-1

JIŘINA ŠTOURAČOVÁ

Na pozadí historického vývoje sklonku 19. a v první polovině 20. století přibližuje autor život Emila Háchy a jeho rodiny. Čtenář se seznámí se životopisnými daty Dr. Háchy od narození v Trhových Svinech 30. července 1872, přes gymnaziální studia v Českých Budějovicích, studium práv na Karlově universitě v Praze ukončené

promocí v roce 1895. Přes koncipientní službu v advokátní kanceláři JUDr. Josefa Sobičky, kde věnoval pozornost agendě nejvyššího kléru a správy církevních statků, přes administrativu u Zemského výboru Království českého, přichází k Nejvyššímu správnímu soudu nejdříve do Vídně v roce 1916 a následně spoluvytváří československý nejvyšší správní soud. Následně se spolupodílí na tvorbě tzv. definitivní ústavy ČSR vydané v únoru 1920. Jeho profesní život je spojen i nadále také s Alma Mater – právnickou fakultou University Karlovy, kde se v roce 1920 habilituje, částečně pedagogicky působí a je jmenován členem Disciplinární komise pro profesory a studenty. Jeho profesní právní život přesahuje i do světa vědy a umění (členem České učené společnosti a České akademie věd a umění). V rodinném kruhu s manželkou Marií, dcerou Miladou a následně zetěm Dr. Zdeňkem Rádlem probíhá život Dr. Háchy poklidně a požehnaně.

Řadu změn ale přináší druhá polovina 30. let. V roce 1937 se rozvádí dcera Milada. V únoru 1938 umírá manželka Marie a v závěru roku se Dr. Hácha chystá na odchod do pense. Tento plán mu ale hatí politický vývoj Československa a celé střední Evropy. Mnichovský diktát 29. září 1938 ukrájí Československé republice pohraniční území a následně odchází prezident Beneš do zahraničí. Dr. Hácha, který se celou dobu věnoval především Nejvyššímu správnímu soudu, je v roce 1938 také vtahován do politického dění. Nejdříve je v červnu 1938 jmenován do čela právní expertní komise pro jednání o aktuálních otázkách s Konrádem Henleinem. 21. září ve veřejné promluvě vyzývá Dr. Hácha prezidenta Beneše, aby jednal s Hitlerem, aby odcestoval do Berlína a pokusil se přímo vyjasnit vzájemné vztahy obou států a problematiku německého obyvatelstva v ČSR.

Po mnichovském diktátu odstupuje z funkce ministra zahraničních věcí Dr. Kamil Krofta (4. 10.) a následující den do emigrace odlétá Dr. Eduard Beneš. Československo se ocitá bez hlavy státu. Politická reprezentace hledá řešení, jak toto uprázdněné místo – otevřenou ránu státu – zacelit. Padala nejrůznější jména, ale nakonec je tuto nelehkou roli ochoten na sebe vzít Dr. Hácha, jako službu těžce zkoušenému národu. 30. listopadu se schází v Rudolfinu parlament, aby provedl prezidentskou volbu. Při volbě jsou přítomni i diplomaté v čele s apoštolským nunciem. Z 312 odevzdaných hlasů členů parlamentu je 272 odevzdáno pro Dr. Emila Háchu, který následně přijíždí z budovy Nejvyššího správního soudu v Dejvicích, aby složil prezidentský slib. Následující den probíhá ve Svatovítské katedrále slavnostní mše svatá, uctívání ostatků patrona země svatého Václava a slavnostní *Te Deum laudamus*. Požehnaní vyprošuje novému státnímu prezidentovi nejen shromážděný národ v katedrále zastoupený pražským arcibiskupem kardinálem Karlem Kašparem, připojují se i další lidé ve svých domovech, stejně jako na dálku prostřednictvím čteného apoštolského požehnaní i papež Pius X.

Krátké období, v němž se republika vyrovnává se ztrátou pohraničí, je vystřídáno mnohem delším obdobím podmanění celého státu Hitlerovým nacistickým Němcem, kdy je vcelku nemožné vykonávat byť jen náznak vlastní československé politiky. Hácha ve snaze pokusit se získat přesné informace o příštích krocích Hitlera přímo od samotného německého kancléře odjíždí 15. března 1939 kolem 11 hodiny do Berlína, aby se zde dozvěděl, že temné zvěsti v republice šířené, jsou skutečností, zabor zbytku Čech a Moravy je naplánován, vojensky připraven a formální Háchův podpis má jen

ještě na nějaký čas ukonejšit evropské politiky. Hácha se na další období průběhu války stává zajatcem svého úřadu, mocenské politiky nacistického Německa. Snaží se udržovat kontakt s exilovým prezidentem a vládou, hájit jméno své země. Když je po atentátu na říšského protektora Heidricha nacisty donucen v projevu k národu odsoudit atentát, obrací se dosud relativně příznivý vztah exilového prezidenta Beneše k Háchovi a tento vztah vrcholí 19. května 1945, kdy Beneš podpisuje nad Háchou ortel.

Navzdory tomu, že nemoc a nacistický nátlak zcela podlomily fyzické i duševní zdraví Dr. Háchy a on žije od počátku roku 1943 mimo politické dění, mimo Pražský hrad, odsunut do Lán, je zde na základě zatykače již „nového“ ministerstva vnitra 13. května 1945 zatčen a převezen do vězeňské nemocnice na Pankráci, kde 27. června umírá. Pohřeb probíhá 30. června v 7.00 hodin ráno na Vyšehradském hřbitově v naprostém utajení. Účastnit se smí jen dcera Milada a její bývalý manžel. Veškerý majetek rodiny Dr. Emila Háchy je zkonfiskován, dceře Miladě není ponecháno k dalšímu životu nic.

Kniha přináší řadu historických fakt a souvislostí z krátkého, ale velmi bolestného období okupace českého státu nacistickým Německem. Autor charakterizuje různé aktéry dění, zamýšlí se nad vznikem samostatného Československého státu, který zba-ven ochrany velkého soustátí Habsburků je v podstatě vydán napospas agresivnímu nacistickému Německu. Krátce se také autor zamýšlí nad rolí aktérů Masaryka, Beneše a řady dalších politických činitelů.

Je velmi potřebné vést diskusi a zamýšlet se nad tímto obdobím našich dějin o to spíše, že se o tomto období dosud nemohlo svobodně psát, bádát, vést diskusi a hodnotit. A k uzdravení národní paměti je takový proces nezbytný. A v tomto smyslu plní předkládaná kniha svůj úkol.

JAKUB DEML V ZRCADLE SVÉ KORESPONDENCE

LUKÁŠ PRŮŠA

43. ročník sborníku Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze **KOMU světit tento list?**, nese podtitul **Korespondence Jakuba Demla do roku 1918**. Práci vydal PNP v roce 2011 pod redakčním vedením Jarmily Schreiberové a Daniely Iwashity. Sborník je rozčleněn do čtyř částí. První část, teoretická, přináší studie Daniely Iwashity, Ivy Mrázkové a Šárky Kořínkové, které jsou editorkami Demlovy korespondence, kterou vydává nakladatelství Dauphin. Druhá část obsahuje „zprávy o připravovaných edicích korespondence Jakuba Demla“, třetí část tvoří edice vybraných korespondencí Jakuba Demla z let 1903–1918. Čtvrtou částí jsou zprávy Literárního archivu.

Studie D. Iwashity je uveřejněna pod názvem **Dílo v druhé osobě. Korespondence v rukopisech a knihách Jakuba Demla do roku 1918**. Autorka tvrdí, že impulsem

Demlova díla je „oslovení druhého“, „dílo je řečí k druhému“. Ve svém textu podává zprávu o mnohých rukopisných korespondencích Jakuba Demla, které nebyly doposud publikovány a jsou uloženy v archivech. Tyto rukopisné epistolografie konfrontuje s dopisy v Demlově knižním díle. Autorova korespondence není dodnes literárními historiky a editory dostatečně prozkoumána a vydána v úplnosti, od 30. let 20. století vyšly pouze dílčí edice. Literární historička zavádí pojem „druhé neznámé dílo“, kterým má na mysli rukopisnou korespondenci Jakuba Demla. Některé odeslané dopisy se zachovaly v autorově vlastní pozůstalosti a někdy i v autorských opisech. Iwashita také konstatuje, že české literární historii chybí také souhrnné pojednání o korespondenci J. Demla, protože neexistuje žádná instituce, která by všechny listy soustředila na jedno místo, uspořádala je a zpřístupnila badatelské veřejnosti. Nejvíce dopisů Jakuba Demla začalo vznikat před rokem 1918, kdy se pisatel neustále stěhoval. Adresáti Demlových listů byli zejména jeho čtenáři, někdy se tito lidé stávali rovněž skrytými adresáty knih, např. Matěj Fencel, Vladimír Evermod Balcárek. Zlom v korespondenci Jakuba Demla nastal v roce 1918, kdy umírá Eliška Wiesenbergerová, Demlova mecenáška. Osobnost této ženy vstoupila také do umělcových děl, např. do **Šlěpějí**, **Rosničky** či **Miriam** a současně byla adresátkou jeho dopisů. V epistolografii do roku 1918 vysledovala Iwashita některé časové předěly, které souvisejí s Demlovým životem a s vydavatelskou historií jeho děl. Kolem roku 1904 se hlavním adresátem Demlových listů stal Otokar Březina. Korespondenci se symbolistním básníkem vydal Jakub Deml „jako literárněhistorický dokument“. K dalším adresátům patřil malíř a sochař František Bílek, jehož dílem se Deml zabýval mnoho let, napsal několik bílkovských studií a knihu **Slovo k Otčenáši Františka Bílka**. Živý korespondenční styk udržoval v tomto období také s Karlem Dostálem-Lutinovem, vydavatelem Nového života, do něhož také J. Deml přispíval. K největšímu tajemství Demlovy epistolografie patří korespondence s předčasně zemřelým knězem, spolužákem z bohosloví, s P. Josefem Polákem, jenž také vstoupil do Demlova díla. V letech 1904–1911, kdy Jakub Deml pobýval v Babicích, Martínkově, Třešti, Bystrci, navázal pisatel korespondenci s Josefem Florianem. Vedle Floriana to byli také kněží Josef Ševčík, Matěj Fencel a Vladimír Evermod Balcárek. V dopisech se snaží Deml distribuovat Florianovy staroříšské tisky a Bílkovo dílo, které ve Staré Říši vydával. Díky tomuto vydavatelství navázal J. Deml korespondenci s výtvarníky, překladateli, mecenáši a přáteli Studia. Básník a kněz se současně dostal do konfliktu s brněnskou konzistoří, které mimo jiné vadila Demlova činnost ve Florianově vydavatelství. V období let 1911–1918 vstoupili do Demlova života noví adresáti. V letech 1912–1913 probíhala intenzivní a krátká korespondence s Josefem Váchalem a byla obnovena spolupráce s Josefem Richardem Markem. Premonstrát a archivář V. E. Balcárek se v letech 1912 a 1913 stal Demlovým důvěrníkem a duchovní oporou. Od roku 1912 se soukromý list Jakuba Demla stal součástí jeho knih-deníků, např. **Rosnička**, **Domů**, **Pro budoucí poutníky a poutnice**. Daniela Iwashita poznamenává: „Deml v dopisech sice stále oslovuje spolupracovníky nebo mecenáše (jako spisovatel, překladatel a vydavatel) a stále mluví k duším (jako kněz a básník), ale také mnohem naléhavěji či deníkověji vypovídá o své osobní situaci, v níž už vystupuje pouze sám za sebe, a veškerou důvěru vkládá v pochopení a účast druhých“. Od roku 1912 vstoupila do života Jakuba Demla E. Wiesenbergerová, o které informuje zejména ve svých dopisech Balcárka. V období let 1912–1913 navázal J. Deml

epistolární vztah s Marií Tischlitzovou. V této korespondenci se mj. objevují vzkazy E. Wiesenbergerové, jež byla přítelkyní adresátky. Některé dopisy zaslané M. Tischlitzové zařadil autor do knihy **Pro budoucí poutníky a poutnice**. Básnické dopisy v těchto letech psal Deml také manželům Neumannovým, Františku Xaveru Šaldovi, Růženě Svobodové a Marii Kalašové. V roce 1917 se rovněž rozvíjela obsáhlá korespondence s architektem Čenkem Vořechem. Nedílnou součástí Demlova epistolárního odkazu jsou jeho dopisy rodinným příslušníkům.

Studie **Jak jste blízký mému slovu, mému stylu, mému vidění. Dialog Jakuba Demla s výtvarnými umělci a s výtvarným uměním** je z pera Ivy Mrázkové. Editorka pracovala s Demlovými dopisy uloženými v osobním fondu Jakuba Demla v Literárním archivu PNP v Praze a objevila v nich několik listů výtvarných umělců – malířů, sochařů, grafiků, fotografů a architektů. Patří k nim např. vzájemná korespondence se sochařem Františkem Bílkem, korespondence s architektem Čenkem Vořechem a malířkou Marií Vořechovou. K rozsáhlým souborům rovněž patří dopisy grafikovi a překladateli Josefu Richardu Markovi. V různých fondech LA PNP objevila Iva Mrázková vzájemnou korespondenci s malířkou Zdenkou Branerovou a s grafiky Janem Konůpkem a Svatoplukem Klírem. Ve fondu Jakub Deml je dále uložena pouze přijatá korespondence od Karla Svolinského, Břetislava Štorma, Zdenky Vorlové-Vlčkové, Františka Koblihy, Bohuslava Reynka, fotografa tasovské krajiny Ondřeje Knolla, dále Josefa Kapinuse, architekta Demlovy vily v Tasově Bohuslava Fuchse, Karla Dyrnyka, Václava Živce, Slavoboje Tusara, malíře Otty Stritzka a grafika P. Arnošta Hrabala. Jednostranná Demlova korespondence je také s Marynou Svobodovou-Alšovou, dcerou Mikoláše Alše, a s Marií Jeneweinovou, vdovou po malíři Felixi Jeneweinovi. Vcelku byla vydána korespondence s malířem a grafikem Ferdišem Dušou. Úryvky z další epistolografie vyšly ve výběrech **Píšu to při světle nočním** (1998) a **Zakázané světlo** (1999). Demlova korespondence s Josefem Váchalem z let 1912–1913 je uložena v soukromém archivu kunsthistoričky Marcely Mrázové. Ta ji vydala v knize **Milý a dobrý hochu – Milovaný, důstojný pane!** (2005). Mnozí výtvarníci se stali ilustrátory knih Jakuba Demla, jak tvrdí I. Mrázková. František Bílek ilustroval práce **Notantur Lumina, První světla, Pro budoucí poutníky a poutnice, Miriam, Moji přátelé** z roku 1917, **Sokolská čítanka, Sestrám a Česno**. Jan Konůpek knihy **Život svatě Dymny, panny a mučednice; Solitudo, Štědrý den, Princezna, Cesta k jihu**, druhé německé vydání knihy **Písně vojína šilence a Verše české**, manželé Vořechovi se podíleli na vydávání **Šlápějí, VI. svazek Šlápějí** ilustroval Ferdiš Duša. Josef Váchal vyzdobil knihy **Hrad smrti, Rosnička** a překlad „z vidění Anny Kateřiny Emmerichové“ **Hora proroků**. Josef Richard Marek se podepsal pod knihou **Domů**, pod **Tancem smrti** a pod **XXVI. svazkem Šlápějí**. O Františku Bílkovi, Felixi Jeneweinovi, Janu Konůpkovi a Marii Vořechové napsal Jakub Deml také výtvarněkritické studie. O Demlově malířském vidění přejímá Iva Mrázková názor Vladimíra Binara (Demlova studie František Bílek jako umělec z roku 1901): „Už zde vystupuje do popředí charakteristický rys Demlových kritických prací – spojovat výklad příslušného umělce či básníka s reflexí svého vidění podstaty a smyslu umění, a v neposlední řadě jsou mu jeho kritické projevy prostředkem ke skrytým náčrtům vlastního autopořetru“. Podle I. Mrázkové bylo „výtvarné vidění v samých základech Demlova stylu“.

Nebezpečné individuum, od kterého lidská společnost měla by být osvoboze-

na...**Pražský pobyt Jakuba Demla v letech 1912–1913** je studie Šárky Kořínkové. Autorka na základě dosud nezveřejněných listů i nově objevených archivních dokumentů přibližuje pobyt J. Demla v pražské arcidiecézi v období let 1912–1913 s přesahy do období předchozího a následujícího, „příčiny jeho odchodu z Moravy a návratu na ni a rovněž to, jakým způsobem básníka – jeho život a tvorbu – onen rok strávený v Čechách ovlivnil“. Klíčovým rokem podle Š. Kořínkové se stal rok 1911, kdy brněnská konzistoř definitivně zakázala činnost Florianova Studia. Jakub Deml odešel do Babic k faráři Ševčíkovi. Roku 1911 umírá Josef Ševčík, Deml opustil babickou faru, krátce žil v Jaroměřicích, v Třebíči a v Šebkovicích. Vydání deníkové knihy **Rosnička** (1912) a okolnosti s tím spojené byly hlavní příčinou Demlova odchodu do Prahy. Šárka Kořínková připomíná: „*Je otázkou, zda konzistoři více vadilo vydání neschválené knihy, její obsah – tedy to, že Deml zveřejněním listů konzistoře překročil určitou hranici a ukázal vnitřní fungování církevní byrokracie, anebo odezva v tisku, které se knize dostalo a z níž příkaz také ironicky cituje*“. Pobyt Jakuba Demla v Praze byl pro jeho nadřícené přijatelnější než na venkově – chtěli zmírnit dopad jeho literární činnosti na věřící. V Praze se seznámil s Františkem Xaverem Šaldou, Růženu Svobodovou, Richardem Weinerem a Rudolfem Medkem, obnovil své přátelství s Františkem Bílkem. Jakub Deml pravidelně sloužil mše svaté ve Vršovcích a dostalo se mu tvůrčí svobody, po které tolik toužil. Vlastním nákladem vydal **Hrad smrti, Domů a Moje přátele**. Z Prahy navazuje Deml epistolární kontakty s Eliškou Wiesenbergerovou a některé dopisy uveřejnil v knize **Pro budoucí poutníky a poutnice**, která se dostala do ruky manželovi E. Wiesenbergerové a ten vztah DEML – WIESENBERGEROVÁ radikálně ukončil. Deml dopltil na to, že Wiesenbergerová patřila k bohaté rodině s dobrou pověstí. Karel Wiesenberger si na Demla stěžoval u církevních hodnostářů a podal na něj i žalobu u světského soudu. Vadilo mu, že Jakub Deml coby kněz svým jednáním i vlastním vydáváním knih „kazí obraz církve v očích věřících, zpochybňoval i jeho mravní profil domněnkami o vztazích s různými ženami“. Roku 1913 opustil Jakub Deml Prahu a odstěhoval se ke své sestře Františce Kryštofové do Jinošova, kde strávil celé období 1. světové války. Období let 1912–1913 mělo značný vliv na Demlovu literární tvorbu. Zejména Eliška Wiesenbergerová vstoupila do knih Jakuba Demla, zejména do literárního deníku **Pro budoucí poutníky a poutnice**, do **Tance smrti a Miriam**. Šárka Kořínková svou studii uzavírá konstatováním: „...*rozhodující představitelé církve Demla izolovali od veřejného kněžského působení, naopak rozhodující reprezentanti tehdejšího písemnictví ho přijali a uznali jako básníka. Navenek se tedy z kněze a básníka stal básník a kněz – v opačném pořadí. Pražské události však nic nezměnily na tom, že Jakub Deml sám sebe stále vnímal jako kněze a básníka, že pro něj kněžství a básnictví měly jeden smysl – jak to můžeme sledovat v Demlově díle i v dalších desetiletích*“.

Druhá část demlovského sborníku přináší zprávy o připravovaných edicích korespondence Jakuba Demla do roku 1918. Některé epistolární soubory již byly vydány v nakladatelství Dauphin, zejména Demlovy dopisy Josefu Ševčíkovi, Matěji Fenclovi a oboustranná korespondence Jakuba Demla a Františka Bílka. Zprávy ve sborníku se týkají korespondence J. Demla s rodinou, dále jsou čtenáři informováni o Demlových dopisech Karlu Dostálu-Lutinovovi, o vzájemné korespondenci s Františkem Bílkem, Josefem Florianem, Sigismundem Ludvíkem Bouškou, Vladimírem Evermodem Balčarkem, Antonií Svobodovou, s Jaromírem Doležalem Pojezdným a s manželí Voře-

chovými. Nelze opomenout také informace o korespondenci Jakuba Demla s Josefem Polákem a jeho bratrem Františkem Polákem. Dále s Vilémem Bitnarem a Josefem Richardem Markem.

Třetí část sborníku obsahuje již konkrétní edice vybraných Demlových korespondencí z období let 1903–1918. Jako celek je tento soubor listů publikován vůbec poprvé. S výjimkou dopisu Jakuba Demla Otokaru Březinovi, který zpracoval Petr Holman, připravili jednotlivé edice studenti vybraného demlovského semináře, který byl zaměřen na přípravu edic korespondencí J. Demla pod vedením Daniely Iwashity. Po neznámém Demlově dopisu O. Březinovi je zde otištěn list prvnímu představenému v církevní správě – knězi Aloisi Hlavinkovi do Kučerova. Další soubory dopisů vznikaly v době Demlovy spolupráce se Studiem Josefa Floriana, jsou to zejména listy přátelům i mecenášům Studia – Leopoldě Tenorové, Alfonsi Sauerovi a Jindřichu Skopalovi. Z období po roce 1911 pochází nejvíce dopisů, jež jsou zařazeny do sborníku Komu svěřiti tento list? Jedná se o listy Marii Tischlitzové, Stanislavu Kostku Neumannovi, Boženě Hodačové-Neumannové, Růženě Svobodové, Františku Xaveru Šaldovi, Richardu Weinerovi, Marii Majerové a Bohumíru Šmeralovi.

Sborník **Komu svěřiti tento list? Korespondence Jakuba Demla do roku 1918** můžeme doporučit nejen zájemcům o životní osudy a dílo Jakuba Demla a o českou a světovou katolickou literaturu, ale i všem literárním historikům, pedagogům a posluchačům bohemistických kateder.

VLADIMÍR BINAR: ČIN A SLOVO. KNIHA O JAKUBU DEMLOVI

Demlovský soubor textů z pera Vladimíra Binar

1. vyd., Praha: Triáda 2010, 513 s., ISBN 9788087256121.

LUKÁŠ PRŮŠA

Motto: *Miluji tento svůj kraj, poněvadž s ním jdu na Golgotu: všichni budeme ukřižováni, i tato lípa, i tento žulový balvan, i tato pupava se svou olejovitou mačinkou, i toto modré nebe, i tato má studánka, i můj pes. Ale já miluji tento kraj, poněvadž vstane z mrtvých a vstoupí na nebesa. On ustavičně vstává z mrtvých a ustavičně vstupuje na nebesa a ustavičně krvácí na kříži. Kameny jeho budou volati a z úst nemluvnátek přijme chválu svou.*

Jakub Deml

Osobnost Jakuba Demla (1878–1961), básníka, prozaika, překladatele, kněze, publicisty a vydavatele knih je i na počátku 21. století mnohostranně inspirující. Dílo katolického autora mohlo oficiální cestou vycházet pouze do konce 40. let 20. století, v 50.–80. letech byl Jakub Deml zakázaným spisovatelem, i když v 60. letech, v době uvolnění, vyšly alespoň výběry z autorovy tvorby – **Rodný kraj**

(1967), **Miriam a jiné práce** (1969), **Tasov** (1971). Po roce 1989 začala být Demlova díla a jeho korespondence vydávána v oficiálních nakladatelstvích. Musíme si uvědomit, že do dnešní doby nebyly vydány Demlovy sebrané spisy. Sám autor po nich toužil. V roce 1948 je začal vydávat Timotheus Vodička. S nástupem 50. let se již tento záměr nepodařilo realizovat, vyšel pouze 1. svazek pod názvem **Mohyla** (1948). Ludvík Kundera se snažil vydat výbor z Demlových Šlépějí. Dílo J. Demla uspořádali a vydali Bedřich Fučík, Vladimír Binar a Mojmír Trávníček na přelomu 70. a 80. let 20. století v samizdatové edici VBF, není ale kompletní. Literární historik V. Binar použil pro označení Demlova literárního odkazu pojem „*neznámé arcidílo*“, které platí stále v tom smyslu, že texty Jakuba Demla nejsou vydané v podobě tištěného souvislého díla, jaké měl kněz a spisovatel asi na mysli. V roce 2012 přišel se svou koncepcí Demlových sebraných spisů M. C. Putna a rozvrhl je do třinácti svazků. První svazek, **Prvotiny (1902–1910)**, vyšel letos v nakladatelství Academia. Dlužno také poznamenat, že zájemci o životní osudy a dílo J. Demla mají k dispozici také demlovské monografie z pera: Jana Bartoše **Znáte Jakuba Demla?** (1932), Stanislava Vodičky **Jakub Deml v Tasově** (1991, 2001), Jiřího Oliče **Čtení o Jakubu Demlovi** (1993) a z dílny největšího znalce Demlova díla, Vladimíra Binara, jehož demlovské studie vyšly pod názvem **Čin a slovo. Kniha o Jakubu Demlovi** (2010). Práci vydalo pražské nakladatelství Triáda s fotografickým doprovodem Jana Jakuba Zahradníčka.

Jednotlivé demlovské texty vznikaly v období let 1968–2008. Práci autor poprvé publikoval v samizdatové edici Rukopisy VBF v roce 1978. Vydání z roku 2010 je revidované a podstatně doplněné. Kniha obsahuje různé texty, např. rozsáhlejší monografickou studii, články, přednášky, doslovy, studie, komentáře, ediční návrhy, „průvodce životopisným a místopisným labyrintem Demlova života a jeho vydavatelskou činností“ i interview věnovaná vydávání Demlova díla. Dlužno poznamenat, že Vladimír Binar společně s Milošem Dvořákem vydal roku 1971 výbor z Demlovy tvorby pod názvem **Tasov**.

Klíčovým textem Binarovy knihy je jeho diplomová práce z roku 1968 (**Jakub Deml – vymezení vývoje osobnosti a díla**). Autor vychází ze své vstupní premisy, týkající se Demlova díla, které se pro mnohé čtenáře může na první pohled jevit chaotické a tvarově komplikované. Snaží se nalézt to, „*odkud pramení překvapivé a odporující si peripetie jeho uměleckého i životního vývoje, a pokusit se je vysvětlit*“. Binar se dívá na dílo Jakuba Demla jako na celek. Připomíná počáteční vlivy Březinovy poezie, vlivy Františka Bílka, zejména pak působení katolické víry na Demlovu literární činnost. Klíčovou osobností, která ovlivnila život a tvorbu Jakuba Demla, byl staroříšský vydavatel knih Josef Florian. Díky němu poznává kněz a básník knihy francouzského radikálního katolického spisovatele Léona Bloye, „apologeta Chudých“, jak ho Deml pojmenoval. Florian radí Demlovi, jaká díla světové umělecké literatury, filozofie a teologie má překládat, zejména pak díla církevních Otců, středověkých mystiků a světců. Z J. Demla se stává horlivý vyznavač zjevení Panny Marie na La Salettě. Vladimír Binar se zastavuje u klíčových motivů Demlovy tvorby – jsou to zejména návraty do dětství v rodném Tasově s postavou zbožné, ochranné matky a osobou nemocné sestry Matylky. Tyto dvě ženské postavy jsou pro celé Demlovo literární dílo příznačné, stávají se leitmotivy jeho tvorby, protože „*co*

jsme viděli jako děti, jest jediným našim majetkem pro celý život“. Vedle dětství, idey dobra, Boha, klade Jakub Deml ve svých textech smrt, zánik. Binar dále připomíná, že se umělec kvůli své literární činnosti dostává do konfliktu se svými církevními nadřízenými, zejména s brněnskou konzistoří. Autor knihy sleduje ve své nejrozsáhlejší demlovské studii chronologicky vývoj díla Jakuba Demla a jeho životní osudy do konce 40. let 20. století. Z 10. let jsou vzpomenuata díla **Hrad smrti**, **Tanec smrti**, ovlivněná světovou expresionistickou literaturou, i texty plné lásky, harmonie a smíření v knihách **Moji přátelé** a **Miriam**. Vedle těchto děl publikoval Deml v tomto desetiletí práce deníkového charakteru – **Domů**, **Rosnička**, **Pro budoucí poutníky a poutnice** a **Šlépěje**, jež byly vydávány do roku 1941. Básník a kněz věnoval také pozornost překladům děl katolické literatury – **Cestyž sv. Hildegardy**; **Slavík svatého Bonaventury**; **Život svaté Dympny, panny a mučednice**; **Hora proroků** Anny Kateřiny Emmerichové. Demlův vztah k Elišce Wiesenbergerové se odrazil v **Tanci smrti**, v **Miriam** a ve **Šlépějích**.

Binar se zastavuje u klíčových motivů Demlova díla. Pro celou jeho literární tvorbu je charakteristický motiv smrti. Smrt je přítomna již v prvních pracích – **Hrad smrti**, **Tanec smrti**. J. Deml byl svědkem smrti nejen svých rodičů, ale také mnoha svých sourozenců a přátel, odtud pramení představa „neodbytné přítomnosti smrti ve světě“. K dalším důležitým motivům patří motiv lásky. Autor, lyrický subjekt, prožívá lásku nejen k přírodě, ke květinám, ke všemu Božímu stvoření, k rodné Vysočině, ale také k jedinci – k matce, ke své sestře a ke kolektivu. Láska u Jakuba Demla je spjata s pokorou. V Demlových textech vidíme vzájemné prostupování reality a snu, „*u mne není žádného rozdílu mezi skutečností a snem*“, napsal sám umělec. Tak se Deml pro Binara stává dědicem tradic českého literárního baroka.

Ve 20. letech 20. století se dílo Jakuba Demla proměňuje. Kněz a básník se usadil v Tasově, který až do konce svého života téměř neopustil – *Tasov je pro Demla střed vesmíru i střed srdce*. Vydavatelem knih a pomocníkem v tasovském domě se v těchto letech stala Pavla Kytlicová, autorka románové kroniky **Rodiče a děti**. Deml proniká do tajemství svého rodu, v dílech nalézá své duchovní kořeny u předků, proniká k „mýtu duše“. Na základě asociace podává obraz *tzv. communia sanctorum*, společenství všech živých, mrtvých a ještě nenarozených ve všech třech časových rovinách – v přítomnosti, minulosti i budoucnosti, jak to můžeme vidět v pracích **Mohyla**, **Tepna**, **Hlas mluví k Slovu**. Nadšení pro sokolské ideály přivádí Demla do tasovského Sokola a k napsání knih **Sokolská čítanka** a **Sestrám**. Konec 20. let a 30. léta 20. století přináší do Demlova života a tvorby pocity úzkosti, bolesti, rozčarování, strachu a zoufalství. Knihy, které vznikají v těchto letech, připomínají svými tématy a uměleckými prostředky práce Jakuba Demla z 10. let 20. století – prozaické texty **Hrad smrti** a **Tanec smrti**. Deml se v této době rozchází se Sokolem, umírá Otokar Březina a Pavla Kytlicová. Cítí se opuštěn, zůstal zcela sám, bez přátel. Vydal **Dílo Felixe Jeneweina**, **Mé svědectví o Otokaru Březinovi** a „podivný román duše“ **Zapomenuté světlo**. V. Binar vidí v tomto díle „antipód Hradu smrti“. Román je zabaven pro urážku mravopočestnosti, náboženství a státu. Ono „drama kněze a básníka“ odráží také autorovy ztráty nadějí, které Jakub Deml vkládal do vztahu s hraběnkou Kateřinou Sporckovou. Prozaik se obrací na starozákonního Joba a vede fiktivní dialogy s básníkem B. M. Ptáčkem, dr. M. Novotným, K. Veselým aj.

Deml prožívá „strach z noci, děs z noci“. V tomto svém rozpoložení cítí hrdina morální povinnost starat se o umírající selku Marii Zezulovou, kterou přijal do svého srdce a cítí zodpovědnost za její život a umírání. Vladimír Binar k Zapomenutému světlu mj. napsal, že „komunikace se skutečností, která byla dříve ochromena, je nyní zcela přerušena, protože nyní je ohrožen nejen člověk, ale i Bůh“. Selčina smrt v závěru románu přináší s sebou smír, „tato smrt přerůstá v hrdinovo smíření či vyrovnání s neštěstím“. Dle Binarova stanoviska jsou německy psané sbírky básní **Solitudo** a **Píseň vojína šilence** předzvěstí a nedílnou součástí Zapomenutého světla. „Vše, co Deml v tomto období prožívá a čím trpí, mu neodbytně připomíná Kristovo osamění a zoufalství v Getsemanské zahradě a ve všech jeho knihách a textech se tato autostylizace prosazuje tu skrytěji, jinde otevřeněji,“ konstatuje V. Binar. Roku 1936 vyšla Jakubu Demlovi kniha **Rodný kraj**. U této práce, i v knihách dřívějších, vidíme onu celoživotní Demlovu snahu učinit svůj rodný kraj, svůj Tasov, středobodem svého díla. Sám o tomto usilování napsal v Mohyle: „Napsal prý jsem řadu knih. Vy, drahý příteli, jako málokdo jiný, víte, že píši jen jednu knihu. A kdyby bylo možno, dal bych ji do jednoho slova. Tasov.“ Díky Demlovým dílům, zejména Šlépějím, se čtenáři mají možnost seznámit s osobnostmi, které ovlivnily život a tvorbu Jakuba Demla, byli to např. Bedřich Fučík, Josef Vašica, Miloš Dvořák, Jan Čep, Vladimír Holan, Vítězslav Nezval, František Xaver Šalda, Roman Jakobson, Alfréd Fuchs aj.

Zvlášť přínosná, zejména dnes, kdy začaly vycházet **Spisy Jakuba Demla**, je kapitola **K uspořádání neznámého arcidíla Jakuba Demla**. O vydání svých sebraných spisů usiloval J. Deml od 30. let 20. století, na podnět Bedřicha Fučíka souhlasil s vydáním spisů v nakladatelství J. R. Vilímek. Díky spolupráci s Timotheem Vodičkou vyšel 1. svazek sebraných spisů Jakuba Demla v roce 1948, jak jsme již výše zmínili. Vladimír Binar připomíná, že „Deml často upozorňoval na celistvost svého díla..., odmítal vydávat jednotlivé jeho části do té doby, dokud dílo nebude vydáno jako celek, a zdůrazňoval, že teprve v tomto celku bude patrný jeho celoživotní tvůrčí záměr“. Jednotlivé svazky Demlových spisů, které byly připraveny v samizdatové edici VBF, byly uspořádány „podle osy společné epické linie“ a „podle motivických a tematických uzlů“. Editoři sledovali tzv. **horizontální vývoj** Demlovy tvorby, to znamená to, jak se dílo vyvíjelo chronologicky a historicky, a současně odhalovali jeho **vertikální stabilitu**, stanovili sémantická a motivická centra autorova díla. Demlovo literární dílo v horizontální linii člení Vladimír Binar, Bedřich Fučík a Mojmír Trávníček do tří časových cyklů. **První cyklus (1907–1916)** – prvním období předcházely přípravné texty, J. Deml byl fascinován dílem O. Březiny a F. Bílka, vzniká geneze knihy **Notantur Lumina**; v prvním cyklu vznikly práce **Hrad smrti**, **Tanec smrti**, **Moji přátelé**, **Miriam**, dále soubor literární korespondence **Do lepších dob** a deníky **Domů**, **Rosnička** a **Pro budoucí poutníky a poutnice**. Ve **druhém cyklu (1917–1928)** Deml připravil např. knihy **Mohyla**, **Tepna**, **Hlas mluví k Slovu** a začaly vycházet deníkové záznamy pod názvem **Šlépěje**. Ve **třetím cyklu (1929–1941)** všechno směřuje ke vzniku **Zapomenutého světla**. Vertikální jádra (sémantická, motivická centra) nalézají editoři v **milostné exaltaci**, příznačné pro knihy **Moji přátelé** a **Miriam**. Dalším vertikálním jádrem je **vidění moderního světa a ohrožení člověka v něm** v pracích **Hrad smrti**, **Tanec smrti**, **Vražda**, **Podzimní sen**. Dalším centrem Demlovy literární tvorby je **mytizace rodu**, např. v textech knih **Mohyla**,

Tepna, Bratr Antonín, Bratr Josef, dále pak *atomizace jedince v lidském společenství* v románu **Zapomenuté světlo**. V. Binar, B. Fučík a M. Trávníček rozvrhli Demlovy spisy do 14 svazků.

Soubor demlovských prací Vladimíra Binara z knihy **Čin a slovo. Kniha o Jakobu Demlovi** je přínosný nejen pro literární historiky, pedagogy a studenty pedagogických a filozofických fakult, ale pro všechny zájemce, kteří s oblibou čtou díla katolické literatury a jsou fascinováni dílem Jakuba Demla, „básníka lidské a božské komedie“, jak ho pojmenoval V. Binar.

Neratov – chráněné bydlení, pension a restaurace (foto: Karel Rechlík)

OBČANSKÁ SDRUŽENÍ PO NABYTÍ ÚČINNOSTI NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

Téměř každý článek, zabývající se problematikou nového občanského zákoníku, je uveden obecnou formulací, že Nový občanský zákoník je novým předpisem soukromého práva a přináší řadu změn. To je sice pravda, ovšem dané změny někdy nejsou natolik radikální, jak by se mohlo zdát.

Materii občanských sdružení momentálně upravuje zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Tento zákon pozbývá účinnosti dne 1. 1. 2014 právě na úkor nového občanského zákoníku (dále jen „NOZ“).

NOZ nezná pojem občanské sdružení, ale používá pojem spolek, kdy definice spolku v § 214 odst. 1 NOZ je velmi podobná současné definici občanských sdružení, která je však v současné úpravě rozprostřena v několika úvodních ustanoveních zákona o sdružování občanů. Tedy pojem sdružení (resp. občanské sdružení) je nahrazen pojmem spolek, kdy úprava pravidel zakládání spolků a jejich vnitřní organizace je velmi podobná současné úpravě občanských sdružení. Již vzniklá a fungující občanská sdružení jsou tedy NOZ transformována do spolků, respektive na základě ust. § 3045 odst. 1 NOZ „*Sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, se považují za spolky podle tohoto zákona.*“. K dané změně dochází na základě zákona, není tedy nutné znovu registrovat nebo jinde ohlašovat existenci jednotlivých občanských sdružení. Současný zákon o sdružování občanů pověřuje vedením registru občanských sdružení ministerstvo vnitra. Pokud však bude včas schválen zákon o veřejných rejstřících (sněmovní tisk 986, ve 2. čtení), bude k vedení rejstříku spolků příslušný krajský soud podle sídla spolku. Na daný krajský (rejstříkový) soud tedy ze zákona přejde již existující registr občanských sdružení spolu s veškerými v něm obsaženými daty. Tato data budou mezi ministerstvem vnitra a příslušnými rejstříkovými soudy předána bez potřeby účasti jednotlivých sdružení.

NOZ však již požaduje určení právní formy v názvu spolku, tedy uvedení, že jde o spolek a to do dvou let ode dne nabytí účinnosti NOZ (danou povinnost lze dovodit z obecného ustanovení o právnických osobách v § 132 odst. 2 NOZ, mezi něž se řadí i spolky dle NOZ). Tedy například Život dětem se změní na Život dětem, zapsaný spolek, nebo Život dětem, z.s.. Tuto změnu je nutné provést ve stanovách a dalších vnitřních dokumentech, následně tyto dokumenty zaslat rejstříkovému soudu k zápisu změny názvu do registru spolků, a to do dvou let od nabytí účinnosti NOZ. Dále ustanovení § 3041 NOZ, které řeší soulad vnitřních dokumentů právnických osob s NOZ stanoví, že všechny právní osoby (tedy i spolky) jsou povinny do tří let od nabytí účinnosti NOZ uvést své vnitřní předpisy do souladu s donucujícími (kogentními) ustanoveními NOZ. Předně NOZ nově stanoví povinnost uvést ve stanovách spolku jeho statutární orgán a práva a povinnosti členů vůči spolku. Dále orgány spolků jsou statutární orgán a nejvyšší orgán. Tyto orgány mohou splývat v jeden. Pokud stanovy nestanoví jinak, je nejvyšším orgánem členská schůze. Dalšími z kogentních ustanovení jsou ta upravující členství, nebo organizaci zasedání orgánů, předně členské schůze, kdy tu svolává statutární orgán sám, nebo na popud alespoň

třetiny členů. Jiná úprava není možná a stanovy se v tomto musí NOZ přizpůsobit. NOZ také stanoví několik případů, kdy pouze stanovy mohou upravit vnitřní organizaci spolku odlišně od zákona. Příkladem může být funkční období členů orgánů dle § 246 NOZ. Změn, které se musí promítnout do vnitřních předpisů spolků je mnoho, ovšem zde záleží výhradně na vnitřních předpisech jednotlivých spolků, především na jejich rozsahu a podrobnosti. Kolize současných vnitřních předpisů s NOZ je tedy třeba řešit individuálně. Považuji však za nutné poznamenat, že ustanovení vnitřních dokumentů jednotlivých spolků, která jsou v rozporu s donucujícími ustanoveními NOZ, pozbývají účinnosti již ode dne nabytí účinnosti NOZ. Tedy například pokud současné stanovy stanoví, že „*Pouze člen sdružení je oprávněn obrátit se na soud s žádostí o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu sdružení.*“ pozbude takové ustanovení stanov účinnosti a namísto něj se použije ustanovení zákona, konkrétně § 258 NOZ, které stanoví, že i třetí osoby (pokud prokážou zájem hodný právní ochrany), se mohou obrátit na soud v případech, že mají za to, že rozhodnutí orgánu spolku je v rozporu se zákonem nebo stanovami. Tedy přestože zákon dává spolkům třetíou lhůtu na úpravu vnitřních dokumentů, sám přebírá úpravu těch pasáží vnitřních dokumentů, které jsou s ním v rozporu a sám tím vnitřní poměry a organizaci spolku mění.

Dalším z možných úskalí je rozšíření rozsahu informací, které se zveřejňují podle NOZ ve veřejném rejstříku, jež nahrazuje současný registr občanských a jiných sdružení. V současnosti se zveřejňují pouze údaje o názvu, datu vzniku, identifikačním čísle a sídle. Vzhledem k tomu, že se na spolky podle NOZ použijí obecná ustanovení o právnických osobách, budou nově o spolecích zveřejňovány.

Stejně údaje, jako o obchodních korporacích v obchodním rejstříku, tedy sídlo, statutární orgán, jeho členové a jejich osobní údaje, způsob jednání za spolek, účel spolku, rozsah jeho vedlejší hospodářské činnosti a další. To vyplývá především z ustanovení § 120 NOZ ve spojení s § 25 připravovaného zákona o veřejných rejstřících. Orgán, který vede veřejný rejstřík, dané údaje doplní sám, pokud jsou mu známy (například ze současné registrace nebo stanov). Pokud dané informace nedohledá, jsou samy spolky povinny takové údaje doplnit rovněž do tří let ode dne nabytí účinnosti NOZ.

Doporučujeme tedy spolkům/občanským sdružením, aby své vnitřní předpisy uvedly do souladu s NOZ a tyto dokumenty doručili rejstříkovému soudu, který bude provádět zápis do veřejných rejstříků, spolu s návrhem na změnu názvu o doplnění označení právní formy a dalšími povinnými změnami dle výše uvedeného textu (změna vnitřních dokumentů a doplnění zveřejňovaných údajů) v období do konce roku 2016.

Podrobné informace o změně právní úpravy a o povinnostech občanských sdružení s tím spojených podává dále například brožura vypracovaná pro českou radu dětí a mládeže dostupná na adrese: <http://www.adam.cz/clanek-2013020070-manual-k-novemu-obcanskemu-zakoniku-pro-neziskovsky.html>.

ZPRACOVALO: ODDĚLENÍ LEGISLATIVY, INFORMACÍ A PORADENSTVÍ
DNE: 10. 7. 2013. HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY,
Freyova 27, 190 00 Praha 9, www.komora.cz.

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Zprávy jsou převzaty z katolických tiskových agentur KAP (Kathpress – Rakousko) a KIPA (Švýcarsko).
Výběr provedla a přeložila Jiřina Štouračová

KATOLICKÁ CÍRKEV

Vídeň 21. 2. 2014 (KAP)

Zakrývání oltářů tzv. „velum templi“ je v našich kostelích doloženo již víc jak 1000 let. Původním důvodem je „půst očí“. Během postní doby dominuje oltářnímu prostoru fialová barva. Poprvé je „tkaný závěs“ zmiňován v roce 895 v životopise opata Hartmonda v klášteře St. Gallen. Tradice tohoto zvyku pramení zřejmě z inspirace starozákonní židovskou chrámovou oponou. V Novém zákoně je vícekrát zmíněna ve spojení s Kristovou smrtí na kříži. Původním účelem je zahalování a půst očí. V německém prostoru je fialové plátno označováno jako „Hungertuch“ – postní plátno. Jeho původ směřuje totiž k tělesnému postu, tělesnému pokání a připouje se i duchovní půst. Tato plátna se do presbytářů či chóru umísťují na celé postní období od popeleční stredy až do Bílé soboty. Z toho vychází latinské pojmenování *velum quadragesimale* (plátno 40 dní), nebo s odkazem na židovský chrám *velum templi*. V některých kostelech se užívá až poslední týden před Velikonocemi.

Podoba vela se v historickém vývoji proměňovala, zpočátku prostá plátna nabývala především v barokní době na nádhery a zdobnosti. I dnes se s nimi v našich kostelích setkáváme. Zvlášť půvabná tradice se vyvinula v Korutanech.

Vatikán, 21. 2. 2014 (KAP)

V době postní zve diecéze v St. Pölten ke kurzu víry s názvem *Na cestě do*

Emauz. Osobní rozmyšlení, týdenní společné setkávání a nedělní mše svatá mají v součinnosti přispět k rozvíjení a uzrávání osobního vztahu s Bohem. Tak představil diecézní projekt duchovní vedoucí diecézního pastoračního střediska Gerhard Reitzinger. Účastníci dostávají na cestu brožurku s uveřejněným evangeliem pro všechny postní neděle, doprovobené výkladem s provázáním na prohlubování vlastní víry. Další texty, obrazy a podněty k modlitbám mají pomoci účastníkům rozvíjet a nechat vyzářovat vlastní vztah k Bohu.

Kurz podněcuje cestu k dospělé víře také tím, že se rozvíjí již dosažená znalost a hloubka. Vzájemné sdílení zkušeností jednotlivých účastníků povzbuzuje k další cestě. Pro uspořádání sedmi společných setkání nabízí předlohy snadno realizovatelný koncept i s řadou variant.

Vídeň 21. 2. 2014 (KAP)

Papežský dotazník k manželství a rodině se rakouská biskupská konference rozhodla diskutovat s věřícími a požádala je o vyjádření. Sešlo se víc než 34 000 odpovědí, jejichž shrnutí rakouské biskupové předají na své nadcházející návštěvě *ad limina* u papeže. Z ankety vychází, že láska a věrnost, manželství a rodina jsou hodnoty, o něž respondenti usilují a berou je vážně. Také přisuzují velkou hodnotu náboženství ve vztahu k rodině, jak vyjadřuje například vysoké procento souhlasů s výukou náboženství pro děti. Na druhou stranu však se v řadě ohledů nauka církve a postoje věřících zřetelně

liší. Největší rozpor je v otázkách na antikoncepci, zacházení s rozvedenými, předmanželský pohlavní styk a – méně zřetelně – homosexualitu. Naprostá většina rakouských katolíků se tak přimlouvá za připouštění rozvedených, kteří vstoupili do nového manželství, ke svátostem, a za zrušení zákazu umělé antikoncepce. Také z ankety plyne, že podle věřících církev nebere dost vážně realitu rozpadu rodin a v otázkách morálky se jí nedaří srozumitelně zprostředkovávat své učení.

Bombaj, 18. 2. 2014 (KAP)

Podle občanskoprávní organizace Catholic Secular Forum (CSF) loni v Indii narostlo násilí proti křesťanům. O život jich přišlo nejméně sedm, násilí bylo vystaveno asi 4000. Došlo k 400 útokům na kněze a 200 na kostely. „Případů pronásledování v minulých letech přibýlo a jsou závažnější,“ řekl ředitel CSF Joseph Dias. Kritizoval také to, že policie případy dostatečně nevyšetřuje a oběti se často dokonce ani neodvažují napadení hlásit úřadům ze strachu z dalšího pronásledování. Ve většině případů podle dat CSF pocházejí pachatelé z řad hinduisticko-nacionalistického hnutí Hindutva. Asi 80 % z 1,2 miliardy Indů tvoří hinduisté, muslimů je 13 % a křesťanů 2,3 %.

Mnichov, 18. 2. 2014 (KAP)

V jižním Súdánu hrozí, podle slov zástupců církve, kvůli vážným přestřelkám mezi vládním vojskem a rebely hladomor. „Jestliže lidé v blízké době nedostanou potraviny jako je rýže, luštěniny a olej, zemřou hladý“, řekl apoštolský administrátor diecéze Malakal P. Roko Taban Mousa pomocné organizaci Kirche in Not. Od chvíle, kdy před dvěma měsíci propukl konflikt, nedostává se obyvatelům také pitné vody. Mnozí pili

nefiltrovanou vodu z řeky a onemocněli průjmem.

Navzdory ujednanému příměří pokračují boje i nadále. Jen v severní části země, kde leží diecéze Malakal bylo zničeno 30 000 domů. Byly napadeny i lékárny a lékařská centra.

Navzdory ujednanému příměří boje pokračují. Podle slov apoštolského administrátora jsou poslední boje mnohem ničivější než občanská válka let 1983-2005.

Vatikán, 21. 2. 2014 (KAP)

Papež František hovořil k soudcům římské rotý, druhého nejvyššího soudního orgánu katolické církve, který se zabývá otázkami platnosti manželství. Zdůraznil, že při jednáních o prohlášení manželství za neplatné mají soudci projevovat více milosrdenství: „Nezapomínejte při své práci, že jste pastýři,“ řekl papež. Církevní soudce podle něho má být věřícím jako dobrý pastýř, starající se o ztracenou ovečku. Církevní právo a pastorece nejsou v rozporu. Obojí slouží dobru věřících a výstavbě křesťanského společenství.

Usnadnit anulování manželství bylo již v nedávné minulosti zmiňováno vysoce postavenými vatikánskými hodnostáři jako možnost, jak umožnit některým znovusezdaným rozvedeným přístup ke svátostem. Děkan římské rotý Pio Vito Pinto při setkání s papežem řekl, že roku 2013 tento římský soud prohlásil za neplatná více manželství než v minulých letech. Podařilo se tak zvrátit trend, kdy negativní rozsudky převažovaly nad pozitivními. Počet ukončených procesů byl asi 400, což je více než dvojnásobek proti roku 2012 a předchozím rokům.

Anulování manželství podle církevního práva znamená prohlášení, že manželství jako svátost nikdy neexistovalo.

Na rozdíl od rozvodu tedy formálně nejde o ukončení existujícího manželství. Předpokladem je prokázání toho, že manželství nebylo uzavíráno v duchu církevní svátosti, například že partneři při uzavírání sňatku měli v úmyslu zabránit početí dětí.

Vatikán, 21. 2. 2014 (KAP)

Skončila tříletá práce vatikánské komise k situaci v hercegovinském poutním místě Medžugorie. Vedoucí této komise, kardinál Camillo Ruini (82), se po ukončení prací setkal s papežem Františkem a seznámil ho se závěry, ke kterým vatikánská komise dospěla. Nešlo o prověření pravosti samotných zjevení – to může být provedeno až po jejich ukončení – ale o poutnictví a duchovní život na tomto místě. Místní biskupská konference totiž roku 1991 oficiální poutě do Medžugorie zakázala a k fenoménu se vyjádřila zdrženlivě. Definitivní rozhodnutí nyní je v rukou papeže a bude pravděpodobně trvat několik měsíců, než se hlava církve vyjádří.

CÍRKEV A POLITIKA

Vídeň, 21. 2. 2014 (KAP)

Počátek války v roce 1914 vzaly na vědomí i církve. Nepotěšitelným znamením toho jsou i dochované obrazy žehnutí zbraní, jak katolickou, evangelickou tak i ortodoxní církví. Pro dnešek z toho musíme vyvodit poučení, že náboženství tu nejsou proto, aby hloubila příkopy, ale proto, aby je zarovnávala: To byl hlavní motiv pódiové diskuse na téma *Zlom epoch – Sarajevo 1914*, která se uskutečnila ve čtvrtek večer ve Vídeňském evangelickém centru Dům Alberta Schweitzera.

Historik Arnold Suppan z Akademie věd uvedl: „Představitelé církví sice vál-

ku vítali, ale na jejím vypuknutí neměli žádný podíl. Navzdory všemu, všichni s výjimkou papeže, žehnali zbraním. „Na frontách působili pastoři, kněží imámové, polní rabíni.“

Johanes Hahn, komisař Evropské unie, doplnil i to, že mnozí čelní intelektuálové, jako třeba Sigmund Freud, válečné dění téměř popularizovali. Propasti, které vyhloubila První světová válka, jsou ještě dnes mnohde ve společnosti patrné, třeba na Balkáně, konstatoval biskup Bünker. Biskup ale vyjádřil přesvědčení, že církvím přináleží hlavní úkol při překonávání stále živých nepřátelství a zranění. Tak jako církve a náboženství vytvářely a rozvíjely mnohé formy spolupráce a společenství, „tak by měly svou zkušenost a praxi vnést do politické praxe EU“. To se může úspěšně podařit jen tehdy, když bude možné rozvíjet bez ohledu na hranice kontakty, vztahy a pevná partnerství jednotlivých církví.

Biskup Bünker konstatoval: „Mnoho církví v západní části Evropy navázalo spolehlivá partnerství s církvemi ve střední, východní a jihovýchodní Evropě“. Připomněl celoevropský církevní projekt „Healing of Memories“, který v Rumunsku významně přispěl ke smíření mezi církvemi, kulturou a náboženstvími. Zmínil, že v Podunají žije zhruba 115 miliónů lidí a jen asi 8 miliónů z nich tvoří protestanti. Jedná se o menšinu, ale menšinu kvalifikovanou a motivovanou, která uskutečňuje mnohé.

Historik Suppan uvedl, že „válka přešla na území Habsburské monarchie, ale i za jejími hranicemi, mnohé živé a společně provázané spolky, jak ve školské, kulturní, náboženské ale i hospodářské oblasti. Tuto síť spolků se sice podařilo alespoň částečně v meziválečném období obnovit, ale Druhá světová válka je opět rozbila.

I Evropská unie se snaží obnovovat alespoň částečně tuto spolkovou provázanost, ale zdaleka nedosáhla takové úrovně, jaká zde byla před válkami. Příčinu spatřuje Suppan v dlouhá léta převažujícím dvojstraně vyhraněném způsobu myšlení „buď přítel, nebo nepřítel“. Historik uvádí, jak málo jsme toho věděli o lidech žijících na druhé straně opony.

Evropský komisař Hahn připomněl, že po skončení druhé světové války byly nově utvořené země ve východní části Evropy v oblasti politické a administrativní stability poměrně slabé. To usnadnilo jejich podrobení komunisty. „To co v dnešních dnech zažíváme na Ukrajině, je jen pokračováním tohoto boje, kdy se nezkušené demokracie se slabou administrativou stávají snadnou obětí zájmů, které přicházejí z jiných zemí.“ Gergely Pröhle, zastupující státní sekretář pro bilaterální vztahy s EU na maďarském ministerstvu zahraničí, že pro vytváření společného evropského povědomí o první světové válce je nutné, abychom se vyvarovali zjednodušování. Nesmíme zapomenout na důležité jednotlivosti, nesmíme je zanedbat ani pod vlivem časového tlaku, rychlosti informačních toků. Dějiny jsou složité a nemohou být redukovány na hesla. Nejdůležitějším poselstvím při připomínání si počátku světové války je poselství o smíření.

San Salvador, 21. 2. 2014 (KAP)

Salvadorská vláda podle zprávy deníku La Prensa Grafica rozhodla, že salvadorské mezinárodní letiště, doposud známé jako Aeropuerto Internacional de Comalapa, ponese jméno zavražděného arcibiskupa Oscara Romera a bude se označovat Óscar Arnulfo Romero International Airport. Romero (1917–1980) byl celosvětově znám jako obhájce nejchudších a utlačovaných a byl v březnu

1980 zastřelen přímo u oltáře během bohoslužeb. Vražda nebyla nikdy uspokojivě objasněna. Proces Romerova blahořečení byl zahájen v roce 1994.

Dublin, 21. 2. 2014 (KAP)

Irsko opět otevře vyslanectví ve Vatikánu, sdělil médiím irský ministr zahraničí Eamon Gilmore. Bude obsazeno jen jedním pracovníkem a bude se starat především o mezinárodní rozvojovou pomoc, lidská práva a boj proti chudobě a hladu. Ministr řekl, že k rozhodnutí znovu otevřít vyslanectví došlo v důsledku angažovanosti papeže Františka ve prospěch chudých lidí světa. Rozvojová pomoc je také jedním ze základních prvků irské zahraniční politiky. Irsko otevře také dalších pět dalších zastoupení v různých kontinentech. Irské vyslanectví ve Vatikánu bylo zavřeno roku 2011 v důsledku finanční krize a napjatých vztahů mezi irským státem a katolickou církví. Ta byla podezírána, že sabotuje vyšetřování skandálu kolem sexuálního zneužívání nezletilých duchovními.

ŘEHOLNÍ SPOLEČENSTVÍ

Vídeň, 21. 2. 2014 (KAP)

Emeritní opat premonstrátského kláštera v Gerasu Joachim Angerer oslavil ve čtvrtek své 80. narozeniny děkovnou mší svatou ve dvorní kapli vídeňského hradu Hofburgu. Ve slavnostní promluvě označil opat kláštera Altenburg Christian Haidinger jubilanta jako „vizionáře a revoltujícího myslitele“. Církev potřebuje vizionáře jakým je Angerer, „kteří nežijí pouze dnes, ale žijí i pro budoucnost“. Bez Angererova pionýrského ducha by projekty jakým je například založení spolku „Klosterreich“, nebyly možné. Spišovatel Peter Turrini označil jubilanta

jako „neúnavného hybatele v poslání lásky k bližnímu“. Vyzvedl také Angererovy zásluhy o celou oblast Waldviertlu. Jen díky jeho zápalu a nadšení bylo možné uskutečnit renovaci tak rozsáhlých komplexů jako je komplexní revitalizace kláštera Geras a záchrana a oživení kláštera Pernegg. Kromě toho uměl Angerer vždy citlivě a zvláštním způsobem přistupovat k lidem. Nikdy neposlal pryč člověka, který potřeboval jeho pomoc, aniž by jej vyslechl.

Jubilant obdržel i zvláštní dar. Rakouská Národní knihovna věnovala Angererovi, velkému milovníku hudby, jako překvapení patronát nad rukopisem Gregoriánského chorálu z 15. století.

V rámci slavnosti byla představena jubilantova nová kniha *Cesty do nebes*. Je to silně autobiografické dílo, ale přináší i řadu anekdot z jubilantova života.

Joachim Angerer se narodil 8. února 1934 v bavorském Rottenbuchu. V Římě vystudoval katolickou teologii, zde byl v roce 1960 i vysvěcen. 1963 se stěhuje do Rakouska a stává se farářem v Eibensteinu na Dyji. V roce 1969 vstoupil do premonstrátského řádu, vykonával funkci provisor a správce klášterních lesů v Gerasu. 15. ledna 1986 byl zvolen 56. opatem kláštera Geras. Za svého opatského působení do roku 2004 byl považován za významného modernizátora, kterému velmi záleželo na obnově obou klášterů jak po materiální stránce, tak po stránce naplnění duchovním životem.

Vídeň, 21. 2. 2014 (KAP)

Řády budou i v budoucnu v církvi sehrávat velmi významnou roli. O tom je přesvědčen opat benediktinského kláštera Altenburg v Dolním Rakousku Christian Haidinger, který je také předsedou Konference vyšších řeholních představených mužských řeholí. „Když se ohlížím za ce-

lymi dějinami řeholního života, je patrné, že přichází období rozvoje a období poklesu, umírání a nové začátky.“ V Evropě sice benediktini každý rok nějaký klášter uzavírají, ale v ostatním světě je naproti tomu ročně „deset i více“ klášterů nově otevíráno. „Jsem přesvědčen o tom, že i v příštím období života církve bude charisma řeholního života jednou ze stěžejních součástí církevního života. Ale možná to budou zcela nové formy řeholního života.“

Opat Haidinger byl ve čtvrtek v St. Pöltenu vyznamenán „Zlatým komturským křížem – čestným oceněním za zásluhy o spolkovou zemi Dolní Rakousy“. Druhým příjemcem slavnostního ocenění byl i opat cisterciáckého kláštera ve Zwettlu Wolfgang Wiedermann.

Při předávání ocenění oběma opatům v zemském domě je zemský hejtman označil jako „významné osobnosti naší země Dolní Rakousy“ V dnešní povrchní a orientaci ztrácející době je zapotřebí lidí, „kteří se zasazují o dobro společnosti“. Oba opati jsou „osobnosti, které den co den usilují o to, aby se naše společnost obracela k lepšímu“. V době rychle se hrnoucích a měnících zpráv, potřebujeme „trvalá poselství“ a „jasná slova i pevné hodnoty“ uvedl zemský hejtman.

Obě osobnosti také „tvrdě pracovaly na tom, aby zůstalo zachováno kulturní dědictví regionu a mohlo být předáno příštím generacím“, připomněl Ervin Pröll s ohlednutím na rozsáhlé renovační práce v klášterním komplexu Altenburg a Zwettl. Oba kláštery nyní září novým leskem a jsou „výstavními štíty“ naší země Dolní Rakousy, uvedl Pröll. „Za vnějším leskem ale stojí také pevný vnitřní postoj a k tomuto postoji je zapotřebí hospodářské řízení, vizionářské myšlení, spolehlivé správcovství a odvážné vedení.“

Kláštery jsou „velmi důležitými znameními naší doby“ řekl opat Wiedermann ve své děkovné promluvě. Vyznamenání nepřijímám jako ocenění své osoby, ale „jako vyznamenání pro celou naši klášterní komunitu“.

„Dnešní ocenění přijímám v zastoupení všech svých spolubratří a spolupracovníků“ uvedl také opat Haidinger. „Klášter Altenburg chce být i v budoucnu otevřeným domem pro všechny, kdo k nám přicházejí“.

Novým opatem v Altenburgu a Haidengerovým nástupcem byl zvolen P. Thomas Renner. Slavnostní uvedení do úřadu je plánováno na 12. března.

VĚDA, ŠKOLSTVÍ, KULTURA A NÁBOŽENSTVÍ

Vídeň, 18. 2. 2014 (KAP)

Při hledání odpovědí na základní lidské životní otázky: Odkud? Kam? Proč?, je zcela pochopitelné, že musí spolupracovat a diskutovat humanitní vědy spolu s náboženstvími. To v úterý sdělila Rakouská akademie věd (ÖAW) v souvislosti s připraveným projektem „Maimonides Lectures“ zahajovaným ve dnech 19. a 20. února právě v prostorách Akademie. Půjde o čtyř-semestrový projekt, v jehož rámci se bude uskutečňovat dialog mezi humanitními vědami a třemi abrahamitskými náboženstvími. Podnět k řadě symposií dali kardinál Christoph Schönborn a nedávno zemřelý ortodoxní metropolita Michael Staikos, zmiňuje na pondělní tiskové konferenci katolický publicista Heinz Nussbaumer, který stál také u zrodu projektu. Nussbaumer při presentaci prvního symposia, které proběhne tento týden na téma: Duchovní vědy – tradované dědictví a současné výzvy, zastupoval vídenského arcibiskupa Schönborna, který je právě v těchto

dnech v zahraničí. Dalšími účastníky jsou Raimund Fastenbauer z židovské obce, Helmut Nausner z evangelické metodistické církve, také Brigitte Mazohl a Hans-Dietr Klein z pořádající Rakouské akademie věd.

První ze čtyř plánovaných symposií se bude zabývat tématy určení humanitních věd, druhé významem náboženství pro vzdělání, třetí vztahem mezi filologií a Zjevením, čtvrté Vztahem duchovní správy k současnému poznání o duchu a mozku. Pro zahajovací přednášku získali organizátoři profesora Vittorio Hösle z University Notre Dame v South Bend v Indianě (USA), mezinárodní hvězdu v oblasti humanitních věd. Hösle promluví ve středu 19. 2. v 18.15 ve slavnostním sále Rakouské akademie věd na téma: *Co jsou a k jakému konci směřují humanitní vědy?*

Dalšími přednášejícími budou: vídeňská filosofka Herta Nagl-Docekal *Sekulární omezenost v morálním uvažování dneška*; vídeňský řádný profesor pro užitou geografii, výzkum prostoru a řádu prostoru Heinz Fassmann *Migrace a integrace mezi universem a národním státem*; a vídeňský filosof Ludwig Nagl *Kritika scientismu a logika naděje v pragmatické filosofii náboženství*.

Kardinál Schönborn vyjádřil, že jej tato iniciativa velmi těší: „protože mi dialog mezi vědou a náboženstvím velmi leží na srdci; filosofie a teologie tak získávají příležitost, ujmout se své sjednocující role“.

Co spolu dnes sdílejí náboženství a humanitní vědy, je starost o upevnění humanismu proti sílící ekonomizaci a banalizaci našeho životního prostoru. Duchovní obrana a vážné rozhovory jsou tak uskutečňovány ve prospěch lidí a budoucnosti. Při projektu přednášek se ukazuje, „že náboženské společnos-

ti v Rakousku jsou ochotny postavit se kritické rozpravě a přinést do ní svůj díl práce a vědění. Murat Doymaz zdůraznil, že Rakousko se může pochlubit již osvědčeným spolupůsobením jednotlivých náboženských společností. Brigitte Nazobl, presidentka filosoficko-historického odboru Rakouské akademie věd, poukázala na to, že historické oddělení humanitních věd a náboženství mělo také negativní důsledky v tom, „že z vědy vymizela základní potřeba člověka.

Hans-Dieter Klein, jako emeritní vídeňský profesor a vedoucí „Maimonides Lectures“ zmínil možnost prodloužení této iniciativy nad 4 plánované semestry a možnost diskuse mezi náboženstvím a přírodními vědami.

Název projektu „Maimonides Lectures“ připomíná židovského filosofa, lékaře a učenice Mosche ben Mamon (1135-1204), který jako potomek jedné z nejváženějších rodin v Cordobě působil mimo jiné ve Fes, Jeruzalémě a Káhiře a je považován za jednoho z nejváženějších židovských učenců všech dob. Na přednáškové řadě se podílí celá řada židovských i muslimských náboženských společností, ale i křesťanské církve v Rakousku.

EKUMENA

Vídeň - Káhira, 21. 2. 2014 (KAP)

Koptský ortodoxní patriarcha Tawadros II. dosáhl dohody s Ahmedem Kattanem, velvyslancem Saudské Arábie v Káhiře, o stavbě kostela pro koptskou církev právě v Saudské Arábii. Jak sdělila ekumenická nadace *Pro Oriente*, zprávu o dohodě přinesla káhirská tisková agentura „Mideast Christian News“ (MCN). Agentura s odvoláním na důvěryhodný zdroj sdělila, že patriarcha Tawadros poděkoval při setkání s vyslancem krále Abdullaha a jeho vlády v Riadu za souhlas ke stavbě prvního

katolického kostela v Saudské Arábii. Při setkání obou stran šlo i o prohloubení vzájemných vztahů mezi koptskou církví a Saudskou Arábií. Doposud zde nebylo možné stavět katolické kostely. Podle wahabitského pojetí, které zastává názor, že celý arabský poloostrov je zakázanou zónou pro jiná náboženství, byly zakázány všechny nemuslimské bohoslužby. Saudské úřady a náboženská policie, která se stará o čistotu náboženství, je povinna zakázat a zabránit všem projevům křesťanství a to i v soukromých bytech. Přísně zakázán je dovoz Biblí, křížů, ikon, růženců a všech dalších křesťanských symbolů. Podle *Pro Oriente* žijí v Saudské Arábii milióny křesťanských hostujících pracujících, mezi nimi jsou Koptové z Egypta, Libanonci, Etiopané, ale i nemálo Evropanů, Severo a Jihoameričanů. Při všech dosavadních pokusech o dialog odkazovali Saudští Arabové na svoji starou tradici z 18. století a nechtěli ve vztahu ke křesťanům nic měnit. Tento odklon od dosavadní přísné náboženské politiky označují experti za senzaci.

Vídeň, 21. 2. 2014 (KAP)

Vídeňský pravoslavný metropolita Arsenios (Kardamaiks) přednášel o situaci a úkolech pravoslaví na Západě. Jako zástupce ekumenického patriarchátu v Konstantinopoli je Arsenios předsedou pravoslavné biskupské konference, jež byla v Rakousku založena roku 2010. Problémem pravoslaví v diaspoře je, že na jednom místě působí řada pravoslavných církví, které sice zachovávají jednotu v učení a vzájemně se uznávají, ale liší se organizací a nekoordinují své působení. V Rakousku tak například vedle řeckopравoslavné církve oficiálně působí také pravoslaví ruské, srbské, bulharské, gruzínské a rumunské. Tím je narušen starocírkevní princip „jedno

město, jeden biskup“. Proto se na základě dohod, dosažených na čtvrté předkoncilní panorthodoxní konferenci ve švýcarském Chambesy v červnu 2009 přikrčilo k zakládání biskupských konferencí pro jednotlivé diasporní země či regiony, které mají vzájemnou spolupráci umožnit. V roce 2010 vznikly pravoslavné biskupské konference i v dalších německy mluvících zemích, Německu a Švýcarsku. Metropolita Arsenios v přednášce zdůraznil, že tyto biskupské konference ovšem mají být jen mezistupněm k novému celosvětovému organizačnímu uspořádání pravoslaví.

Oslo, 21. 2. 2014 (KAP)

Egil Mogstad (65), pedagog, který přestoupil z protestantismu ke katolictví, bude vysvěcen v Nidaroském dómu v Trondheimu, nejvýznamnější svatyni země, kde byli intronizováni a pohřbíváni norští králové včetně hlavního zemského patrona sv. Olafa (vládl 1015–1028). Světitelem bude biskup z Osla Bernd Ivar Eidsvig. Katolický kostelík v Trondheimu byl nedávno stržen a staví se nový. Díky dobré ekumenické spolupráci se v luteránském gotickém dómu konaly již i jiné katolické akce. Velké slavnosti, jako je svátek sv. Olafa, slaví obě církve společně.

Ruina kostela Nanebevzetí Panny Marie v Neratově – 60. léta (foto archiv)

ZPRÁVY Z REGIONÁLNÍCH POBOČEK MSKA

Čím žije RP MSKA v Ostravě

VOJTĚCH MIČAN

Členové RP MSKA v Ostravě při posledním setkání v únoru 2014 hodnotili situaci v této pobočce a stanovili následující kroky, které je třeba podniknout, aby se ostravská pobočka mohla zdárně rozvíjet.

Prvním krokem je zmapování situace v regionu, jaké jsou potřeby nejen farností, ale i akademické obce v Ostravě. Tento průzkum ve vztahu k MSKA, zatím při osobních návštěvách provedli M. Puvák a V. Mičan ve farnostech Ostrava - Hošťálkovičky, Třebovice, Výškovičky. Jednáno s faráři o potřebě témat přednášek, přednášejících, styčných osobách pro trvalý kontakt s pobočkou MSKA.

Dalším krokem je získání pracovníka pro region severní Moravy. Pan Jan Vidmoch, který dokončil v lednu 2014 studium na CMTF UP Olomouc, je vhodnou osobou pro výkon trvalých činností naléhavě potřebných pro MSKA v Ostravě. Je třeba projednat a jasně specifikovat činnosti, které by měl vykonávat. Zaměstnání se smlouvou na dobu neurčitou v MSKA pravděpodobně od dubna či května by bylo velmi výhodné, protože J. Vidmoch je v evidenci Úřadu práce a potřebná je pouze minimální mzda (zbytek doplácí Policie ČR, kde při pracovním výkonu utrpěl úraz s trvalými následky). Navíc v tomto roce by jeho mzdu hradil Úřad práce po dobu 6 měsíců.

Třetím krokem je začít přednáškovou a vzdělávací činností, případně nákup potřebné literatury pro naši knihovnu. Abychom mohli tuto činnost finančně pokrýt, připraví M. Puvák žádost o dotaci, aby podstatná část výdajů mohla být hrazena z pastoračního fondu biskupství.

Ostravská pobočka si uvědomuje, že její rozvoj závisí na ochotných a disponibilních lidech a stále jasněji se rýsuje, že pouze trvalý pracovník může zajistit pokračování činnosti knihovny (dobrovolná pracovnice činnost již předává) a hlavně postupně rozvinout trvalou spolupráci s biskupstvím, farnostmi, vysokými školami, jinými církvemi a institucemi (vytvářet síť potřebných živých vztahů).

RP MSKA Olomouc přehled aktivit v roce 2013

ROMAN ZAORAL

Výbor RP MSKA v Olomouci pracoval v tomto nezměněném složení: PhDr. Roman Zaoral (předseda), Mgr. Martina Orságová (asistentka), prof. Dr. Ladislav Tichý, Th.D., prof. MUDr. Jiří Ehrmann, CSc. a MUDr. Yvona Hřčková.

Přednášková činnost:

V jarním cyklu se uskutečnily čtyři přednášky, v podzimním tři. K nejúspěšnějším patřila přednáška profesora Petra Kulhánka, předního českého astrofyzika a popularizátora vědy, na atraktivní téma *Tajemství černých děr*, kterou uspořádala MSKA ve spolupráci s Vysokoškolským katolickým hnutím, již se zúčastnilo téměř sto po-

sluchačů. Značný zájem publika přitáhla rovněž přednáška olomouckého archeologa Josefa Bláhy o dokladech velkomoravského období v Olomouci, jež se konala u příležitosti 1150. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu, a vtipně koncipovaná přednáška brněnského sociologa profesora Iva Možného o postavení rodiny v postindustriální společnosti. V jarním cyklu dále vystoupili František Kalenda, mladý talentovaný spisovatel a student antropologie, který představil svůj druhý historický román *Ordál* odehrávající se ve středověké Transylvánii, a profesor Stanislav Komárek, který se zamýšlel nad vztahem mezi přírodou a kulturou. O zdrojích a projevech antisemitismu v současné české společnosti promluvila v podzimním cyklu Marcela Zoufalá z Centra judaistiky Filozofické fakulty UK a Štefan Šrobár z Bratislavy se věnoval aktuálním problémům v oblasti ekologie. Přednášky se konaly v Arcidiocézním muzeu, s nímž olomoucká pobočka MSKA již řadu let úspěšně spolupracuje. O zájmu členů akademické obce i širší olomoucké veřejnosti svědčí relativně vysoká návštěvnost, která se v průměru pohybovala kolem 50 posluchačů.

Konference:

Na sobotu 26. října 2013 připravila MSKA Olomouc ve spolupráci s Národním telemedicínským centrem a Etickou komisí Fakultní nemocnice Olomouc a Lékařské fakulty UP v pořadí již XIV. bioetickou konferenci k současným etickým problémům v kardiologii s příznačným názvem *Kde je tvůj poklad, tam je tvé srdce*. Zazněla zde řada zajímavých příspěvků, jejichž autory byly vedle lékařů (hlavních referátů se zhostili prof. Jan Holčík z LF MU v Brně a prof. Miloš Táborský z LF UP v Olomouci) i zdravotní sestry. Všechny budou publikovány na stránkách časopisu Dialog – Evropa XXI. Stalo se rovněž dobrou tradicí, že olomoucké bioetické konference jsou pravidelně akreditovány u České asociace sester a představují tak v olomouckém regionu vítanou součást dalšího vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví. Podrobná zpráva o konferenci byla publikována na stránkách Žurnálu UP.

Exkurze:

Jiným typem pravidelných a u veřejnosti oblíbených aktivit MSKA Olomouc jsou červenové poznávací exkurze. Cesta tentokrát vedla do Kladska k hrobu prvního pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic, na poutní místo do Vambeřic a do lidového skanzenu na česko-polském pomezí. Průvodcem byl historik Roman Zaoral z Fakulty humanitních studií UK.

O jednotlivých akcích MSKA Olomouc pravidelně informovaly Český rozhlas Olomouc, Radio Proglas, Žurnál UP a vybrané internetové servery.

RP MSKA Brno

FRANTIŠEK ČERNÍN

Regionální pobočka Moravsko-slezské křesťanské akademie v Brně vstoupila do nového semestru na podzim roku 2013 s novým předsedou. František Černín převzal vedení pobočky po Petru Šikulovi, který nyní vykonává funkci rektora české Papež-

ské koleje Nepomucenum v Římě. Petrovi se v minulých letech podařilo zvýšit návštěvnost pořádaných přednášek zejména díky vysoké úrovni přednášejících. Jedním z hlavních úkolů minulého období proto bylo na tuto jeho úspěšnou práci navázat a činnost pobočky dále rozvíjet. Věříme, že se to zdařilo.

Na podzim proběhly tři přednášky, které se dotkly aktuálních témat (přednáška Mgr. Michaela Murada o konfliktu v Sýrii), vztahu víry a náboženství (Ing. František Svoboda - Proč církve zakazovala úrok?). Neopomněli jsme duchovní témata, ať již jde o předvánoční přednášku Tomáše Halíka, při které praskala posluchárna Fakulty sociálních studií ve švech, nebo obdobně naplněnou poslední přednášku podzimního semestru Marka Váchy v druhé polovině ledna.

Ukázalo se, že o přednášky je dosud značný zájem, ale stále je na čem pracovat, zejména pokud je přednášejícím někdo méně známý, než posledně jmenovaní. Do propagace přednášek jsme proto zapojili i sociální síť Facebook, kterou se snažíme oslovit nové zájemce o pořádané akce. Připojit se můžete na www.facebook.com/mskabrno.

Informace o akcích se zatím stále šíří zejména mezi našimi členy a stálými návštěvníky, kteří přeposílají maily a zvou své známé. Děkujeme vám za tuto spolupráci, a pokud máte možnost umístit někam plakátek, budeme vám vždy zavázáni.

Obdobně jako v minulých letech záznamy z přednášek umísťujeme na internetu, aby je mohli shlédnout i ti, kteří se nemohli dostavit (www.youtube.com/mskakademie). Některé záznamy nejsou ve vyříbené zvukové kvalitě, ale již jsme našli cestu, jak zajistit kvalitu vyšší.

Pro zvýšení povědomí o přednáškách jsme navázali spolupráci s nakladatelstvím Cesta, které věnovalo několik výtisků knih do soutěží a doufáme, že se nám podaří vzájemnou spolupráci ještě více prohloubit. Stejně tak se v následujícím semestru pokusíme rozvinout partnerství s Diecézním muzeem v Brně a dalšími organizacemi s podobným zaměřením jako má MSKA a vzájemně si pomoci při propagaci, pořádání přednášek a jiných aktivit. Věříme, že ji pocítíte zejména na kvalitě nabízených programů.

Na jaře roku 2014 se můžete těšit opět na tři přednášky, které tentokrát nebudou sdruženy do jednotného cyklu, ale nabídnou velmi zajímavé informace z různých vědních či kulturních oblastí, které se dotýkají křesťanství. Smutné výročí začátku první světové války si připomeneme 17. 3. přednáškou Víta Machálka o blahoslaveném Karlu I. Habsburském; 9. 4. představí Mgr. Lucie Fišerová současného věřícího fotografa Ivana Pinkavu a jeho mírně kontroverzní dílo, ve kterém se vyskytuje množství křesťanských a židovských motivů a 7. 5. přijal naše pozvání otec Karel Satoria s přednáškou o modlitbě s názvem *Ora et Labora*. Na závěr semestru se pokusíme uspořádat panelovou diskuzi s odborníky na teologii, ekonomii, ale i praxi s tématem vztahu katolické církve a kapitalismu.

NA KŘÍDLECH ANDĚLŮ

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově

HANA POLÍVKOVÁ

Obrazový materiál, který provází toto číslo časopisu Dialog Evropa XXI, dokumentuje proměny zničeného kostela Nanebevzetí Panny Marie v Neratově v Orlických horách. Diecézní muzeum v Brně připomnělo toto obnovující se poutní místo fotografickou výstavou, kterou bylo možno navštívit do 15. března 2014.

Historie místa

Neratov (pův. Bärnwald) byl významným poutním místem již od druhé poloviny 17. století. Zázračná moc se přičítala milostné sošce Panny Marie a prameni, který zde vyvěrá. Pro stále početnější zástupy poutníků, které sem směřovaly, byl mezi lety 1723 až 1733 vystavěn velký barokní kostel Nanebevzetí Panny Marie.

V roce 1945 na kostel vystřelila skupina vojáků Rudé armády střelu z pancéřové pěsti. Vzniklý požár zcela zničil střechy kostela a roztavil zvon i hodinový stroj. Obyvatelé Neratova a duchovní správci v dalších letech několikrát marně žádali o pomoc s obnovou místa. Kostel byl sice provizorně zastřešen, ale zkázu se odvrátit nepodařilo. Velkou roli zde sehrál také fakt, že po druhé světové válce bylo původní německé obyvatelstvo odsunuto a kdysi velká vesnice zůstala téměř opuštěná.

O Velikonocích roku 1957 se zřítily podmáčené klenby kostela a zdálo se, že osud poutního místa je již zpečetěn. Během následujících let byl na kostel dokonce dvakrát vydán demoliční výměr, ke zbourání stavby však našťastí nedošlo.

Obnova kostela

Od 80. let navštěvoval okolí Neratova kněz Josef Suchár, původem z Brna, který si vytkl jako osobní úkol poutní místo obnovit. V roce 1990 se stal farářem v nedaleké Rokytnici a při svátku Nanebevzetí Panny Marie slavil na louce před kostelem v Neratově první poutní mši svatou po několika desítkách let. O rok později se pouť konala již přímo v kostele vyklizeném od sutin. Tehdy se začala vytvářet nová neratovská tradice bohoslužeb sloužených pod širým nebem.

Díky neúnavné činnosti pana faráře se do obce začali navracet i stálí obyvatelé. V roce 1992 vzniklo Sdružení Neratov, které si určilo za cíl obnovu kostela a obnovu života v obci. Sdružení navíc poskytuje podporu pěstounským rodinám a lidem s mentálním postižením, pro které zřídilo chráněné bydlení a několik chráněných pracovišť. Do obce byla znovu zavedena autobusová linka a pro návštěvníky, kteří se sem sjíždějí z celé republiky, funguje penzion a restaurace.

V kostele se pravidelně slouží mše svaté a zároveň zde stále pokračují stavební práce. V roce 2007 bylo dokončeno zastřešení podle projektu Ing. Jiřího Starého a Ing. Arch. Petra Dostála. Částečně prosklená střecha podtrhuje jedinečnou atmosféru obnoveného kostela a zároveň umožňuje přetrvání tradice mší „pod širým nebem“.

V roce 2013 představil brněnský výtvarník Karel Rechlík návrh nového liturgického vybavení a v kostele byl instalován detailní model cílového stavu. Na myšlenkové

koncepti návrhu se významnou měrou podílel sám farář Mons. Josef Suchár, model je dílem brněnského ateliéru Archimage a vznikl za mnohostranné spolupráce Ing. Stanislava Skříčky.

Ústředním tématem liturgické a umělecké výbavy zůstává zasvěcení kostela – Nanebevzetí Panny Marie. Do pohledového centra presbytáře je navrženo výtvarné dílo představující postavu Panny Marie s Ježíškem obklopenou andělskými perutěmi. Silueta Panny Marie odpovídá zachovaným historickým zobrazením Panny Marie Neratovské – Mutter Gottes Maria in Bärnwald. Perutě z tavených opaktních skel vytvářejí dojem andělů, kteří Pannu Marii nesou k nebi. Motiv křídel tak spojí interiér kostela s oblohou, která prosvítá skleněnou střechou.

Oltář je navržen ve tvaru stolu a současně brány a bude doplněn středovým průsvitným sklem. Matným sklem bude zakryt také výklenek, kde je umístěn svatostánek. Díky zadnímu nasvětlení bude tato skleněná plocha společně s dvířky svatostánku plnit funkci věčného světla. V popředí presbytáře bude situován procesní kříž fixovaný v kubusu upomínajícímu na kostky, kterými žoldáci losovali o roucho Ukřižovaného. Bývalá kazatelna bude využita pro umístění malované korouhve s motivem odpovídajícím liturgickému období. Celkový dojem dotvoří skleněné vitraje v bočních oknech presbytáře, kde se opět projeví motiv andělských perutí.

Navržené uspořádání interiéru kostela zohledňuje nejen pokoncilní liturgické zásady, ale počítá i s pravidelným konáním významných kulturních akcí, koncertů a setkání, pro které se Neratov v posledních letech stává mimořádně přitažlivým místem.

Návrh nové liturgické úpravy pro kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově (autor: Karel Rechlík)

Návrh nové liturgické úpravy pro kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově (autor: Karel Reclík)

Interiér kostela - zastřešení ▲
Kostel Nanebevzetí P. M. Neratov - celkový pohled (Foto: Karel Rechlík) ►

